

Novice iz Moravške doline

GLASILO OBČINE MORAVČE / APRIL 2021 / ŠTEVILKA 3 / LETNIK XXII

3

2021

Moravska sramota

/ str. 8

Se moramo res navaditi na življenje med smetmi? Nikakor ne! Smeti so nujno zlo, a z njimi je potrebno ravnati odgovorno, jih ločevati, predvsem pa je nedopustno odlaganje in odmetavanja smeti in različnih odpadkov po naravi in v središču Moravč.

Turistično-pohodniške poti v Moravški doli

/ str. 18

V občini Moravče je trenutno že preko sto kilometrov označenih nezahtevnih planinskih in drugih pohodniških poti. Z novo predlaganimi potmi smo skušali zajeti čim več pomembnih in zanimivih točk v Moravški dolini.

Osnove prve pomoči – uporaba AED / str. 34

Hitro in pravilno posredovanje lahko reši življenje. S pričujočo številko smo začeli z rubriko, namenjeno osnovam prve pomoči. Tokrat je opisana pravilna uporaba defibrilatorja (AED).

Znamenite osebnosti na Moravškem / str. 44

Janko Grad je bil rojen decembra 1875 v Pečah. Bil je učitelj, pedagoški pisatelj, kulturni delavec ter dejavni član Slomškove zveze.

V letu 2021 sveže »Novice na ETV« dvakrat tedensko

Na lokalni televiziji ETV, ki se je v lanskem letu združila s televizijo ATV Signal Litija, sedaj pripravljajo skupen program z imenom ETV HD, ki pokriva področje petih občin: Moravče, Litija, Šmartno pri Litiji, Zagorje ob Savi in Trbovlje. Tedenski spored vseh oddaj je sproti objavljen na spletni strani www.etv-hd.si.

Program televizije ETV HD lahko spremljate povsod, kjer je bil že prej prisoten program ATV Signal Litija (oddajnika Jevnica in Litija), poleg tega pa je signal tudi v omrežjih vseh večjih kabelskih operaterjev. Programska mesta so navedena v preglednici.

OPERATER	PROGRAMSKO MESTO
Telemach - EON	717
Telekom - Siol	702
T2	285
A1	360
DVB-T, Jevnica, Litija	K29
YouTube	/TelevizijaETV

Ekipa ETV je na voljo gledalcem za vprašanja, povezana s sprejemom signala ali z nastavitvami televizorja. Z veseljem bodo pomagali!

PROGRAM TELEVIZIJE ETV USTVARJAMO ZA VAS, ZATO BOMO VESELI VAŠIH PREDLOGOV, POHVAL IN MOREBITNIH PRIPOMB.

DA BOMO Z VAŠO POMOČJO LAHKO ŠE BOLJŠI,
NAM PROSIM SPOROČITE VAŠE MNENJE NA

televizija@etv-hd.si ali telefon: 041 779 390.

USTVARJALCI PROGRAMA ETV HD

Novice iz Moravske doline

APRIL 2021
ŠTEVILKA 3
LETNIK XXII

Novice iz Moravske doline je informativno glasilo občine Moravče, ki je tudi izdajateljica. ISSN 2536-4057. Izhaja predvidoma desetkrat letno in ga prejemo vsa gospodinjstva v občini brezplačno.

Sedež in naslov uredništva
Občina Moravče
Vegova ulica 9
1251 Moravče

01 724 71 40

E-poštni naslov
moravske.novice@moravce.si

Odgovorna urednica
mag. Tatjana Čop

Uredniški odbor
Eva Babnik
Ajda Lalič
Bernarda Mal
dr. Franci Malin
mag. Matjaž Marolt
Anja Ravnikar

Likovni urednik in oblikovanje
mag. Blaž Slapar

Lektoriranje
Marjana Cvirn

Fotografija na naslovnici
Letošnji pohod po nagelj
Franci Lipovec

Tisk
Tiskarna Januš d.o.o.

Naklada
1800 izvodov

Rokovnik izhajanj, navodila za pisce prispevkov in cenik oglasnega prostora so objavljeni na spletni strani www.moravce.si.

Naslednja številka izide 3. junija 2021. Prispevke za objavo pošljite na elektronski naslov moravske.novice@moravce.si. Rok za oddajo je 7. maj 2021.

Pisci sami jamčijo za verodostojnost vsebine objav ter za avtorstvo besedil in slikovnega gradiva.

Novice iz Moravske doline so vpisane v razvid medijev pri Ministrstvu za kulturo RS pod zaporedno številko 374.

Tik pred začetkom gradnje doma in odprtji pa še o županu

Drage Moravčanke, spoštovani Moravčani.

dr. Milan Balažić
župan občine Moravče

Zdaj gre zares. Začenja se. Začenja se to, kar smo predolgo čakali. Gradnja prvega moravškega doma za starejše občane. Temeljni kamen bomo položili predvidoma konec maja letos.

Poleg tega ima Občinski svet na mizi sprejem občinskega podrobnega prostorskega načrta za področje obstoječe Kmetijske zadruga do podjetja Krulc, kjer sta glavna projekta drugi (večji) dom za starejše občane in novi veliki trgovinski center Kmetijske zadruga. Z začetkom

maja se začnejo tudi odprtja: najprej poslovilnega prostora na pokopališču v Moravčah, potem prestavljenih in obnovljenih kapelic v Gabrju pod Limbarsko goro in na Grmačah. Sledi odprtje nove avtobusne postaje v Moravčah in Drtiji (skupaj z novo cesto), odprtje ceste skozi Vrhpolje (skupaj z novo infrastrukturo) in odprtje nove ceste (skupaj s kanalizacijo) na Grmače. Odrpli bomo novo splošno ambulanto, v Tuštanju pa občankam in občanom predali v upravljanje Cegunco, kjer smo njeno last z države uspešno prenesli na občino.

SPOMLADI BOMO ODPRLI NEKAJ ŽE ZAKLJUČENIH PROJEKTOV, SOČASNO PA BOMO IZVAJALI NOVE PROJEKTE: CESTNE ODSEKE, VODOVODE, NADALJEVALI BOMO PRIPRAVE ZA GRADNJO PRIZIDKA ŠOLE IN ŠPORTNE DVORANE.

Sočasno bomo vso pomlad izvajali nove projekte, nove cestne odseke, vodovode, naprej bodo tekale priprave za gradnjo prizidka šole in športne dvorane. Korona gor ali dol. Ob vseh omejitvah je vendarle treba živeti naprej. Na občini imamo dobro ekipo, ki dela na polno. Kot župan sem del te ekipe, ki jo usklajujem – tako kot dober dirigent. Tokrat vas vabim v županovo pisarno, da si ogledate, kaj pravzaprav župan počne.

Kaj dela župan?

Župan je politična funkcija, na katero ste me na neposrednih volitvah izvolili za dobo štirih let.

VSEH ŽELJA IN POTREB OBČANOV NE BOM MOGEL URESNIČITI, TUDI ZATO, KER MI DRŽAVA VELIKOKRAT VEŽE ROKE, KOT JE PRI SPREMEMBE NAMEMBNOSTI ZEMLJIŠČ. V 99 ODSOTKIH SEM PODAL POZITIVNA MNENJA, A DRŽAVA ZAVRAČA NEKATERE VLOGE, ZAVRNITVE PA MORA PODPISOVATI ŽUPAN.

Formalno opravljam izvršno in usklajevalno delo, predstavljam in zastopam občino, vodim seje Občinskega sveta, kateremu predlagam v sprejem občinski proračun, odloke in druge občinske akte. Pomembna županova funkcija je tudi predstojništvo občinske uprave, vendar sem za to zaradi večje učinkovitosti pooblastil direktorja občinske uprave Ivana Kendo. Če pa pogledamo od blizu, moje delo še najbolj spominja na gospodarja kmetije, saj z vsakodnevnimi projekti razvoja občine, podpisimi raznih pogodb, javnimi razpisi, pametnim in gospodarnim izvajanjem proračuna ter doslednim spoštovanjem načela dobrega gospodarjenja skrbim za premoženje občine, ga plemenitim in povečujem njegovo vrednost.

Kot župan sem varuh zakonitosti. Moja prvenstvena skrb je, da vsak občan, skupina, društvo ali področje dobi svoj delež in pozornost, ki mu pripadata po zakonu. Moje temeljno poslanstvo je nadzor nad izvajanjem predpisov in postopkov, kjer bdim nad odgovornostjo občinske uprave. Poleg tega skušam uresničiti čim več vaših interesov in potreb – vseh ne bom mogel nikoli, ker nisem vse-mogočen, pa še država mi velikokrat veže roke in preprečuje, da bi ustrezno ukrepal. Zadnji primer: sprememba namembnosti zemljišč, kjer sem v 99 odstotkih podal pozitivna mnenja, potem pa nam država zavrača nekatere vloge. Te zavrnitve s strani države moram potem podpisati, zaradi česar nekateri mislite, da sem proti jaz, ne pa država.

Župan zagovarja javni interes

Kot običajni občan se vse do jeseni leta 2018 nisem ukvarjal z lokalno politiko. Služboval sem na zunanjem ministrstvu, poučeval na fakulteti in hodil po svetu. Z razvojnimi in okoljskimi težavami naše občine sem se prvič resno soočil v predvolilni

Zgodovina »županovanja« na Slovenskem

Izraz »župan« je povezan z izrazom župa in je prastari slovanski naziv za starešino oziroma predstojnika župe, najprej sorodstveno povezane skupine ljudi, pozneje pa geografske enote. Ta izraz se je pri nas pod Avstrijo ohranil stoletja (suppan). Župan, ki ga je po kranjskem deželno-sodnem redu moral imeti vsak zemljiški gospod, je pritegnil pozornost Antona Tomaža Linharta – znana je njegova veseloigra Županova Micka (1790). Linhart je takrat zapisal: »Še v novejših časih je bil naziv in dostojanstvo znano večini slovenskih rodov. Vendar pri nobenem ljudstvu ni ostalo oboje tako nespremenjeno, kot pri Kranjcih.« Takrat smo bili Moravčani še Kranjci in manj Slovenci.

Naziv se je iz Avstro-Ogrske prenesel v prvo Jugoslavijo, vendar je bil z diktaturo kralja Aleksandra leta 1929 odpravljen. V skladu s prevladujočim srbskim unitarizmom je bil župan preimenovan v predsednika občine, nastavljal pa ga je vlada v Beogradu. Na prvi seji občinskega sveta je predsednik občine podal naslednjo prisego: »Jaz, N. N., prisegam na edinega Boga, da bom kralju in domovini zvest, da se bom pri poslovanju držal ustave in državnih zakonov, da bom čuval državno in narodno edinstvo, da bom dolžnost svojega zvanja točno opravljal in vestno zastopal in branil samoupravne in državne koristi. Tako mi Bog pomagaj!« Ni kaj, kar lepa prisega. Čeprav danes to z zakonom ni predvideno, sem sam na prvi seji občinskega sveta prav tako podal prisego, da bom delal po zakonu in skrbel za interese občank in občanov občine Moravče.

Druga Jugoslavija prav tako ni poznala župana; občina je postala oblastna institucija režima samoupravnega socializma, v kateri sta glavno besedo imela predsednik občinske skupščine in predsednik izvršnega sveta (občinske vlade). Z demokratizacijo in osamosvojitvijo je v Sloveniji izraz župan znova uveden z Zakonom o lokalni samoupravi leta 1993. Ker smo naslednje leto dobili svojo občino, od leta 1995 dalje spet štejemo moravške župane. Danes sem na tem mestu kot vaš četrti župan.

JAVNA KORIST JE USTAVNA KATEGORIJA, JAVNI INTERES JE MATERIJALNA ZAKONOV, PRI NAŠEM ZDRAVJU IN OKOLJU VEČJIH KOMPROMISOV NE SME BITI.

kampanji. Z izvolitvijo za župana sem prenehal živeti svoje zasebno življenje in sem po vaši večinski volji postal javna politična osebnost. Od takrat naprej vodim razvojno politiko občine in zagovarjam varovanje našega okolja, kot sem se vam zavezal. Zato je zame na prvem mestu javna korist, se pravi naša splošna korist, kot jo čuti lokalna skupnost. Gre za nekaj, kar koristi širšemu obsegu posameznikov na določenem območju. Učinki javne koristi se kažejo kot zavarovanje pred nevarnostjo, kot predviden red, kot ohranitev določenega naravnega stanja in kot zadovoljevanje javnih potreb preko delovanja občinske uprave.

Zagovarjam javno korist, katere bistveni namen je varovanje splošne koristi skupnosti ljudi, ki presega individualno korist, na območju Občine Moravče. Če tega ne bi počel, bi me morali občani tožiti. Ker to počnem, me – zdaj že trinajstič – toži blodno vodstvo Termita. Ko tožijo mene kot župana, smo na zatožni klopi vsi. Vsi, ki hočete dobro Moravški dolini, in jaz z vami vred. Pa ne počnem nič drugega

kot to, kar mora početi župan: varovati naše okolje, kot nam naročajo slovenska Ustava in zakoni. Med njimi je za urejanje prostora najpomembnejši Zakon o urejanju prostora.

Skupaj smo zmagovalna ekipa

Zakon o urejanju prostora v zadnjem odstavku 2. člena določa, da je doseganje ciljev urejanja prostora v javnem interesu.

Pri urejanju prostora moram spoštovati naslednje cilje:

- varovanje prostora kot omejene naravne dobrine,
- omogočanje kakovostnih življenjskih razmer in zdravo življenjsko okolje,
- ustvarjanje in ohranjanje prepoznavne značilnosti v prostoru, pestrosti, prepoznavnosti in kakovosti krajine,
- zagotavljanje racionalne rabe prostora in ohranjanje prostorske zmogljivosti za sedanje in prihodnje generacije,
- krepitev in varovanje zdravja ljudi,
- varstvo okolja, ohranjanje narave, varovanje kulturne dediščine, varovanje kmetijskih zemljišč in drugih kakovosti prostora.

KER ZAGOVARJAM JAVNO KORIST, ME VODSTVO TERMITA ŽE TRINAJSTIČ TOŽI. PA NE POČNEM NIČ DRUGEGA KOT TO, KAR MORA ŽUPAN POČETI – VAROVATI OKOLJE, KOT NAROČATA SLOVENSKA USTAVA IN ZAKONODAJA.

Našteto se trudim početi po svojim najboljših sposobnostih. Zato me nenehno napada politično pokvarjena občinska opozicija (Lista bivšega župana v objemu SDS), zato me pred sodišče vlačijo moralno sprevrženo vodstvo Termita. Ne bo vam težko presoditi, kdo ima prav. Tisti, ki neodgovorno uničujejo naš prostor, zdravo življenjsko okolje, zdravje ljudi

in kmetijska zemljišča; tisti bivši občinski politiki, ki jih v tem podpirajo – ali pa tisti, ki zgolj spoštujemo javni interes, zakone in Ustavo Republike Slovenije.

Naj bo vsakemu povsem jasno: »termitnjaki« se me lahko lotijo še s stotimi tožbami, bivši občinski oblastniki se me lahko še stokrat lotijo s svojimi neresnicami, izmišljijami in manipulacijami. Ne odstopim niti za milimeter. Javna korist je ustavna kategorija, javni interes je materija zakonov, pri našem zdravju in okolju večjih kompromisov ne sme biti. Vem, da je sonaravni razvoj naše skupnosti naš skupni interes, še posebej interes prihodnosti naših otrok. Zato smo skupaj z vami zmagovalna ekipa. In ko smo v spoprijemih za razvoj čiste Moravške doline, se vsi pošteni Moravčani zberemo pod eno zastavo, na kateri vihra naša modra lilija.

Izjava za javnost župana dr. Milana Balažica, 14. april 2021 Sramotno odlaganje strupenega pepela v Moravčah

Današnja (14. april 2021) izdaja časopisa Dnevnik na prvi strani prinaša novico o podpisani pogodbi med Termoelektrarno-toplarno v Mostah in podjetjem Termit iz Moravč («Pepel iz TE-TOL v Moravče, Celje in Trbovlje»). Po tej pogodbi je Termit prevzel 6000 ton pepela in žlindre, ki jih odlaga v peskokopih Podstran-Soteska in Drtija-Dobrava.

Kot župan Občine Moravče najostreje obsojam brezvestno »poslovanje« obeh največjih industrijskih onesnaževalcev. Pepel in žlindra sta nasičena z nevarnimi in strupenimi težkimi kovinami. Slovensko javnost želim obvestiti, da se to odlaganje dogaja v neposredni bližini osnovne šole in vrtca, v katerih je 799 otrok. Odlaga se natanko nad moravškim vodnim virom, ki smo ga pred leti zgradili z evropskimi sredstvi. Površinska voda in podtalnica sta iz leta v leto bolj onesnaženi s težkimi kovinami. Vsako leto se kot posledica v okolici Termitovih peskokopov dviguje število rakavih obolenj. Celotna Moravška dolina je tako talec umazanega kapitala in države, ki s polnimi usti zelenih obetov še vedno dopušča ekološki kriminal.

Vlado Republike Slovenije sprašujem, dokleaj namerava dopuščati kršenje slovenske okoljske zakonodaje, evropskih direktiv in mednarodnega okoljskega prava?

Predsednik Vlade g. Janez Janša, dokleaj bomo prebivalci Moravške doline državljani drugega reda, ki nimajo ustavne pravice do čistega in zdravega okolja?

Ministra za okolje in prostor g. Andreja Vizjaka in ARSO sprašujem, do kdaj bo strokovno dokazanemu ekološkemu kriminalu izdajal okoljevarstvena dovoljenja, zaradi katerih ljudje zbolevali in predčasno umirajo? Dokleaj bo sramotno sprenevedanje o tem, kaj so tla, način delovanja ministrstva, ki je prvo poklicano, da skrbi za spoštovanje zakonodaje?

Župana Ljubljane, kolega Zorana Jankovića in Ljubljančane sprašujem, ali lahko mirno spite v toplih prostorih, ki so takšni na račun uničevanja zdravja moravških ljudi in devastacije ene najlepših predalpskih dolin?

Vodstvu TE-TOLA in Termita sprašujem, ali bi lahko obiskala našo osnovno šolo in otrokom pojasnila, zakaj zaradi njihovih krvavih dobičkov ne bodo imeli prihodnosti v ekološko uničeni dolini?

To, kar se dogaja, je sramotno. Pred tridesetimi leti sem pomagal ustanavljati našo slovensko državo. Nikoli si nisem predstavljal, da se bom moral za temeljne človekove pravice, zapisane v naši ustavi, boriti še tega leta 2021. Že leta 2007 se nas je šest tisoč Moravčank in Moravčanov na ljudskem referendumu odločilo, da ne bomo sprejemali odpadkov. Še zadnjič vas prosim, da me ne silite tožiti moje države pred evropskim sodiščem. Prosim vas, da ukrepate, dokler še lahko. Še enkrat: sramota brez primere.

dr. Milan Balažic, župan

Občinski svet sprejel Odlok o občinskem prazniku, spominskih dnevih in svečani pesmi Občine Moravče

BESEDILO: OBČINA MORAVČE

Občinski svet Občine Moravče je na svoji zadnji seji na predlog župana dr. Milana Balažica sprejel Odlok o občinskem prazniku, spominskih dnevih in svečani pesmi Občine Moravče.

Občina je sicer imela že doslej svoje znake in simbole (grb in zastava). Prav tako smo v naši lokalni skupnosti 23. marca vsako leto praznovali rojstni dan našega velikega rojaka Jurija Vege. Vendar doslej nismo imeli odloka o občinskem prazniku, ki ta praznik pravno-formalno ureja. Zdaj je tudi odločeno, da Občina Moravče obeležuje svoj občinski praznik z osrednjo prireditvijo, na kateri se

podeljujejo nagrade in priznanja najzaslužnejšim občankam in občanom.

Novi Odlok določa dva spominska dneva: prvi je namenjen počastitvi spomina na Franca Ksavra Pirca in se praznuje zadnjo nedeljo v avgustu v Pečah; drugega pa se obeležuje 23. marca v spomin na osvoboditev Moravč leta 1944.

Države imajo himne, občina pa ima lahko svečano pesem. Zato Odlok določa, da je svečana pesem Občine Moravče znamenita »Moravška dolina« avtorjev Rada Kokalja (besedilo) in Ive Dovžana. Svečano pesem se izvaja na začetku sej Občinskega sveta, ob uradnem prihodu predsednika republike ali voditelja tuje države, na proslavah in slovesnostih, ob mednarodnih srečanjih, športnih tekmovanjih in kulturnih dogodkih. Ko se svečana pesem Občine Moravče izvaja skupaj s himno Republike Slovenije, se izvede najprej himno, nato pa svečano pesem.

BREZPLAČNI PREVOZI ZA STAROSTNIKE V OBČINI MORAVČE - S SRCEM NA POTI

PROSTOFER
PROSTOVOLJNI ŠOFER

Občina Moravče je pristopila k vseslovenskemu humanitarnemu projektu za mobilnost starejših PROSTOFER in v letu 2021 za izvedbo zagotovila finančna sredstva ter vozilo, s katerim se izvajajo brezplačni prevozi starejših občanov.

Uporabnik prevoza mora imeti svojo zaščitno masko in si mora pred vstopom v avto in ob izstopu iz avta obvezno razkužiti roke.

Če bo zaradi poslabšanja epidemioloških razmer prišlo do sprememb pri izvajanju prevozov starejših, vas bomo o tem obveščali preko objav na občinski spletni strani www.moravce.si.

Komu je namenjen Prostofer?

Brezplačni prevozi so namenjeni vsem tistim starejšim, ki:

- ne vozijo sami,
- nimajo sorodnikov, ki bi imeli prosti čas takrat, ko potrebujejo prevoz,
- imajo nižje mesečne dohodke,
- imajo slabše povezave z javnimi prevoznimi sredstvi.

Brezplačni prevozi starejšim omogočajo lažjo dostopnost do zdravniške oskrbe (npr. v zdravstveni dom, bolnišnice), javnih ustanov (občine, upravne enote), trgovinskih centrov ipd.

Kaj je potrebno storiti, če se želite dogovoriti za brezplačni prevoz?

Uporabnik, ki potrebuje brezplačni prevoz, naredi naslednje:

1. Pokliče na brezplačno številko 080 10 10.
2. V komunikacijskem centru zabeležijo njegove podatke in lokacijo prevoza. Klicni center nato obvesti prostovoljnega voznika o prevozu in to sporoči uporabniku, za katerega se opravi prevoz.
3. Vozilo zagotovi OBČINA MORAVČE, poskrbljeno je tudi za zavarovanje tako voznika kot sopotnikov.
4. Klicni center je na voljo za rezervacije prevozov uporabnikov vsak delovnik med 8. in 18. uro, rezervacijo prevoza pa je potrebno najaviti vsaj tri dni pred izvedbo storitve.
5. Vozniki prostovoljci bodo prevoze opravljali od ponedeljka do petka med 8. in 16. uro, izjemoma pa se lahko dnevi in ure tudi prilagodijo potrebam.

Bivši župan gradil na črno in zapravljaj javni denar

BESEDILO: STANISLAV RAVNIKAR

Vsem je znano dejstvo, da bivši župan ni gradil toliko, kot je obljubljal. Zdaj se izkazuje to, da kar pa je gradil, je gradil na črno in brez vednosti svetnikov. Občanke in občani, ki ste kdaj gradili hišo, dobro veste, kakšen »križev pot« mora vsak prehoditi, preden dobi vse papirje, dovoljenja in soglasja. Za bivšega župana, ki bi moral biti prvi pri varovanju zakonitih poti, pa to ni veljalo. Kar velja za vse, zanj ne velja. Gradnje kanalizacije v svoji lastni vasi Podstran se je tebi nič meni nič lotil brez gradbenega dovoljenja. Ko je volitve izgubil, je pustil vse v nemar, češ »naj se s tem ukvarja novi župan, kaj to mene briga«. Naj novi župan plača za njegove grehe. Ljudje iz Podstrani so se upravičeno spraševali, kaj se dogaja, da se ne morejo priključiti na kanalizacijo.

Neodgovorno početje bivšega župana se nadaljuje

Potem pa lepega dne pred kratkim zagledajo zapis na fb profilu Liste bivšega župana, znane po tem, da praviloma objavlja sama natolcevanja in laži. Ne da bi ga bilo kaj sram, razvpita svetnica Brigita Barlič v njegovem imenu zapiše tole: »Krajani dela vasi Podstran ne morejo razumeti, da občina ne omogoči petim objektom priključitve na kanalizacijski kanal Podstran–Dole v dolžini okrog 150 m. Kanal je bil zgrajen jeseni 2018 po postavitvi opornega zidu in prestavitvi občinske ceste. Opravljen je bil tehnični pregled in posnetek kanala. Torej je kanal, ki je zgrajen z vsemi potrebnimi priključki za objekte, pripravljen na priključitev za odvajanje odpadne vode sedmim družinam oziroma petim objektom. Ni nobenega opravičila, da občina ne izpelje vseh potrebnih postopkov za priključitev teh družin na kanalizacijski kanal Podstran–Dole–Krašče. Svetniki Liste župana Martina Rebolja pričakujemo dokončanje tega dela projekta glede na to, da je bil pred dvema letoma in pol dokončan in pripravljen na priključitev novih objektov.«

Gradnja brez gradbenega dovoljenja!

Ne vemo, kdaj bo bivši župan nehal s svojimi vse bolj smešnimi podtikankami in lažmi. Ne bomo se spraševali, kako lahko živi sam s sabo, ko potem, ko je leta bril norca iz občank in občanov Občine Moravče, zdaj še kar nadaljuje s svojimi sprenevedanji. Če za resnico svoje gradnje na črno ve, so to podla dejanja, če je ne ve, potem se mora vprašati po svojem zdravju. V obeh primerih deluje skrajno

ODSEK KANALIZACIJSKEGA KANALA PODSTRAN–DOLE JE BIL LETA 2018 ZGRAJEN BREZ GRADBENEGA DOVOLJENJA! ZATO SE OBČANI NANJ ŠE NISO MOGLI PRIKLOPITI. OBČINA SEDAJ TO REŠUJE, A SO POSTOPKI LEGALIZACIJE ČRNIH GRADENJ DOLGOTRAJNI.

neodgovorno. Ali je zlonameren ali nesposoben ali oboje. Pogledjmo, zakaj.

Navedba, da je bil 150-metrski odsek OP1-3 (sklop 2) kanalizacijskega sistema v naselju Podstran »pred dvema letoma in pol dokončan in pripravljen na priključitev novih objektov« **ŽAL NE DRŽI**. Če bi bilo temu tako, bi se lastniki objektov ob plačilu komunalnega prispevka za priklop na kanalizacijo ter soglasju upravljavca Prodnik d.o.o. na kanalizacijski sistem lahko brez zadržkov priklopili. Temu pa še zdaleč ni tako. Predmetni odsek je bil leta 2018 zgrajen **BREZ GRADBENEGA DOVOLJENJA** in brez vednosti svetnikov o črni gradnji.

To pa ni edini primer, da bivši župan ni obveščal svetnikov o dogajanju v občini. Podobno je bilo tudi dogovarjanje z Avstrijci glede gradnje doma in njihov obisk v Moravčah, za kar smo izvedeli šele tri mesece po dogodku. Tudi vsi sestanki, ki so bili med družbo Termit in občino, so potekali izključno na relaciji med županom Reboljem in direktorjem družbe Termit – brez vednosti Občinskega sveta in brez vednosti podžupana. Vse kritike, ki bi letele na bivšega podžupana, so zato neupravičene in neutemeljene. O teh pogovorih in dogovorih nisem bil nikoli seznanjen.

Prav tako nisem nikdar podpiral dovoza odpadkov v Moravško dolino, za kar smo krajani Zaloga pri Moravčah plačali najvišjo ceno z izredno velikim številom rakavih bolnikov. Če kdo dvomi v moje trditve, bom vsakemu postregel z dokazi o številu bolnih in umrlih za rakom v Zalogu. Naj bo to rečeno zgolj v ilustracijo.

Vse, kar opisujem, je bilo tipično za delovanje bivšega župana. Zato ima sedanja občinska uprava Občine Moravče glede kanalizacije v Podstrani pri pridobivanju vseh potrebnih dovoljenj na Upravni enoti Domžale velike težave. Država takšnih nezakonitih reči ne odpušča zlahka. Pa ko bi bila to edina nezakonitost!

Priklop bo, tako kot odklop

Še večje težave so s takrat izbranim projektantom, ki je bil zadolžen, da za nelegalno zgrajen odsek pripravi vso potrebno dokumentacijo in jo v imenu

Občine vloži na Upravno enoto za pridobitev gradbenega dovoljenja. Šele na podlagi pridobljenega gradbenega dovoljenja bo lahko Občina na Upravno enoto vložila vlogo za izdajo uporabnega dovoljenja, s pravnomočnostjo slednjega pa kanalizacijski vod predala Prodnik-u d.o.o. v upravljanje. Seveda bo nova občinska uprava to vse skupaj uredila, toda nekaj časa bo trajalo. Zakaj? Ker je spet enkrat bivši župan peljal svoje lastne sokrajane žejne čez vodo.

Torej: kanalizacija je bila v letu 2018 vse prej kot pripravljena na priključitev novih objektov. BILA JE NELEGALNO ZGRAJENA, sedaj pa jo po najboljših močeh rešuje novo občinsko vodstvo z občinsko upravo. Ovsem tem bi se lahko prej Rebolj in Barličeva pozanimala na občini in z veseljem bi ju poučili. Kot že v mnogih prejšnjih primerih. Toda resnica ju itak ne zanima, saj sledita zgolj svojim brezvestnim politikantskim ciljem. Priklopi na kanalizacijo

bodo izvedeni enako, kot ste volivci leta 2018 že izvedli odklop bivšega župana od neodgovornega in nezakonitega početja z javnim denarjem in interesi moravških ljudi.

Če bi se bivši župan znal pogovarjati z ljudmi, bi tudi premik ceste v Podstrani lahko izvedel za predvidenih 10.000 evrov. Prav tako pa bi z drugačno komunikacijo prišlo do izgradnje doma za starejše občane. Kot pravijo prizadeti občani, niso hoteli pristati na diktat bivšega župana in njegovo izsiljevanje.

Ker pa se je tudi pri predvolilni črni gradnji kanalizacije v Podstrani spet skregal z vsemi, je zatem moral zgraditi cesto z ogromnim »kitajskim zidom«, **za katero je občina, se pravi, mi vsi, plačala 85.000 evrov.** Z eno besedo, skrajno neodgovorno početje z našim denarjem. En račun za to malopridno delovanje ste mu že izstavili. Očitno hoče še enega.

Moravska sramota

Vprejšnji številki smo že pisali o neodgovornem obnašanju posameznikov, ki smeti mečejo in odlagajo ob cestah, kolovozih in v gozdovih. Na žalost Moravče niso izvzete. Vedno več je različnih odpadnih materialov in gospodinskih smeti, ki jih brezvestneži odlagajo poleg kontejnerjev za papir, steklo, elektronske odpadke in rabljena oblačila (Humane). Spodaj so fotografije, ki jih je naredil občinski uslužbenec med čiščenjem središča Moravč. Čeprav je veliko Moravčanov, ki pravilno ločujejo odpadke ter s čistilnimi akcijami pomembno vplivajo na videz Moravske doline, jim tisti, ki brez vesti smetijo naravo in naselja, vedno znova nalagajo delo. **Ostajamo brez besed!**

Zgodovina Termita ali Kako se je vse začelo?

BESEDILO: DR. MILAN BALAZIČ

Vlada Republike Slovenije, v njenem imenu po pooblastilu minister za okolje in prostor mag. Janez Kopač, in Termit d.d., ki ga je zastopal direktor Peter Janežič, sta 10. decembra 2001 sklenila koncesijsko pogodbo.

S to pogodbo naj bi bila urejena medsebojna razmerja glede rudarske pravice za gospodarsko izkoriščanje mineralne surovine. Vlada je koncesionarja izbrala brez javnega razpisa, saj naj bi zadoščalo, da ima Termit veljavno dovoljenje, izdano 17. marca 1961. Koncesijska pogodba se nanaša na pridobivalni prostor, ki je bil določen z omenjenim dovoljenjem za izkoriščanje iz leta 1961.

Tako pridobivalni prostor obsega ves osrednji del Občine Moravče in povsem obkroža njeno občinsko središče Moravče. Dovoljenje je bilo izdano v času, ko Občina Moravče še ni bila gosto naseljena in urbanizirana, prav tako pa v tistih časih še nismo imeli sodobne okoljevarstvene zakonodaje, kakor tudi ne evropskih direktiv in drugih aktov EU.

Termit ni spoštoval svojih obveznosti

Že od začetka trajanja koncesijske pogodbe Termit **ni spoštoval in upošteval niti svojih obveznosti niti svojih pravic:**

- Termit je kršil načelo, da mora namensko, v skladu s koncesijskim aktom, uporabljati zemljišče parcel za gospodarsko izkoriščanje mineralne surovine, saj je po odkopu le-te zemljišče parcel uporabljal za zakopavanje nevarnih in strupenih industrijskih odpadkov.

- Termit se ni podrejal nadzoru nad izvajanjem koncesije, saj je inšpekcije namerno zavajal in lažno prikazoval dejansko stanje na zemljišču parcel.

- Termit ni povrnil škode, povzročene z obratovanjem njegovih objektov in napram tretjim osebam;

- Termit ni izdelal tehnične dokumentacije za dokončno sanacijo okolja in odpravo posledic izvajanja rudarskih del.

- Termit ni izvedel sprotne in dokončne sanacije okolja in odpravil posledic rudarskih del v pridobivalnem prostoru.

- Termit ni v roku petih let po podpisu koncesijske pogodbe (niti nikoli pozneje) prilagodil svojega delovanja določbam zakona o rudarstvu, okoljevarstvenim zahtevam in vzpostavil monitoringa izvajanja rudarskih del.

Na tej podlagi Občina Moravče od Vlade Republike Slovenije zahteva, da v skladu z določbami koncesijske pogodbe podjetju Termit odvzame rudarsko pravico, ker so za to izpolnjeni naslednji pogoji:

- Termit ne izkorišča ali nepravilno izkorišča mineralno surovino.
- To je v javnem interesu zaradi ohranjanja temeljnih ciljev varstva okolja.
- Termit bistveno krši koncesijsko pogodbo.

Termit kot rezultat režimskega nasilja nad Moravčani

Sekretariat Izvršnega sveta za industrijo in obrt, Rudarski organ, je 17. marca 1961 izdal Odločbo, s katero podjetju Termit izdaja dovoljenje za izkoriščanje mineralne surovine. Ta Odločba je izdana na podlagi Zapisnika, sestavljenega 16. decembra 1960 v pisarni Krajevnega urada Moravče. Ta Zapisnik je listinski dokaz siceršnjih pričevanj o nasilju tedanjega režima nad prebivalci Moravč in razlaščenju moravških kmetov.

Po Zapisniku so se obravnave 16. decembra 1960 udeležili zgolj štiri prizadeti lastniki zemljišč. Vsi ostali – povabljenih naj bi bilo blizu trideset lastnikov zemljišč – se zaradi predhodnega ustrahovanja niso udeležili tega sestanka. Iz Zapisnika izhaja, da so takoj po uvodnem nastopu predstavnika Rudarskega organa sestanek morali zapustiti še ti štiri udeleženci »razprave« (Zapisnik: »Nato so le-ti zapustili obravnavo.«). Ta Zapisnik o tem, da se podjetju Termit izda dovoljenje za izkoriščanje mineralnih surovin, nikoli ni bil vročen prizadetim lastnikom zemljišč.

Termitova preišljena politika ustrahovanja, izsiljevanja, prevar in korupcije

Kar je pri vsebini Zapisnika dodatno protipravnega, je tudi to, **da je podjetje Termit očitno že pred pridobitvijo Odločbe »na črno« kopal in izkoriščalo mineralno surovino.** To izhaja iz določbe Zapisnika, ki pravi: »Določitev roka, v katerem morajo biti izvršene priprave in v katerem je treba začeti z izkoriščanjem, odpade, ker se izkoriščanje že izvaja.« V pogojih nedemokratskega komunističnega režima ugovora občank in občanov ter lokalne skupnosti seveda ni moglo biti. Zato Odločba ugotavlja: »Ugovorov posameznikov in pravnih oseb zoper zahtevo za izdajo dovoljenja za izkoriščanje mineralnih snovi ni bilo.«

Dejansko se je zgodovina izkoriščanja kremenovega peska v Moravški dolini začela s protipravnim nasiljem, ki ga je takratna enopartijska država naknadno legalizirala. Tudi kasneje je Termit pridobival nova zemljišča z ustrahovanjem, najprej Komunistične Partije, potem preko prevar ob pomoči odvetnikov.

Celo vrsto primerov prevar poznamo, kjer je Termit »odkupil« nove parcele od moravških občank in občanov po smešno nizkih cenah. Denimo, 10

hektarjev veliko območje, kjer se danes nahaja strupeno jezero na področju bivših »Havajev«, je Termit z izsiljevanjem v začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja kupil za 2000 dinarjev – v času, ko so štipendije, ne plače, znašale 50.000 dinarjev. Vodstvo Termita je znalo molk glede svojih nezakonitosti in izsiljevanja kupiti tudi tako, da so revnim ljudem brez šol »kupili« kakšen poceni traktor ali kaj podobnega. Z Moravčani so se obnašali kot beli gospodarji s Pigmejci.

Zavedeni svetniki

Vsi naknadni prostorski plani nekdanje skupne občine Domžale so potrjevali stanje iz leta 1961, tako tudi zadnji osnovni planski odlok – Dolgoročni in srednjeročni družbeni plan Občine Domžale iz leta 1986. Z nastankom nove Občine Moravče (1994) je tudi ta s Spremembami prostorskega plana za območje nove občine Moravče leta 1998 in 2004 privzela območja pridobivalnih prostorov mineralnih snovi. Le-te je z Občinskim prostorskim načrtom Občine Moravče leta 2015 še močno razširila. **Večina takratnih občinskih svetnikov danes priča, da sta jih vodstvo podjetja Termit in takratni župan Martina Rebolj zavedla.**

Kljub temu pa je takratni Občinski svet v strateškem delu splošnih določb Občinskega prostorskega načrta glede možnosti prostorskega razvoja in razvojnih potreb občine opozoril: »V prostorskih aktih je opredeljena še večja količina pridobivalnih prostorov, ki še niso izkoriščeni, podane pa so tudi pobude za širitev teh območij. Hkrati nekatera že izkoriščena območja še niso sanirana. **Izkoriščanje mineralnih surovin se ne izvaja v skladu s prostorskimi predpisi, saj podrobni prostorski načrti za izkoriščanje in sanacijo niso izdelani.**«

Toliko na kratko o tej sramotni zgodovini, o kateri zdaj končno na glas govorijo tudi moravški ljudje. Resnico lahko zakoplješ – tako kot nevarne odpadke – globoko v zemljo, pa se bo nekega dne izcedila na plano. Pravzaprav smo za resnico ves čas vedeli, le strah nas je bilo povedati. Ni res, da je bilo pred letom 2018 vse v najlepšem redu, potem pa se je s prihodom novega župana vse podrlo. Nasprotno, prej se nas je prebivalce Moravč ob pomoči občinske oblasti in države po tiho zastrupljalo, dan za dnem, leto za letom. Zdaj je tega dovolj: nismo telički pred klavnico, zato bomo udarili nazaj. Ne pustimo si vzeti naše doline, ne damo naše prihodnosti.

Delovanje podjetja Termit je nezakonito

BESEDILO: MARKO KLADNIK

Prostorski načrt Občine Moravče iz leta 2015 za posamezna področja izkoriščanja mineralnih surovin ugotavlja nezakonito stanje, ki velja še danes:

1. Drtija (DR-11):

- občinski podrobni prostorski načrt (OPPN) za to področje ni izdelan,
- ni zagotovljen ustrezen odmik območja izkoriščanja mineralnih surovin od stanovanjskih objektov,
- peskokopi niso sanirani do stopnje, da obratovanje ne bi ogrožalo podtalnice,
- ni preprečeno prelivanje nevarnih in strupenih tekočin izven urejenih in vodotesnih prostorov,
- ni zagotovljen varen odvoz odpadnih snovi v čistilne naprave oziroma na sanitarno deponijo,
- ni zagotovljeno, da bi se na priobalnih zemljiščih izvajali le posegi, ki jih dovoljujejo veljavni predpisi s področja upravljanja z vodami,
- na območju Mošeniščice ni urejeno preprečevanje onesnaževanja bližnjih vodnih teles,
- ni zagotovljeno, da se s pritokom Drtjščice ne spreminjajo hidrološke in ekosistemske lastnosti,
- ni urejeno primerno čiščenje in odvajanje odplak.

2. Gabrje pod Limbarsko goro (GA-01):

- OPPN za to področje ni izdelan,
- območje, ki posega na vodovarstveno območje, ni izvzeto iz območja pridobivanja mineralnih surovin.

3. Moravče-Hribce (MO-29):

- OPPN za to področje ni izdelan,
- niso izdelane študije vplivov pridobivanja peska na bivalno okolje,
- ogrožen je zgodovinski spomenik, podružnična cerkva Žalostne Matere božje.

4. Mošenik (MŠ-04):

- OPPN za to področje ni izdelan,
- območje, ki posega na vodovarstveno območje, ni izvzeto iz območja pridobivanja mineralnih surovin.

5. Ples (PL-01):

- OPPN za to področje ni izdelan,
- odkopavanja se ne izvaja s sprotno sanacijo, pogozditvijo in spremembo v kmetijske površine.

6. Soteska pri Moravčah (SO-03 in SO-04):

- OPPN za to področje ni izdelan,

- ni zagotovljen ustrezní odmik (vplivni pas) območja pridobivanja peska od osnovne šole in vrtca,
- ni izdelana študija vplivov pridobivanja peska na bivalno okolje.

7. Zalog pri Moravčah (ZM-01 in ZM-02):

- OPPN za to področje ni izdelan,
- ni zagotovljen ustrezní odmik območja pridobivanja peska od stanovanjskih objektov.

Termit načrtuje odkopavanje okoli Moravč; v luknje namerava spremeniti polovico občine

Ne glede na popolnoma protipravno stanje podjetja Termit v okviru pridobivalnih prostorov, ki obsegajo ves osrednji del občine in obkrožajo občinsko središče, in navkljub ogrožanju zdravja občank in občanov (**že sama osnovna dejavnost nezaščitenega kopanja kremenčevega peska sredi urbaniziranega območja povzroča bolezní raka in silikoze**), v prihodnjih desetletjih tja do sredine 21. stoletja in čez načrtuje veliko povečanje izkopavanja mineralnih surovin. To dokazujejo dokumenti podjetja Termit »Tehnični podatki o odkopih kremenovega peska«, ki **poleg starih predvidevajo nove odkope v neposredni bližini stanovanjskih objektov, šole, vrtca, vodovarstvenih, naravovarstvenih (Natura 2000) območij in kulturno-zgodovinskih spomenikov.**

Ti odkopi so: Odkop Hudej Ples (vzhodni in zahodni del), Odkop Straža-Brode, Odkop Podstran-Soteska (prvi in drugi sloj), Odkop Vahtenperk Gaberje (prvi in drugi sloj), Odkop Hribce-Gorica (nov odkop, začetek pripravljanih del leta 2026, pričetek odkopavanja 2029) in Odkop Drtija. **Z nezakonito dejavnostjo podjetja Termit so se občanke in občani Občine Moravče proti svoji izraženi volji znašli v položaju, ki je na moč podoben nekdanjemu kolonialnemu položaju afriških držav.** Vodstvo podjetja Termit ne glede na spremenjene razmere (prebivalstvo Občine Moravče je naraslo na šest tisoč in večina njih živi v območju ali neposredni bližini pridobivalnih prostorov) nadaljuje z dejavnostjo odkopavanja kremenčevega peska, v nastale luknje pa zakopava strupene in druge nevarne industrijske odpadke.

Termit krši državni program

Vse navedeno je v ostrem nasprotju z »Državnim programom gospodarjenja z mineralnimi surovinami«, ki ga je za Vlado RS izdelal Geološki zavod Slovenije leta 2009. V ciljih Državnega programa je namreč kot programska usmeritev zapisano **»zmanjšanje negativnih vplivov na okolje in lokalno skupnost«.** Omenjeni cilji poudarjajo prav tisto, česar podjetje Termit ne uresničuje: »Spod-

bujati je potrebno varovanje vseh sestavin okolja v celotnem rudarskem ciklu ... in dogovore z lokalno skupnostjo.«

Termit po vrsti krši večino okoljskih (ravnanje znotraj nosilne sposobnosti ekosistema, minimalno potrebno izčrpavanje neobnovljivih virov, načelo »onesnaževalec plača«, načelo previdnosti, ekološka učinkovitost) **in družbeno-političnih načel** (predvsem kršitev načel udeležbe javnosti in procesa odločanja na podlagi soglasja). **Termit s svojo ne-sanacijo ali »sanacijo« z zakopavanjem strupenih in drugih nevarnih odpadkov krši načelo sanacije površin, degradiranih zaradi izkoriščanja mineralnih surovin zaradi varovanja narave in ljudi. Prav tako krši načelo sanacije degradiranih površin zaradi izkoriščanja mineralne surovine, ki mora biti izdelana v soglasju s prostorskimi, okolje- in naravovarstvenimi smernicami.**

Termit krši usmeritev odgovornega ravnanja z okoljem. Ne izvaja presoje vplivov na okolje, ki je obvezna. Krši določilo Zakona o varstvu okolja, po katerem mora oseba, ki opravlja gospodarsko dejavnost, pri svojem delu voditi ekološko knjigovodstvo z vrsto in lastnostmi obremenjevanja okolja. In navsezadnje, Termit odkopava na posebnem območju varstva vrednot Natura 2000, kjer gre za primarno ohranjanje ekoloških fiziografskih in kulturnih značilnosti krajine. Zato je prav, da župan in Občinski svet vztrajata pri svoji upravičeni zahtevi, da se Termitu ne izda novega okoljevarstvenega dovoljenja, dokler svojega delovanja ne uskladi z zakonodajo, preneha odlagati nevarne odpadke, izvede sanacijo vseh odprtih kopov in poskrbi za zaščito zdravja ljudi in okolja.

Vsem občanom čestitam ob 1. maju, prazniku dela in delavstva.

Delo naj ostane ena temeljnih vrednot in pravic! Delovna mesta morajo (p)ostati varna in zdrava, obenem pa morajo zagotoviti dostojno življenje slehernega delavca.

Župan dr. Milan Balažic

Spoznajmo čmrlje in čebele samotarke

BESEDILO in FOTOGRAFIJA: dr. DANILO BEVK

LIFENATURAVIVA Biodiverziteta – umetnost življenja
Biodiversity – Art of Life

Opraševalci so pomembni za našo prehransko varnost. Ko govorimo o oprraševanju, največkrat pomislimo samo na medonosno oziroma kranjsko čebelo. Ta je pomembna opráševalka, a še zdaleč ni edina. Vsaj polovico opráševanja v kmetijstvu namreč opravijo divji opráševalci, v naravi pa je njihov delež še precej večji.

Opráševanje žuželk je pomembno tako za kmetijstvo kot naravo oziroma biodiverziteto. Potrebuje ga namreč približno 80 odstotkov kmetijskih in divjih rastlin. Opráševanje ne vpliva samo na količino, temveč tudi na kakovost hrane. Ugotovili so, da se na cvetovih, ki so bolj oprášeni, razvijejo ne le večji, temveč tudi lepši, bolj obstojni in bolj hranljivi plodovi.

Divji opráševalci zmorejo več

Poleg medonosne čebele, ki je najbolj znana opráševalka, je bilo v Sloveniji doslej najdenih še več kot 570 vrst divjih čebel. Mednje sodijo čmrlji in čebele samotarke. Čmrlje gotovo poznate, verjetno pa ne veste, da v Sloveniji živi kar 35 vrst. Podobno kot medonosna čebela tudi čmrlji živijo v družinah, ki jih sestavljajo matica, delavke in del leta tudi

samci. So pa družine čmrljev veliko manjše in štejejo največ nekaj sto osebkov, medtem ko je v čebelji družini več deset tisoč delavk. Druga razlika pa je, da so čmrlje družine kratkotrajne. Nastanejo spomladi in najkasneje jeseni propadejo. Pri čmrljih namreč prezimijo samo v zadnjem letu izlegle matice. Vsi čmrlji, ki jih vidimo zgodaj pomladi, so torej matice.

Nasprotno pa večina drugih divjih čebel živi samotarsko. Vsaka čebela skrbi za svoje gnezdo, ki je v luknji v lesu, votlem rastlinskem stebelu ali tleh. V gnezdu samica pripravi zalogo hrane in odloži jajčeca, nato pa ga zapečati in skrb za potomstvo je tako zaključena. Pri večini vrst nova generacija iz gnezda izleti šele naslednje leto. So zelo raznolike. Najmanjše so velike samo tri milimetre in jih zlahka spregledamo, največje lesne čebele pa kar 25 mm.

Čmrlji in čebele samotarke so izvrstni opráševalci. Čmrlji na prvi pogled delujejo nerodni in počasni, a v resnici ni tako. Če jih opazujemo, vidimo, da so zelo hitri. V enakem času oprášijo dva- do štirikrat toliko cvetov kot čebele, kljub hitrosti pa na cvetu pustijo več cvetnega prahu, kar je za opráševanje najpomembnejše. Cvet lahko tudi stresejo, kar še izboljša opráševanje, pri nekaterih rastlinah, npr. paradižniku, pa je to nujno. So tudi zelo marljivi, oprášujejo od zgodnjega jutra do poznega večera. En čmrlj tako opravi veliko več dela kot ena čebela. Tudi čebele samotarke so izjemno učinkovite. Ena samotarka lahko opravi delo kar stotih medonosnih čebel.

Pomagajmo opráševalcem

Spremembe v okolju so opráševalce v zadnjih desetletjih zelo prizadele. Pisanih cvetočih travnikov je vedno manj. Ogrožajo jih tudi nepravilna uporaba pesticidov in bolezni. Čmrlji in čebele samotarke tudi vedno težje najdejo primerno mesto za gnezdenje.

Opráševalcem moramo zagotoviti hrano, prostor za gnezdenje in zdravo okolje. Ključno je ohranjanje pisanih cvetočih travnikov, ki so najpomembnejši življenjski prostor opráševalcev. Tako bodo imeli hrano tudi potem, ko bo sadno drevje odcvetelo. Na takih travnikih mnogi opráševalci gnezdiijo. Samotarkam lahko pripravimo gnezdilnice. Prehranske razmere lahko izboljšamo s sejanjem medovitih rastlin. Če uporabljamo fitofarmacevtska sredstva, moramo ravnati strogo v skladu z navodili. Le tako bodo opráševalci lahko še naprej opravljali svoje pomembno poslanstvo.

(Več informacij o opráševalcih in biodiverziteti najdete na spletni strani projekta Life Naturaviva, Biodiverziteta – umetnost življenja.)

Prijatelji mlinčka na Drtijščici skrbimo za čisto naravo

BESEDILO in FOTOGRAFIJA: BOJANA DORIČ

»**D**o mlinčka grem!«**To so besede, ki smo jih izgovorili že mnogi, ki se radi sprehajamo ob Drtijščici.** Predvsem avtor mlinčka Franc Obran ga še rad obiše in preveri, če je vse dobro in ga po potrebi tudi popravi. Skupaj z ženo sta že takoj ob postavitvi začela z urejanjem bregov v okolici mlinčka. Dobri zgledi vlečejo in pri urejanju gredic so jima na pomoč priskočile sprehajalke,

trave in nekaj vreč odpadkov. Na koncu dela smo si privoščili dobre iz košaric, ki smo jih napolnile udeleženske.

Druga delovna akcija je bila naslednjo soboto, 20. marca. Udeležilo se nas je nekaj več ljudi kot prvič, a še vedno v dovoljenem številu. Pridno smo kljub oblačnemu, hladnemu in sneženemu vremenu očistili kar velik del bregov. Za odvoz dračja je poskrbela Občina Moravče, ki smo jo predhodno obvestili o poteku obeh delovnih akcij in bili deležni njene podpore pri naših prizadevanjih za čistejšo okolje. Občina Moravče nam je ob zaključku druge delovne akcije zagotovila malico iz Picerije Jurka, pijačo pa nam je podaril Marko Zalokar. Tako Občini kot Marku se zahvaljujemo.

ki so prispevale svoje rožice in jih tudi same posadile. V letošnjem letu pa sta si zamislila pravo delovno akcijo, ki naj bi potekala od mosta pri mlinčku prijateljstva proti mostu v Drtijo. Na njo sta povabila znance in prijatelje, ki so se jima z veseljem pridružili.

Gregorjeva sobotna akcija

Prvna delovna akcija je bila na Gregorjevo v soboto, 13. Marca. Prišli smo v kar lepem številu. S seboj smo imeli potrebno orodje in pripomočke. Razdelili smo se v dve skupini in začeli z delom. Ker ob večjih padavinah voda nanosi polno vej, vejic in odpadkov, smo sklenili razredčiti vejevje, pograbiti odmrlo travo z bregov, pobrati odvržene odpadke in urediti cvetlične gredice. Delo nam je šlo dobro od rok in na bregovih potoka so zrasli kupi dračja, ovnele

Ob mlinčku še dodatna klop

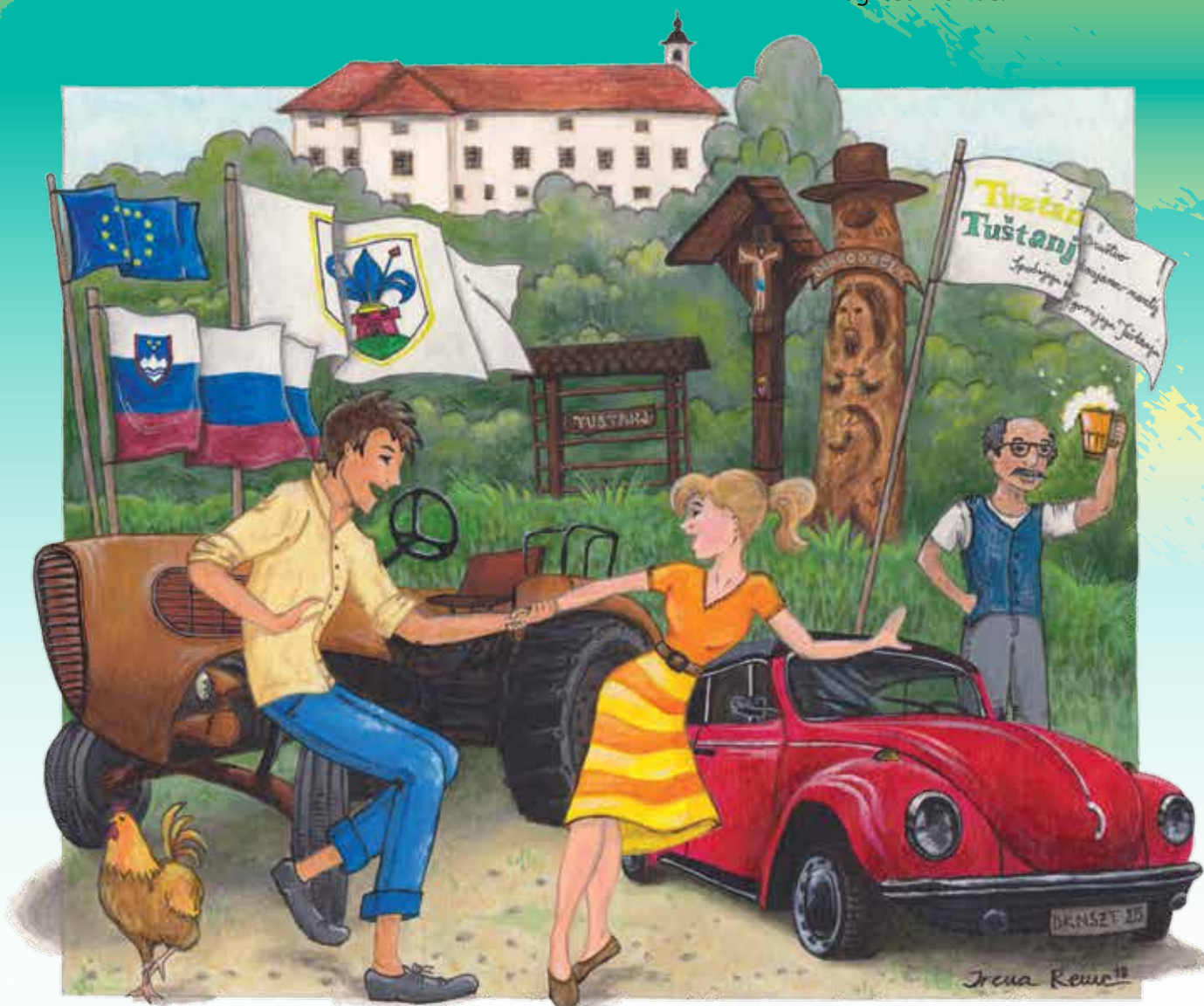
Prijatelji mlinčka na Drtijščici, kot smo se poimenovali, smo v aprilu nadaljevali z delovnimi akcijami in smo ob mlinčku postavili še dodatno klop ter koš za smeti in nadaljevali s čiščenjem drevja, grmičevja ter odmrle trave. Kljub nekaterim pripombam, da s svojim delom posegamo v naravo, menimo, da smo opravili dobro delo, saj bo ob morebitnih deževjih manj naplavin in voda s tem čistejša ter bolj pretočna. Obenem smo pobrali tisto, kar v naravo nikakor ne sodi – smeti, ki jih odvržejo brezvestni sprehajalci.

Naš mlinček prijateljstva bo morda zaradi urejene okolice, dodatnih klopi in prijetnega žuborenja še bolj vabljen in bo na sprehod privabil še občane, ki jim takšna rekreacija ni posebno všeč.

1 2 3 8
Tvztan Društvo
Tuštanj krajanov naselij
 Spodnjega in Zgornjega Tuštanja

Pogrešamo druženje.
 Pogrešamo vznemirjenje
 priprave prireditve.
 Pogrešamo gledanje v nebo
 in predvidevanje kakšno bo
 vreme 1. maja.
 Pogrešamo povorko.
 Pogrešamo zabavno prireditev.
 Pogrešamo vas.

Društvo krajanov naselij Spodnjega in Zgornjega Tuštanj sporoča vsem ljubiteljem društva in obiskovalcem naše tradicionalne prireditve Prvomajsko srečanje v Tuštanju, da bo tudi letos naš prireditveni prostor ob prvem maju sameval, saj smo zaradi vsem znanega stanja primorani priznati premoč višji sili.

Vendar ne bomo obupali in z optimizmom zremo v prihodnje leto ter upamo, da se bomo vendarle zopet srečali na starem mestu in nadaljevali prekinjeno tradicijo.

Do takrat vam želimo vse dobro, pazite nase in na svoje bližnje.

Rokodelski kotiček – rokodelci imajo vedno polne roke dela

BESEDILO: BRANKA BIZJAN, FOTOGRAFIJE: ROKODELCI, ALOJZ HANČIČ, SUPERNOVA, BRANKA BIZJAN

Zima se je poslovila in že smo v prišli v pomlad ter z njo v prva pomladanska meseca marec in april, ko je bilo treba narediti črto pod opravljeno delo v letu 2020. Občni zbor bomo prvič izvedli na daljavo, saj epidemiološke razmere še niso dopuščale druženja.

Poročila o delu so pokazala, da smo uresničili vse naloge, ki smo si jih zastavili, seveda z izjemo tistih dogodkov, ki bi združevali veliko ljudi. Odpovedati smo se morali tradicionalni velikonočni razstavi 'v živo' in jo nadomestili z virtualno. Še bolj 'boleča' je bila odločitev, da se odpovemo Rokodelskemu dnevju na gradu Tuštanj, kjer smo načrtovali skupen nastop z Društvom krajanov naselij Spodnji in Zgornji Tuštanj in pletarsko šolo Iztoka Urbanije. Tik pred razglasom epidemije nam je spomladi uspelo organizirati rokodelski tabor, junija pa zelo obiskano razstavo izdelkov, nastalih v času korone, na prostem ob planinskem domu. Svoje izdelke smo predstavljali na svoji FB strani in v Novicah iz Moravske doline.

Pogled naprej

Program za leto 2021 izpolnjujemo glede na dane epidemiološke razmere. V marcu in aprilu smo izvedli tri video delavnice: delavnico iz slanega testa je pripravila Bojana Dorič, origami rože in dekorativno jajce Branka Bizjan, polsteno jajce presenečenja Emi Gregorčič. Knjižnici Domžale smo odstopili video delavnici S cvetjem v pomlad in Dekorativno jajce. Naše klekljarice so imele delavnico klekljanja s Šolo klekljanja Idrija. Sodelovali smo na dveh velikonočnih sejmih v Kranju in Snoviku. Naši rokodelci so veliko delali doma. Ivan Vidic je izdelal luči za mrliško vežico, pripravljali smo se na velikonočno razstavo, sodelovali smo na snemanju oddaje Po nagelj na Limbarsko goro.

Na povabilo Supernove Ljubljana Šiška in Ljubljana Rudnik smo od 22. marca do 11. aprila 2021 v vitrinah razstavili naše izdelke z naslovom Velikonočna razstava 2021. Več naj povedo fotografije.

Branka Bizjan je kot predstavnica Društva rokodelcev-RCM sodelovala na Kongresu o vzgoji in izobraževanju – oza-veščanje učiteljev in ostalih strokovnjakov za dobro otrok in mladine. Kongres je potekal 16. in 17. aprila ob pomoči Zoom aplikacije. V maju bodo naši rokodelci sodelovali na razstavi Čar lesa 2021.

Slovenija kvačka občinske grbe

Poteka velika vseslovenska akcija z naslovom Slovenija kvačka za Guinnessovo knjigo rekordov 212 grbov slovenskih občin, katere pokrovitelj je predsednik republike Borut Pahor. Tako bomo promovirali kvačkanje kot zanimivo ročno delo. Akcijo vodi Jadranka Smiljič iz Slovenj Gradca, ki je bila ena od lanskoletnih rekorderk v dolžini kvačkanja. Zbranih je že 211 kvačkaric in en kvačkar, ki smo ga zelo vesele, kar dokazuje, da so mojstri kvačkanja tudi moški. Iz Rokodelskega centra Moravče bomo kvačkale Branka

Bizjan, ki bom nakvačkala grb Moravč, Brigita Rozina in Emi Gregorčič pa bosta kvačkali grba dveh drugih občin. Kvačkanje vajenic je že v polnem teku, saj bodo grbi zelo veliki, kar 140 x 180 centimetrov. Za en grb bo potrebno dva kilograma in pol slovenske volne. Delo bo trajalo približno dva meseca. Uradni začetek dela je september, ko bo vseh 212 rokodelcev hkrati začelo kvačkati. V upanju, da nas bodo finančno podprli tudi slovenski župani, katerim bodo grbi podarjeni na zaključni prireditvi, vas vabimo, da nas spremljate po različnih medijih, kjer bomo poročali o delu.

Izkoristijo vsako možnost za druženje in dejavnosti

BESEDILO in FOTOGRAFIJA: VOJKA REBOLJ

Predvsem za veliko društvo, kot je Društvo upokojencev Moravče, je ta dolgotrajen čas omejevanja druženja precej neroden. Izkoristijo sicer vsako možnost, čeprav je zaradi varnosti oziroma z njo povezanih odlokov največje število udeležencev pri posamezni dejavnosti deset.

Ob uradnih urah ob torkih od 10. do 12. ure se člani izmenjujejo v okviru omejenega števila, seveda kadar je s strani NIJZ-ja to dovoljeno. Toliko različnih dobrot še niso nikoli prinesli s seboj. Novic pa tudi ne zmanjka, saj so komaj čakali na njihovo izmenjavo.

Tako so 9. marca praznovali dan žena. Tudi tokrat so kot običajno podeljevali nageljčke ženskam, moškim pa za domov za njihove drage, ker so mogoče tudi na ta dan imele doma delo. Toda rožic je bila najbrž vsaka ženska vesela, nagelj ob tem prazniku pa je imel še simbolni pomen. Že standardno so se seznanili z vsebino praznika, torej zgodovino ženskega boja za pravice in dosežkom žensk danes. Seveda so prazniku tudi nazdravili.

Praznovanje dneva žena

Pohod na Miklavž

Štefan Korošec je zbral pohodnike, kadar je bilo le možno, prvi četrtek in tretji petek v mesecu. Res pa je, da so tisti, ki so se udeleževali skupnih upokojenskih pohodov, skrbeli za stalno razgibavanje posamično z individualnimi pohodi. Tako sploh ni bilo opaziti kakšnega zaostajanja v intenzivnosti hoje. Le družba je manjkala. Zato so bili toliko bolj veseli vsakega pohoda z željo, da bi se lahko večkrat odpravili skupaj.

Veseli so bili odprtja vrtčevske telovadnice, čeprav v omejenem številu udeležencev telovadbe. Čisto drugače je telovaditi v skupini, kajti zelo moraš biti motiviran, da tako telovadbo delaš sam. Vsekakor je telovadba ena najbolj nujnih opravil za zdravo staranje, tudi za mogoče manj zdravil in boljše počutje.

Sestal se je tudi upravni odbor, pregledal poročila in sklenil, da bo občni zbor društva takoj, ko bo to mogoče. Upajo seveda tudi na izlete.

Odbor pozdravlja vse članice in člane ter jim želi zdravja.

Pohod po nagelj s kavča? Zakaj pa ne!

BESEDILO: KARMEN VEHOVEC

FOTOGRAFIJE: FRANCI LIPOVEC, MIHA TOMAN, KARMEN VEHOVEC

V zadnjem letu smo v veliki meri spremenili naš način življenja. Posvojili smo določena vedenja, se nekaterim stvarem odpovedali, določenih pa se naučili na novo.

Stanje, v katerem smo, vpliva predvsem na socialni vidik našega delovanja, saj smo že eno leto priča številnim odpovedim raznih prireditev, koncertov in predstav, kar je sicer bogatilo naša življenja. Tudi v Društvu krajanov Limbarska gora smo pogrešali prireditvi **Pohod po nagelj** in **Tek na Limbarsko goro**, katerih lani zaradi razmer z epidemijo nismo uspeli izpeljati.

Po nagelj nekoliko drugače

Kljub vsemu smo ljudje prilagodljiva bitja, zato se je med člani Društva v začetku leta porodila zamisel, da pa bi letos Pohod po nagelj kljub vsem omejitvam izvedli – v prilagojeni obliki. Prireditev smo si želeli tako zase kot za vse naše obiskovalke in obiskovalce. Virtualno je verjetno beseda, s katero bi lahko opisali leto, ki je za nami. Morda niti ni nenavadno, da se je v februarju med člani Društva krajanov Limbarska gora rodila zamisel o virtualni različici Pohoda po nagelj. Sprva si nismo znali povsem predstavljati, kaj in kako točno bomo to izvedli, pa vendar, kot smo ljudje prilagodljivi, smo tudi iznajdljivi. Podali smo se v za nas nekoliko bolj neznane vode in s podporo Občine Moravče ter ob pomoči ekipe iz ETV začeli s projektom **32. Pohod po nagelj s kavča**.

»Kavč« pohodniki

V manj kot mesecu je zamisel postala petinštiridesetminutna oddaja, ki si jo še vedno lahko ogledate na spletni strani, FB profilu in YouTube kanalu Društva krajanov Limbarska gora. Z oddajo smo želeli obuditi prijetne spomine na prireditev skozi oči obiskovalcev in sodelujočih, ki si jih v oddaji lahko ogledate. Vsak od govornikov je podal svoj unikaten delček, vsi skupaj pa predstavljajo našo prireditev. Vsako leto je ključen del prireditve tudi kulturni program, zato v oddaji ne manjkajo niti otroci, prvošolčki moravške osnovne šole, ki s svojimi nežnimi glasovi ogrejejo srca svojim mamicam – zahvaliti se vsem materam in ženam za vse njihovo požrtvovalno delo pa je tudi vsakoleten namen prireditve.

Oddajo smo popestrili še z drugimi glasbenimi točkami: odličnim **Peškim oktetom**, **simpatičnim duetom Uroš in Tjaša** ter z dragim domačim ansamblom **Moravški trio**, ki se je zopet združil za namen snemanja prireditve.

Ne virtualni, pravi nageljčki so vas čakali!

Zavedamo se, da naša oddaja ni popolnoma nadomestila tradicionalne oblike prireditve, kar niti ni bil naš namen, je pa to oblika, ki jo je bilo mogoče izpel-

jati in je v vseh nas, vsaj upamo, obudila delček vseh pozitivnih občutij, katera se sicer porajajo tekom prireditve. S tem namenom smo člani Društva v nedeljo, 21. marca, na vrhu Limbarske gore pripravili tudi nageljčke, ki ste jih pohodnice lahko vzele. S tem smo želeli vsem obiskovalcem, pohodnikom in romarjem nameniti delček zahvale ter drobno pozornost.

V pripravo letošnje prireditve Pohod po nagelj sta bila vložena delo in trud številnih, katerim bi se Društvo krajanov Limbarske gore rado še enkrat lepo in iz srca zahvalilo. Seveda ni šlo vse gladko, nikoli ne gre, vendar nas vse izkušnje nekaj naučijo in nam dajo nov polet za naprej. Zato še enkrat velika hvala vsem, ki ste kakorkoli pomagali pri izvedbi dvaintridesetega Pohoda po nagelj s kavča. Zaradi vas in vseh obiskovalcev ter gledalcev je vse to vredno.

Naslednje leto pa, upajmo, si podamo roko na naši Limbarski gori.

Turistično-pohodniške poti v Moravčah

BESEDILO, FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI in KARTA: PETRA PERGAR

V občini Moravče je trenutno že preko 100 km označenih nezahtevnih planinskih in drugih pohodniških poti. Iz doline nas markacije večinoma vodijo na dobro znane vrhove, kot so Limbarska gora, Murovica, Cicelj in Pivkelj-Turn. Moravska krožna pot s svojim več kot dvanajsturnim pohodom nekaterim predstavlja prvovrsten (prvomajski) izziv, a drugim pretrd oreh. V dolini se trenutno nahaja le Učno-sprehajalna pot ob Rači in na novo urejene poti ob Drtijščici v Moravčah. Zato smo se odločili, da pohodnikom opišemo in dodatno označimo manjkajoče odseke za šest poti. S predlaganimi potmi smo skušali zajeti čim več pomembnih in zanimivih točk v Moravški dolini. Z večjim številom pohodnikov tudi na drugih delih občine pa na ta način omogočimo dodatno možnost za prodajo lokalnih izdelkov.

Pri izdelavi prvega predloga so bile v največji možni meri upoštevane obstoječe planinske in druge poti. Dodatni odseki poti, ki so nujni za vzpostavitev ustreznih povezav, bodo označeni kot turistične pohodne poti. Ker se vsi zavedamo težave parkiranja osebnih vozil na izhodiščih poti, so izhodišča predlaganih poti postavljena v bližino parkirišč. Za večino poti sta trenutno predlagani daljša in krajša različica. Zaenkrat predlagane poti še nimajo imen, zato smo jih zgolj oštevilčili od ena do šest.

S predlaganimi potmi smo skušali zajeti čim več pomembnih in zanimivih točk v Moravški dolini – zagotovo smo kaj pomembnega izpustili, zato bomo veseli vaših predlogov. Zavedamo se tudi, da večje število pohodnikov v neposredni bližini bivališč in ob kmetijskih površinah lahko s seboj prinese tudi težave. Zato vse bralce in predvsem domačine ter lastnike zemljišč ob predlaganih novih odsekih turističnih poti naprošamo za vaše predloge, pripombe in komentarje, ki jih lahko do 15. maja. 2021 posredujete

Zakaj dodatki k obstoječi planinski poti okoli Moravške doline?

Obstoječa pot je lepa, nezahtevna, slikovita, razgledna in obkroži Moravško dolino. Z eno besedo čudovita. Zakaj torej dodatki?

Pot zahteva dobro planinsko kondicijo. Najhitrejši jo skoraj pretečejo v sedmih urah, medtem ko ostali potrebujejo temu primerno več, tudi 13 ur. Planinsko društvo Moravče in Oddelek za razvoj turizma občine Moravče ob podpori župana dr. Balažica želimo čudovito moravško naravo in njene razgledne poti, posejane z cerkvicami, kapelicami, potoki, brezni in ostanki gradišč, gradov, partizanske bolnice in drugih pomnikov, ki spominjajo na minulo slavo Moravške doline, skupaj z geološko pestrostjo in fosili predstaviti čim širšemu krogu ljubiteljev pohodništva, narave in zgodovine.

Mnogi planinci, ljubitelji pohodništva, starejši hodci, otroci nimajo dovolj moči, časa ali so priletni oziroma bi hoteli doživeti moravško naravo v družinskem krogu in je obstoječa pot za njih prenaporna.

Zato smo obstoječo planinsko pot razstavili na več delov, tako da vsak nosi svojo posebno zgodbo in ima obnem rdečo nit, ki jo veže na obstoječo pot, ki jo tokrat prehodimo v več delih.

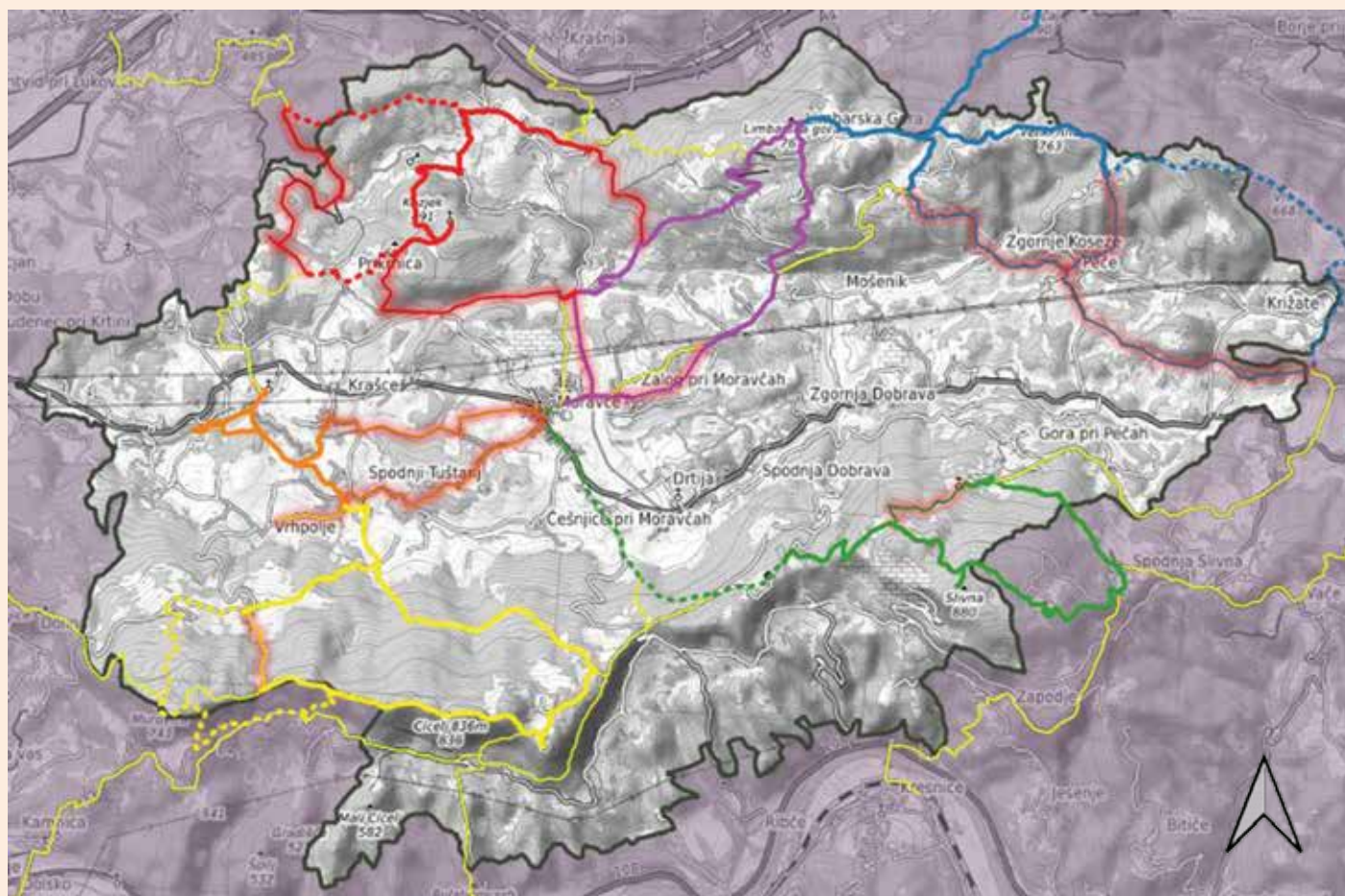
Naprej bomo poti ustrezno markirali in pripravili nov priročni zemljevid, da se boste z lahkoto znašli ali celi po vaši želji naredili svojo kombinacijo poti.

Nato bomo pot opremili s poučnimi tablami (opisovale bodo geološke (fosili posebna sestava tal, kamnine, marmorji itd.), naravne (flora in favna), zgodovinske (posamezni dogodki, ki so se dogodili prav tam: gradovi, Jurij Vega, Napoleonova vojska, trgovske poti, druga svetovna vojna itd.) umetniško-zgodovinske (sakralni objekti in spomeniki od pozne romanike do danes)).

Prav tako bomo napisali turistični vodnik po Moravški dolini oziroma "Skrita Gorenjska", v katerem bo tudi prostor za pečate, ki jih boste pridno nabirali po naših poteh.

*»V osrčje Slovenije sem sramežljivo se skrila,
deviško lepoto ohranila
in rada bi te povabila,
da skupaj, dragi bralec, bi jo odkrila.
Tvoja Moravska dolina« (B. Mal)*

**Še poziv. Brez vaše pomoči in sodelovanja ne bomo uspešni. Skupaj naredimo največ.
Branimir Mikulaš, vodja oddelka za razvoj turizma v občini Moravče**

- Pot št. 1: Vrhopolje–Tuštanj–Boven–Cicelj–Sveti Miklavž–Tuštanjska pot–Vrhopolje
- Pot št. 2: Moravče–Tuštanj–pot ob Rači–Krašce–Moravče
- Pot št. 3: Moravče–Serjuče–Negastrn–Gradiško jezero–Sveti Mohor–Moravče
- Pot št. 4: Moravče–Moravški ribniki–Gabrje–Limbarska gora–Serjuče–Moravče
- Pot št. 5: Moravče–Planinski dom Ušte–Žerenk–Štance Laze–Pivkelj Turn–GEOSS–Sveti Florjan–Moravče
- Pot št. 6: Peče–Štefin–Tlačnica–Limbarska Gora–Golčaj Vrh Pri Mlinšah–Vojni Dol–Peče

- Predlog poti po že označeni planinski ali drugi poti
- ⋯ Predlog daljše poti po že označeni planinski ali drugi poti
- Predlog nove povezave med obstoječimi potmi
- Ostale označene planinske poti
- Meja Občine Moravče

M 1:80 000 Podlaga: OpenTopoMap

na naslov občine Moravče s pripisom »za turistične poti«, na elektronski naslov: branimir.mikulas@gmail.com ali med tednom od 9. do 11. ure pokličete na 040 209 090. Na podlagi vaših predlogov se bomo odločili za končne trase poti.

Predlagani dodatni odseki turističnih poti v največji možni meri potekajo po obstoječih javnih (gozdnih) poteh. Če bo kakšen krajši odsek turističnih poti potekal po zasebnih zemljiščih, bomo vsakakor vzpostavili stik z lastniki zemljišč. Območje, po katerem poteka posamezna pot, je označeno na priloženem zemljevidu, kjer so razvidne tudi vse planinske poti v skrbništvu različnih društev, učno-sprehajalna pot ob Rači in trenutni predlog Vegove poti iz šole v Moravčah do doma. Če nimate druge možnosti, lahko lokacije svojih predlogov in komentarje označite kar na ta zemljevid.

Pot št. 1: Vrhopolje–Tuštanj–Boven–Cicelj–Sveti Miklavž–Tuštanjska pot–Vrhopolje

Izhodišče poti je na Vrhopoljah, kjer pohodniki lahko pustijo svoje avtomobile na parkirišču ob Gasilskem domu ali ob cerkvi. Pot se nato prične v smeri Tuštanjskega gradu, od koder se po označeni planinski poti vzpnemo v Spodnjo Javoršico. V tem delu bo nato pot skupna z Vegovo potjo, ki nas privede do Buvena. V nadaljevanju se po označeni planinski poti vzpnemo na Cicelj in pot nadaljujemo do cerkve Svetega Miklavža. Spust v dolino poteka po planinski poti preko vasi Katarija. Pod vasjo se pot nadaljuje po že dobro poznani in obiskani »Tuštanjski poti« nazaj do Tuštanjskega gradu in Vrhopolj. Pohodniki, ki so bolj kondicijsko pripravljeni, si pot lahko

podaljšajo po označeni planinski poti še z obiskom Murovice (lahko tudi Svete Trojice) in spustom do Zagorice, od koder se nato preko Križevske vasi vključijo nazaj na že opisano pot v bližini Ciclja.

Pot št. 2: Moravče–Tuštanj–pot ob Rači–Krašce–Moravče

Izhodišče poti je v Moravčah, kjer pohodniki lahko parkirajo svoje avtomobile na avtobusni postaji. Pot se prične po predlagani Vegovi poti, ki poteka mimo Hribc do naselja Tuštanj. Pod vznožjem grajskega griča se pot po označeni planinski poti nadaljuje v smeri Svetega Andreja. Kmalu se planinska pot združi z učno-sprehajalno potjo ob Rači. V gozdu nad Račo skrenemo levo z označene planinske poti po učno-sprehajalni poti, kjer se spustimo do Rače. Ob Rači pridemo do Svetega Andreja. Od tu se po planinski poti v smeri Tuštanj vrnemo na vzhodni del učno-sprehajalne poti ob Rači, po kateri pridemo do Krašč.

Iz Krašč bi se vračali proti Moravčam ob Rudniški Rači preko Rudnika vse do Moravč. Ta del poti je treba na novo označiti kot turistično pot.

Pot št. 3: Moravče–Serjuče–Negastrn–Gradiško jezero–Sveti Mohor–Moravče

Izhodišče poti je v Moravčah, kjer pohodniki lahko parkirajo svoje avtomobile na avtobusni postaji ali na parkiriščih v bližini občine.

Pot se prične s sprehodom po levem ali desnem bregu Drtijiščice do Serjuč, kjer se do vrha vasi vzpnemo po označeni planinski poti. Nad vasjo skrenemo s planinske poti levo na še neoznačeno gozdno pot v smeri Negastrna. Gozdna pot nas pripelje do makadamske poti in nato do planinske poti, ki pripelje z Limbarske gore. Čez vasi Negastrn in Vinje se držimo označene planinske poti, ki jo vzdržuje Planinsko društvo Blagovica (Rokovnjaška pot). V Vinjah se nato odločimo za krajšo ali daljšo pot.

Po krajši poti se spustimo po označeni planinski poti do Drtijiščice in pot nadaljujemo mimo gradu Rožek do Svetega Mohorja.

Iz Svetega Mohorja se ob križevem potu spustimo do Podstrani in se vrnemo v Moravče. Če smo izbrali daljšo pot, nas ta iz vasi Vinje po Rokovnjaški poti vodi do Gradiškega jezera. Pot nato nadaljujejo po poljubni strani jezera in se po utrjeni gozdni poti preko Prikrnice priključimo na označeno planinsko pot, ki pripelje na Sveti Mohor. V tem delu poti smo iskali tudi primeren pristop do vrha Jebance (vrh nad vasjo Vrhe). Če kdo od domačinov pozna kakšno pot, ki se že uporablja, prosimo za informacije.

Pot št. 4: Moravče–Moravški ribniki–Gabrje–Limbarska gora–Serjuče–Moravče

Izhodišče poti je v Moravčah, kjer pohodniki lahko parkirajo svoje avtomobile na avtobusni postaji ali na parkiriščih v bližini občine. Da se izognemo asfaltni cesti in v pot vključimo tudi Moravške ribnike, bi bila tukaj pot na novo speljana mimo ribnikov in nato mimo Straže proti Gabrjam. Od tu se pot nadaljuje po označeni planinski poti mimo Globočice do vrha Limbarske gore. Pohodniki, ki jim je ljubši bolj položen vzpon, lahko uporabijo označeno planinsko pot, ki vodi po asfaltni cesti preko Hrastnika do Limbarske gore. Z vrha Limbarske gore se nato spustimo po označeni planinski poti E6, ki nas privede do Serjuč. Iz Serjuč se ob Drtijiščici vrnemo na izhodišče.

Pot št. 5: Moravče–Planinski dom Ušte–Žerenk–Štance Laze–Pivkelj Turn–GEOSS–Sveti Florjan–Moravče

Izhodišče poti je v Moravčah, kjer pohodniki lahko parkirajo svoje avtomobile na parkirišču pri avtobusni postaji. Po označeni planinski poti se preko Podbrda odpravimo do planinskega doma Ušte–Žerenk. Od planinskega doma nadaljujemo pot po označeni planinski poti na Štanca Laze in od tod do najvišjega vrha v Občini Moravče, med domačini poznanega kot Pivkelj–Turn. Nato nadaljujemo pot po planinski poti preko Zgornje Slivne s cerkvijo Svete Neže do GEOSS-a. Od tu se nad pustolovskim parkom po planinski poti odpravimo do cerkve Svetega Florjana. Pot nato nadaljujemo mimo cerkve nazaj v Štanca Laze do planinskega doma in nazaj do izhodišča v Moravčah. Predlagana pot je razmeroma dolga in jo je možno skrajšati tako, da pot namesto v Moravčah pričnemo šele pri planinskem domu.

Pot št. 6: Peče–Štefin–Tlačnica–Limbarska Gora–Golčaj Vrh Pri Mlinšah–Vojni Dol–Peče

Izhodišče poti je v Pečah, kjer pohodniki lahko parkirajo v središču vasi ob cerkvi Svetega Jerneja. Iz središča vasi nas bi predlagana pot vodila preko Štefina do Tlačnice. Na Tlačnici se priključimo na planinsko pot, po kateri pot po eni različici nadaljujemo v smeri Limbarske gore in/ali Golčaja. V Peče se nato vračamo preko Hrastnika in Zgornjih Kosez. Druga predlagana različica poti se po označeni planinski poti od Tlačnice nadaljuje proti Vrh nad Mlinšami in Peškimi Kandršami, od koder še iščemo primerno pot oziroma povezavo, ki bi vključevala tudi naselje Vojni Dol in bi se nato zaključila v Pečah.

Spet smo tekmovali v Matemčku

BESEDILO: MARTINA KONČAR, vodja tekmovanja

Matemček je tekmovanje, ki spodbuja prostorsko predstavljalivost. Namen tekmovanja je motivacija za reševanje težav prostorske predstavljalivosti pri otrocih od šestega leta starosti dalje.

Šolsko tekmovanje je potekalo na daljavo 10. februarja. Na njem je sodelovalo sto učencev.

Dosegli so 49 bisernih, 42 bronastih in devet priznanj. Na državno tekmovanje, ki je bilo 4. marca, se je uvrstilo 23 učencev.

Naši učenci so osvojili 4 državna zlata priznanja.

To so bili:

- Maša Jamšek, 2. b,
- Gašper Kunavar, 4. b,
- Boštjan Karažija, 5. a in
- Maj Svit Kunavar, 8. c.

Srebrno priznanje je osvojilo 13 učencev:

- Zala Berk, 1. a,
- Zala Snoj, 1. a,
- Jerneja Očepek, 1. a,
- Niko Cerar, 1. a,
- Žan Kotnik, 1. b,
- Jure Šekoranja, 1. b,
- Urh Avbelj, 3. a,
- Alen Rožanec, 4. b,
- Lovro Jančik, 4. b,
- Sanja Rožanec, 6. b
- Rok Vidic, 7. c
- Zoja Larisa Kunavar, 8. c
- in Rubi Zalokar, 9. a.

Vsem tekmovalcem in mentorjem čestitamo.

Medobčinsko srečanje otroškega parlamenta

BESEDILO: JANA KERŽAN in SANJA PODGORNİK, FOTOGRAFIJA: JANA KERŽAN

Včetrtek, 25. marca 2021, je OŠ Jurija Vege Moravče gostila srečanje medobčinskega otroškega parlamenta pod okriljem Zveze prijateljev mladine Domžale.

Če smo bili v prejšnjih letih vajeni, da smo se z ostalimi šolami bivše domžalske občine srečali v živo na eni izmed šol, je bilo tokrat zaradi epidemije koronavirusa drugače. Videli smo se le preko ekranov, saj je srečanje potekalo v aplikaciji Zoom.

A to ni pokvarilo veselja učencev ob možnosti stika in izmenjave mnenj z vrstniki. Razprava je tekla o poklicni prihodnosti. Predvsem smo se osredotočili na vpliv covida-19 pri izbiri poklica in na večšine, ki so jih učenci pridobili v času šolanja na daljavo. Ugotovili smo, da smo se v tem času veliko naučili in razvili ter pridobili kompetence, ki nam bodo v poklicu in nasploh v življenju velikokrat prišle prav. Poleg tega, da boljje obvladamo računalnik, so učenci ugotovili, da so postali bolj samostojni, odgovorni, naučili so se delati v skupini in si razporejati čas. Okrepilo se je zavedanje o pomenu šole in izobrazbe, socialnih stikov, skrbi za zdravje ter začeli so bolj ceniti naravo, ki jim je omogočila gibanje in odmik od računalnika.

Po razpravi in poročanju o ugotovitvah ter spoznanjih je na zve-dava vprašanja učencev in učenk odgovarjala gostja Lucija Vrankar, bivša učenka moravške šole, ki jo mnogi poznajo tudi pod imenom LucyTime kot vlogerko in uporabnico aplikacije Tik-tok. Poleg ustvarjanja video vsebin je Lucija stevardesa v Dubaju, po izobrazbi pa je vzgojiteljica, zato je bila primerna gostja, saj je učencem lahko veliko povedala o različnih poklicih in tem, kaj je pomembno, ko se odločamo za nadaljnje šolanje in izbiro poklica.

Kljub temu, da se nam letos ni uspelo videti v živo, smo zadovoljni in veseli, da smo uspeli izpeljati medobčinsko srečanje ter učencem različnih šol omogočiti, da so lahko izmenjali svoje izkušnje in mnenja.

(Jana Keržan in Sanja Podgornik sta mentorici otroškega parlamenta na OŠ Jurija Vege Moravče.)

Smo majhni, a imamo veliko srce!

BESEDILO in FOTOGRAFIJA: SUZANA TRIVIČ

Polni optimizma in pričakovanj smo vstopili v prvi pomladni mesec tega leta. Marec! Za mnoge najlepši mesec v letu smo v našem vrtcu pričeli slavnostno, s praznovanjem mednarodnega dneva žena ter obeleževanjem dneva mučenikov.

V ta namen smo mamicam in očetom podarili prav posebna darila, ki smo jih zanje skrbno pripravili. Seznanili smo se z ljudskim običajem, praznovanjem gregorjevega, in se veselili praznika, posvečenega mamicam. Pogovarjali smo se o letnih časih in spoznavali značilnosti pomladi. Radostni smo jo pričakovali in del pomladnega vzdušja prenesli tudi v igralnico. Čudovito smo jo okrasili in našo »sobo« naredili še lepšo ter prijetnejšo.

Dnevi hitijo in se eden za drugim vrstijo. Ostanite prijazni do sebe in strpni do drugih! Naj bo vsak dan dan drobnih pozornosti in zahval ter lepih stvari.

»Ježki« vse bralce prijazno pozdravljamo in vam želimo prijetno pomlad!

Projekt mlekašično

BESEDILO in FOTOGRAFIJI: ANA GERČAR

Smo skupina Čebelice, ki jo obiskuje 19 otrok, starih od tri do štiri leta. Naš vrtec je že več kot deset let vključen v projekt EKOVRTCA, katerega podprojekt je Mlekašično.

V začetku leta koordinatorici izbereva projekte in dejavnosti, kar najbolj primerne za naš vrtec. Za sodelovanje pri omenjenem projektu sem se odločila, ker se mi zdi pomembno, da otroci vedo, kako poteka mlečna pot; torej, kako mleko preko različnih poti pride do naše mize. Skozi proces projekta smo skupaj spoznavali še marsikaj novega in zanimivega. Osredinili smo se tudi na druge živali na kmetiji, najprej pa sem s sodelavko zasnovala načrt.

Pri socialni igri Poišči skupno žival smo spoznavali izgled posamezne živali; vsak otrok je izžrebal polovico sličice domače živali in drugo polovico poiskal pri otroku iz skupine.

Razvrščali smo sličice domačih živali in spoznavali, kako poimenujemo samice, samce in mladičke.

Z igracami domačih živali, ki smo jih razvrščali glede na različne kriterije: daje/ne daje mleka, daje/ne daje volne, ima štiri/nima štiri noge, daje jajca/ne daje jajc, so otroci zelo radi sodelovali in komaj čakali, da bodo na vrsti. Živalim so preštevali noge, roge in si ogledovali, ali imajo vime ali ga nimajo. Tudi pri prosti igri so se veliko igrali z živalicami, jih postavljali v vrsto, kolono in jim gradili ograde. Na spletni strani ekosola.si smo si pod predlogami videoposnetkov in ppt vsebin ogledali pot mleka od

kmetije do mize. Za konec razvrščanja smo izdelali plakat, kamor so otroci lepili izrezane živali – ali žival daje mleko/ne daje mleka.

Skozi štirinajstdnevni projekt smo oblikovali našo 3D kravo LSKO. Otroci so sprva natrgali časopisni papir, s katerim smo kaširali oblikovano kravo iz škatle, balona in tulcev. Otrokom sem s pripovedovanjem priredbe pravljice Olga avtorice LAURENCE BOURGUIGNON v obliki kamišibaja ter kot glasbeno pravljico opisala, kaj krave jedo. Prevedla sem slovaško pesem Kravy neznanega avtorja, jo priredila in jo otrokom večkrat zapela ter predvajala klavirsko spremljavo, saj je melodija pesmi spominjala na gibanje krav. Z glasbeno didaktično igro, počasno/hitro igranje na flavto, so otroci, razdeljeni v skupini, gibalno ponazarjali hojo počasnih/hitrih krav, se pri tem urili v pozornosti, vztrajnosti.

Iz kartona sem oblikovala »modele« krav mlekaric, primernih za molžo. Vodo smo obarvali belo in jo vlili v rokavico – vime, kjer so se otroci preizkusili v molži. V toplejših dneh nameravamo v okviru tega projekta ob svetovnem dnevu mleka obiskati kmetijo, kjer nam bodo pokazali, kako molzejo. Med izvajanjem projekta smo uživali prav vsi udeleženci, tako vzgojiteljice, predvsem pa otroci.

Otroci tudi v času epidemije ostajajo enotni: "Kolesarjenje je kul!"

BESEDILO in FOTOGRAFIJE: URŠKA LISJAK

29. marec 2021 – Pomlad poleg toplejših dni prinaša tudi epilog programa Varno na kolesu, ki že tradicionalno ozavešča mlade kolesarje in kolesarke o pomenu spoštovanja prometnih predpisov in kolesu kot trajnostnemu prevoznemu sredstvu. Kljub oteženim razmeram zaradi širjenja koronavirusa je vseslovenski program letos združil več kot deset tisoč osnovnošolcev iz 140 osnovnih šol, ki so po svojih močeh in glede na varnostne ukrepe med šolskim letom pridno opravljali naloge. Ker pomlad prinaša še dodatne možnosti za kolesarsko udejstvovanje na prostem in razmišljanje o varnosti najmlajših udeležencev v prometu, so slovenski učitelji spregovorili o priljubljenosti kolesarjenja v času epidemije ter opozorili na opazno poslabšanje gibalne sposobnosti otrok zaradi prekomernega sedenja v času pouka na daljavo. V spletni anketi so izpostavili tudi pomemben vpliv staršev pri kolesarski vzgoji otrok in zaskrbljujoče dejstvo, da je kar četrtnina kolesarskih poti v šolskih okoliših nezadostno urejenih.

Varno na kolesu: podaljšan rok oddaje nalog do 12. maja 2021.

Slovenski učitelji o priljubljenosti kolesarjenja med otroki v času epidemije

Lanskoletni izbruh koronavirusa je naša življenja popolnoma postavil na glavo. Pred nepredstavljive spremembe in izzive so bili postavljeni tudi v šolstvu, kjer so športni pedagogi morali iskati nove pristope do poučevanja na daljavo in v živo. Na **OŠ Alojzija Šuštarja** so k pouku športa v živo in na daljavo skušali pristopiti celostno in ohraniti športne vsebine, ki jih lahko v danih okoliščinah najbolje izkoristijo. »Ves čas smo pri pouku športa kolesarili in ko je v mesecu oktobru prišel drugi val šolanja na daljavo, smo elegantno kolesarili še naprej. V tem času je nastajal dnevnik vseh prevoženih kolesarskih kilometrov in zgodilo se je, da smo navdušili in s kolesarjenjem 'okužili' cele družine. Vsak učenec, ki se je odločil za zbiranje kilometrov, ima v dnevniku ustvarjen svoj profil, opremljen s slikami in opisom ter zemljevidom opravljenih poti. Dnevnik vsebuje tudi podatek števila sodelujočih, ki so se udeleževali posameznih kolesarskih podvigov,« je povedala **Petra Filipič**, mentorica programa Varno na kolesu na OŠ Alojzija Šuštarja, kjer so učenci in učenke od petega do devetega razreda v času šolanja na daljavo skupaj zbrali prek tisoč kilometrov, v šoli pa kar tri tisoč tristo kilometrov.

»Kolesarjenje je šport, ki smo ga v času karantene lahko izvajali le z minimalnimi omejitvami, npr. omejen prehod med občinami,« je priljubljenost kolesarjenja v času epidemije komentirala **Katja Medija**, učiteljica na **OŠ Moravče**, kjer so kolesarjenje spodbujali tako, da so učenci s starši beležili kilometre, ki so jih opravili s kolesom. Obenem je opozorila

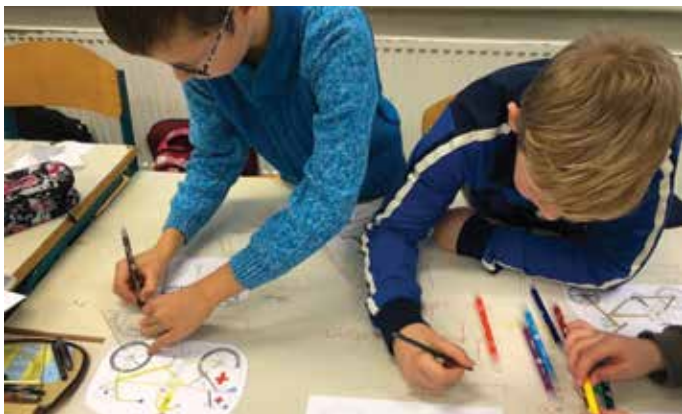
na zaskrbljujoče dejstvo, da so se zaradi prekomernega sedenja pri velikem številu učencev v času epidemije poslabšale gibalne sposobnosti, zmanjšala se je motivacija za gibanje, povečala se je telesna masa. »Menim, da smo v tem letu naredili velik korak nazaj na področju gibalne kulture. Učenci niso več tako spretni na kolesu, gibanje je bolj okorno, telesne značilnosti so slabše. To je velik alarm za vse nas, da je potrebno nekaj spremeniti, in to čim prej, saj se otrokom dela velika škoda za njihovo zdravje, telo in odnos do gibanja oziroma športa,« je izpostavila. Učitelji **OŠ Olge Meglič Ptuj** poročajo, da so učenci višjih razredov na začetku epidemije kolesarili manj, saj so se morali prilagoditi na novo stanje, ki ga je prinesel pouk na daljavo. **Mateja Simonič**, mentorica programa Varno na kolesu, je dodala: »Nekateri učenci so povedali, da so v obdobju epidemije več kolesarili, saj so imeli kot družina več skupnega časa, ki so ga preživeli v naravi in se občasno odpravili tudi na kolesarski izlet. V okviru projekta Varno na kolesu in naloge 'Kolesarjem prijazna šola' smo med učenci izvedli anketo o priljubljenosti kolesarjenja. Zaenkrat je 78 odstotkov vprašanih učencev od sedmega do devetega razreda odgovorilo, da so v obdobju epidemije kolesarili manj kot sicer, kar morda lahko pripisujemo temu, da je pouk potekal na daljavo. Veliko učencev je tako kolesarilo manj, saj se v običajnih razmerah v šolo ter na razne priložnosti dejavnosti pripeljejo s kolesom.«

V kopici sprememb, ki jih je prinesel pouk na daljavo, so šole iskale različne načine, kako bi učence dodatno spodbudile h gibanju in športnemu udejstvovanju v prostem času, saj so vsi učitelji enotnega mnenja, da je skrb za dovoljšnjo mero fizične dejavnosti ključna za zdravje otrok. Kot so pokazali rezultati poročila SLOfit¹, je gibalna sposobnost dečkov in deklic upadla za zaskrbljujočih 13 odstotkov, zato so programi, ki spodbujajo učence k gibanju v prostem času, še kako dobrodošli.

Starši naj postanejo vzor pri nošenju čelade

Družinski kolesarski izleti so priljubljena oblika skupnega preživljanja prostega časa, saj združujejo odkrivanje lepote narave s športno dejavnostjo, v kateri lahko uživajo

1 Vir: https://www.slofit.org/Portals/0/Clanki/COVID-19_razvoj_otrok.pdf?ver=2020-09-24-105108-370.

tudi otroci. Čeprav je kolesarjenje zabavna in prijetna dejavnost, ne smemo zanemariti varnosti v prometu in o spoštovanju prometnih predpisov dejavno ozaveščati tudi mlade. Učitelji, ki so jeseni sodelovali v spletni anketi², so namreč ocenili, da se učenci večinsko zavedajo pomena nošenja čelade in spoštovanja predpisov, a med učenci od šestega do devetega razreda jih čelado še vedno uporablja le zaskrbljujočih 10 odstotkov, slaba polovica učencev pa nošenju čelade ne pripisuje posebnega pomena. Program Varno na kolesu nenehno izpostavlja pomen nošenja čelade, ki lahko v najhujših primerih celo prepreči usoden izid nesreče. Učitelji še opozarjajo, da **starši postavljajo največji vzor**

² Spletna anketa je bila izvedena v oktobru 2020 med učitelji slovenskih osnovnih šol, ki so sodelovali pri izvajanju programa Varno na kolesu na svoji šoli. V anketi je sodelovalo 111 anketirancev. Vse grafe z rezultati vprašanj najdete TUKAJ.

Rojstni dan Jurija Vege

BESEDILO: ARHIV OŠ JURIJ VEGE

23. marec je slovesen dan za našo šolo, ki ponosno nosi ime znanega in priznanega matematika, meteorologa, plemiča in topniškega častnika Jurija Vege.

Najbolj je Jurij Vega zaslovel s svojim delom logaritmovniki *Zakladnica vseh logaritmov*, ki je izšlo leta 1794, znan pa je tudi po dognanjih, razpravah in učbenikih s področja fizike. Danes njegovo ime nosijo Vegova ulica v Ljubljani in še osemnajstih slovenskih mestih in naseljih, Elektrotehniško-računalniška strokovna šola in gimnazija Ljubljana (krajše kar Vegova), Gimnazija Jurija Vege v Idriji, krater na Luni, nekateri znani projekti, društva in seveda naša šola.

Spomnimo vas na Vegovo spominsko pot – pot, po kateri se je Vega kot deček vračal domov v Zagorico od verouka in nedeljske šole v Moravčah. Našo pot lahko pričnemo v središču Moravč pri spomeniku Jurija Vege, vodi nas mimo Hribc, proti Spodnji Javorščici, Križevski vasi. Pri cerkvi Sv. Križa se obrne proti zahodu do Zagorice do mesta nekdanje Vegove rojstne hiše.

Na šoli smo se nanj v razredih spomnili s pregledom njegovega življenja in dosežkov, pripravili pa smo tudi manjšo razstavo.

svojim otrokom, in svetujejo, da si pred vsakim kolesarskim izletom nadenejo čelado. Odrasli imamo na najmlajše izjemen vpliv in jih lahko s svojimi dejanji spodbudimo k pozitivnim navadam.

Preden se podamo na izlet, je tudi pomembno, da skrbno načrtujemo pot, po kateri se bomo z otroki podali. Zaskrbljujoče je, da po mnenju učiteljev kar **četrtna kolesarskih poti v njihovi okolici ni zadostno urejenih, zelo urejenih pa je le 6 odstotkov**. Pomembno je, da se z nevarnimi odseki v svoji okolici dobro seznanimo in tako zagotovimo varno kolesarsko izkušnjo za celo družino.

S programom Varno na kolesu bo kljub epidemiji letos kolesarilo 10.000 otrok

Kljub nenavadnim razmeram, ki so vplivale na številne vidike naših življenj, so aktivnosti v sklopu programa Varno na kolesu ponovno pritegnile veliko število učencev. **Letos v programu Varno na kolesu, katerega nosilec je družba Butan plin, sodeluje kar 10.000 učencev iz 140 slovenskih osnovnih šol.** Zaradi razmer, vezanih na epidemijo koronavirusa, so imele šole v preteklih mesecih omejene možnosti za izvajanje razpisanih nalog ter so jih opravljale po svojih sposobnostih in z ozirom na vse varnostne ukrepe. Organizator programa, družba Butan plin, je zato podaljšal **rok za oddajo vseh nalog do 12. maja**, spletno srečanje za vse sodelujoče, na katerem bodo znani finalisti programa, pa bo potekalo **27. maja**. Aktualne novice in zanimive kolesarske podvige sodelujočih šol najdete na spletni strani varnonakolesu.si.

Skavtska zbiralna akcija papirja med 3. in 9. majem

Moravški skavti vas obveščamo, da bo med 3. in 9. majem na avtobusnem parkirišču v Moravčah postavljen zabojnik za zbiranje starega papirja. Zaradi trenutnih razmer zbiralne akcije ne bomo izvedli kot po navadi (z zbiranjem po vaseh in domovih), zato vas prosimo, da odpadni papir pripeljete v Moravče.

Že vnaprej se vam zahvaljujemo za vašo pomoč in sodelovanje.

Vaši skavti

Krepitev otrokovega zdravja na svežem zraku

BESEDILO: KSENIJA NOVAK

Ko gre za zdravje in dobro počutje, želimo svojim otrokom le najboljše. Vemo, kako pomembna je dobra telesna pripravljenost za trdno zdravje, če pa se telovadba izvaja zunaj, na svežem zraku, ob ugodnih vremenskih razmerah, poveča odpornost. Tako ohranjamo in krepimo otrokovo zdravje!

Pojdimo ven!

Preživljanje časa na svežem zraku pomaga krepiti imunski sistem in čisti dihalne poti. Zunanje okolje ponuja več možnosti pri gibalni ustvarjalnosti in nas sooča z različnimi vremenskimi razmerami. Ponuja vse, kar potrebujemo za zdravje in boljše počutje. Z rednim zadrževanjem zunaj vzpostavljamo trden temelj zdravega življenjskega sloga, ki ga je mogoče nadaljevati oziroma obdržati v odraslem obdobju. Ob rednih dejavnostih na prostem se pod vplivom UV žarkov v telesu tvori vitamin D, ki sodi med vitamine, pomembne pri krepitvi imunskega sistema. Obenem je nujno potreben za normalno rast, mineralizacijo kosti, zob in delovanje mišic, saj podpira absorpcijo zaužitega kalcija v kri. Lahko mu rečemo tudi sončni vitamin, saj je edini vitamin, ki ga telo (ob zmerni izpostavljenosti UV žarkom) tvori v koži. Glede na svoje delovanje ga uvrščajo tudi med hormone. Če otrokom primanjkuje vitamina D, se to kaže kot bolečine v kosteh in mišicah. Tako smo lahko z gibanjem na svežem zraku dlje odporni na virusna obolenja.

Narava je velika učilnica

Otroci so radovedni in želijo spoznati vse, kar se dogaja okoli njih. Spoznavajo se z različnimi dejavnostmi vsakdanjega življenja, npr. na sprehodu opazujejo promet, bližnjo in daljno okolico, v gibalnih nalogah zmogljivosti svojega telesa ... Z različnimi dejavnostmi na prostem se poleg krepitve zdravja seznanjajo še z lepoto narave in lepim vedenjem v njej. Otrokov organizem je najbolj dovzeten za vplive okolja v zgodnjem otroštvu. Stik z naravo pomembno vpliva na psihološki razvoj (nabiranje listja ali jesenskih plodov, kepanje, sankanje, plezanje po drevesu, poslušanje zvokov v naravi, premagovanje in reševanje naravnih ovir ...).

V Avstraliji so odkrili, da bivanje na prostem pomaga pri ohranjanju vida – tako je namreč manj možnosti, da bi bili kratkovidni ali daljnovidni.

Dr. Kathryn A. Rose pravi: »Odkrili smo, da je najbolj pomembno za naše oči to, da veliko časa

preživimo na prostem. Ni važno, kaj počnemo. Lahko le uživamo na pikniku ali se ukvarjamo s športom. Oboje lahko pomaga otrokovim očem. Glavni vzrok kratko- in daljnovidnosti je ta, da očesno zrklo preveč zraste, kar pa preprečimo tako, da smo čim več zunaj.« Predvidevajo, da tako vpliva na oči količina svetlobe, ki smo ji izpostavljeni na prostem.

Pomembno obdobje v otrokovem razvoju

Predšolsko obdobje je obdobje, ki ga moramo čim bolj izkoristiti. Nuditi moramo čim več izkušenj, povezanih z gibanjem in prostim igranjem zunaj, ki ga velikokrat prezremo. To, da otroku dovolimo, da si sam poišče zaposlitev v zunanjem okolju, je zanj odmor med učenjem in športnim udejstvovanjem.

Naša temeljna naloga v vrtcu je, da vsakodnevno otrokom omogočimo gibanje na prostem. Spodbujamo jih, da z različnimi dejavnostmi na prostem spoznavajo in razvijajo gibalne ter druge sposobnosti in lastnosti. V manjših zaprtih prostorih otroci nimajo dovolj možnosti za gibanje, takrat njihova potreba po gibanju ni zadovoljena. Posledice so nemirnost, neprimerno vedenje ali celo agresivnost.

Otroka oblecimo vremenu primerno

Otroku moramo omogočiti gibanje na prostem tako v toplejših kot tudi hladnejših mesecih, saj si bo le tako dodobra okrepil imunski sistem. Tako starši kot vzgojitelji imamo zelo pomembno vlogo pri razvoju otroka in ohranjanju otrokovega zdravja. Biti moramo tisti, ki otroka spodbujamo in ga usmerjamo. Z zgledom in pravilno motivacijo bomo otrokom omogočili zdrav razvoj in jih navadili na zdrav način življenja, ki pa vsekakor vključuje bivanje v zunanem okolju. Glede intenzivnosti oziroma povečanja srčnega utripa, temperature in vlage ozračja moramo otroku primerno oblačiti in slačiti posamezna oblačila.

Zaradi nizkih temperatur še ni treba omejiti gibanja na prostem. Je pa ob nižjih zunanjih temperaturah treba prilagoditi obnašanje in se bolje obleči. Pomembno je, da ob telesnem naporu ne prihaja do prekomernega znojenja ali podhladitve otroka. V hudi vročini se običajno otroci veliko potijo, kar pomeni, da morajo takrat zaužiti več tekočine. V hudem mrazu pa je največja nevarnost za nas in otroke ozeblina in podhladitev. Ozeblina so največkrat na rokah, uhljih in ličnicah. Podhladitev pa pomeni drastičen padec telesne temperature (ravno obratno vročinskemu valu), torej pod 35 stopinj Celzija. Otroci, predvsem dojenčki, izgubljajo toploto hitreje in lažje kot odrasli. Če se otroci zunaj intenzivno gibajo, odstranjujemo po plasteh oblačila, da niso preznojeni. Paziti moramo, če je zunaj mokro in mrzlo, da imajo nepremočljivo

obutev, kombinezon in da otroci na mrazu ne mirujejo, saj tako lahko pride do hitrejše ohladitve telesa. Ugotovitve kažejo, da otroku pri -8 , -10 stopinjah Celzija vsaj 45 minut koristi za krepitev imunskega sistema. Za nižje temperature ni podatkov, kar še ne pomeni, da se ne sme ven ob nižjih temperaturah. Otroci oziroma dojenčki do prvega leta so lahko in morajo biti vsak dan zunaj vsaj pol ure. Če se temperatura zraka spusti pod -10 stopinj Celzija in piha močan veter, je megla, snežni metež in je zelo vlažno, je občutek mraza večji in ni primerno za bivanje zunaj. V vseh drugih primerih priporočajo preživljanje otrok zunaj do prvega leta do pol ure, za starejše pa dlje. Če je zelo mrzlo, so lahko starejši otroci zunaj večkrat po pol ure.

Gibanje zunaj ne glede na vreme

Prav tako letni časi vplivajo na naše zdravje in dobro počutje. Za povečanje otrokove odpornosti in celotnega zdravja je zelo pomembno vsakodnevno gibanje zunaj, v naravi, v vseh letnih časih in v vseh vremenskih pogojih. Je vsestranska dejavnost, ki krepi tako mišice kot tudi organe, živčni sistem, krvni obtok in odlično vpliva na otrokovo počutje. Telo pri nizkih temperaturah kuri več kalorij. Študije so namreč pokazale, da na mrazu porabi kar petkrat

več energije kot znotraj. Glede intenzivnosti oziroma povečanja srčnega utripa, temperature in vlage ozračja moramo otroka primerno oblačiti in slačiti, kot smo že omenili zgoraj. Pustimo svoje otroke, da se igrajo na mrazu in snegu, saj so prednosti, ki so povezane z zdravjem otrok, ko preživljajo čas na mrazu, dolgoročne. Zaprti prostori pa so ugodni za razvoj virusov, ki se zelo hitro širijo z otroka na otroka in nas. Še posebej, kadar je zunaj hladneje, je v zraku manj povzročiteljev bolezni. Otroka ne bomo zaščitili pred prehladom, če ga bomo imeli v zaprtem in pretoplem prostoru. Pogosteje kot boste otroka peljali ven, bolj zdrav bo.

Z gibanjem otrok na svežem zraku zmanjšamo možnost širjenja nalezljivih bolezni, zagotavljamo normalno rast in razvoj (z oblikovanjem močnejših kosti in zdravih sklepov), boljše kardiovaskularno delovanje srca in ožilja, preprečujemo pojav sladkorne bolezni, debelosti, skeletno-mišičnih obolenj, kroničnih pljučnih obolenj (astme), izboljšujemo psihofizično stanje, povečujemo vzdržljivost in dvigujemo odpornosti proti boleznim, ohranjamo in krepimo zdravje, privzgapamo zdrav življenjski slog in otroci pridobivajo čim širšo paleto gibalnih izkušenj.

(Viri so na voljo v uredništvu. Ksenija Novak je diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok.)

Kako smo nekoč preživljali počitnice

V vrtni uti na vasi so sedele: prababica Cilka, babica Pepca, mamica Pia in njena hčerka Kaja. Prababica je malo dremala, malo spremljala dogajanje okoli sebe. Posebno občasen promet na cesti jo je zanimal. In kdo se pelje. Babica je prebiralala rumeni tisk. Rada je prebiralala trače. Mamica je brskala po telefonu in si izmenično dopisovala s prijateljicami. Kaja pa je igrala igrico na svoji tablici.

Ko se je prababica prebudila iz svojega drema, je pogledala pravnukinjo, ki je vsa sključena sedela na stolu, in jo vprašala:

»Kaj delaš, Kaja?«

»Igrico igram, Growtopio,« ji je odgovorila.

»Kaj igraš?«

»Growtopio.«

»Kakšna igra pa je to?« je vprašala.

»Je večigralska online igra. Proste svetove lahko zakleneš z različnimi lock-i. Glede na velikost obstajajo: small lock, big lock, huge lock, in world lock. Iz basic item-ov (lava, zemlja in kamen), lahko narediš item-se z večjim rarity-jem in oblačila. Iz tega gradiš svoj svet. Igra nima cilja, je le neskončno grajenje.«

»Vse oči si boš pokvarila, ker kar naprej gledaš v ekran. Nič te nisem razumela, le da gradiš. Ja, tudi včasih smo veliko gradili: skedenj, hlev ali kozolec, pa popravljali hišo in delali na polju in v hlevu. Pela je motika, pele so grablje,

vile, pralca, ko smo pleli strniščno korenje ... Praviš, da se igraš, včasih smo se igrali tako, da smo se družili z drugimi otroki in se skupaj igrali.« Kaja je ravno nekaj pridobila s trade-anjem in je za nekaj časa prenehala z igranjem.

Za trenutek je odložila tablico in jo vprašala:

»Babica Cilka, kako si pa ti včasih preživljala počitnice? Saj ste jih takrat tudi imeli, a ne?«

»V glavnem smo morali kar naprej nekaj delati. Če pa smo že imeli malo prostega časa in ušli strogim pogledom staršem, smo se lovili in se šli Črnega moža ali smo na tla narisali igro zemljo krast. Včasih pa smo vzeli otroci s peči žakeljce – vrečke s suhimi klini, ki jih je imel oče, ki je bil čevljar, za zabijanje v podplate. Bolj so bili suhi, bolj dobro so se zabijali, zato jih je imel na peči. No, in s temi žakeljci smo se podili drug za drugim, se poskušali uloviti in z njimi udariti. Seveda nas starši niso smeli videti. Posebno mama so bili hudi, če so videli, da tekamo z žakeljci in tepemo drug drugega. Samo ni nič bolelo.«

»Kaj pa ti, babica?«

»Ko so se šolska vrata zaprla in so se začele počitnice, sem bila po eni strani vesela, po drugi pa ne. Živelci smo na samem, zato sošolk skoraj nisem videla do začetka pouka jeseni. Ena je bila v bližini, a še vedno dovolj oddaljena, da nisem smela k njej. Otroci iz sosednjih vasi so bili starejši, sestričnih let, pet let starejši od mene. Hodila sem k njim s

sestro, a kaj, ko so me imeli bolj za oviro kot partnerko pri igri.

Veselila sem se dveh stvari: poleti sta vsako leto prišla iz Nemčije stric z družino in teta z možem. Eden ob času žetve pšenice, drugi ob košnji druge mrve – otave. Vsak dan sem pogledovala proti ovinku, kdaj bom zagledala njun avto. Ko sem ga, je bila to največja sreča počitnic. Vedno sta prinesla darila, v glavnem oblačila in sladkarije. Takrat se je vse delo pri nas ustavilo, mama je narezala najboljše meso, ki ga je hranila za njun obisk. Ob odhodu sem jima zapela nekaj pesmi in dobila v dar kakšno marko.

Drugi naj dogodek pa je bilo žegnanje pri maminih. Za tisto nedeljo sem imela vedno kaj novega za obleči in tam smo se srečali z vsemi sorodniki. Bilo je veliko otrok in smo se igrali.

Veliko smo se lovili in skrivali »na pofočk«. Določili smo drevo ali kaj drugega in moral si se ga dotakniti, preden je lovalec zaklical, da te je videl. Dotik in beseda zapik sta te rešil. Veliko smo sedeli na odeji – deki v senci pod vinsko trto in si zastavljali uganke, takšne, ki smo jih slišali od starejših, ali smo si jih sproti izmišljevali. Pogledal si malo naokoli, dobil zamisel in že si spraševal: Kaj je to...? Pa ime, priimek, žival, mesto, država smo se šli na določeno črko. Za to smo morali imeti papir in svinčnik. Določili smo, koliko časa lahko pišemo, in smo seštevali točke. Če sta dva imela enako napisano, je vsak dobil po 5 točk, 10 za različen odgovor in 20, če drugi ni imel napisanega odgovora.

Veliko smo peli. Ob nedeljah po kosilu so prišli k nam otroci iz sosednjih vasi in smo pred hišo pod drevesom peli. Moji starši so radi prepevali in so peli z nami. Peti pa smo morali zelo naglas, da so nas slišali v drugo vas. Oče je navijal na gramofon stare plošče. Plošče je vrtel kar s kazalcem, ker je bil gramofon nekaj pokvarjen. Še sedaj znam pesem s plošče: Po temnem gozdu lovec hodi ... Kadar je bil dež in ni bilo drugega dela, smo se v hiši igrali marjanco. Na vrtavki je pisalo: daj 1, daj 2, dajo vsi ... Pri igri smo si pomagali s fižoli, kamenčki, gumbi, palčkami ... Igrač nismo imeli ali pa so jih starši ali kakšni strici sami izdelali doma: punčke iz cunj, vozičke, obroče, korijolce. Pa plezali smo po drevesih ali se gugali na gugalnici. Vrv na drevesu in odžagana deska, pa je bila gugalnica! Našli smo tudi srobot v gozdu, se obešali nanj in se gugali na njem, dokler se ni odtrgal.

Pri nas nismo imeli živine, zato nisem pasla krav, kar so počeli moji sošolci. Zelo me je mikalo, da bi z njimi pasla krave, saj nisem razumela, kaj vse se tam dela. Pa sem enkrat lahko šla. Nič se ni delalo, le igralo se je, pelo in bralo. Eden od fantov je zakuril ogenj in smo pekli krompir v žerjavici. Vedno je bil na paši poleg otrok eden od odraslih, posebno od takrat, ko je en otrok skočil čez ogenj in se mu je vžgala zadnja plat.

Spomnim se sošolke na paši. Imela je košaro, v njej nekaj malice: pol domače suhe klobase in kruh in knjigo. Vzela je ven knjigo, ki jo je imela zavito v papir, in je brala. Strašno imenitno se mi je to zdelo.

S sestro sva se radi igrali z besedami. Govorili sva jih v obratnem vrstnem redu. Še vedno znam stavek nazaj, ki je bil napisan na stenskem prtu, ki je bil namesto slike: ejovt olej ilavh ebet ejom otalz ecirahuk – Kuharice, zlato moje,

tebe hvali jelo tvoje.

Delija pa je med počitnicami zbudila mama ali teta ob štirih zjutraj in so šli kositi travo s koso. Do osme ure zjutraj so travnik pokosili. Nato je bilo treba travo raztrositi z vilami in jo z grabljami ali vilami obrniti, da se je posušila. Naslednji dan so mrvo nekajkrat obrnili, jo zgrabili in dali v kupe. Ko je bilo vse v kupih in še ni bil večer, so se otroci radi skrivali za njimi. Včasih so zgrabili mrvo v redi, jo z vilami naložili na voz in jo odpeljali domov. Mrvo so zmetali v šupo ali na kozolec. Otroci so morali hoditi po njej, jo tako tlačiti in zatlačiti pod streho. Vmes so našli čas za igre. Skakali so z zgornjih tramov skednja v mrvo, se skrivali v njej ali iskali gnezda z jajci.

Ob nedeljah so se šli kopati v bližnji potok. Kopalk niso imeli, slekli so se do spodnjih hlač in hodili po vodi. Kdor je imel bolj slabo elastiko v hlačah, je moral z eno roko držati spodnje hlače. Primerilo se je, da so komu padle dol in potem je bilo vse sram in so šli takoj domov. V potoku so plavale postrvi in so jih lovili na roke. Tako so med igro poskrbeli za dobro večerjo.

Spomnim se, da sva se s sestro po dežju lovili okoli mrve, ki smo jo dali v kupe. Skrivali se za njimi je bilo zabavno. Ko sem se postavila oziroma počepnila za enim od teh kupov, sem dala roke na tla. Najprej sem začutila hladno in gladek dotik, potem pa mi je nekaj zmigalo pod dlanjo. Zavpila sem in ko sem pogledala, kaj je, sem zagledala močerada. Zavpila sem in si tekla domov umiti roke, saj so govorili, da če se ga dotakneš, postane tvoja koža takšna, kot je njegova. Umivala sem se in umivala ..., hladnega dotika se še vedno spominjam. Pa z očetom sva nabirala gobe in jih sušila. S sestro sva jih nosili prodajat v trgovino.«

Oglasila se je še mami Pia: »Jaz sem se pa veliko igrala z Barbiko. Imela sem veliko oblekic zanjo in sem jo preoblačila. Tudi Kena sem kasneje dobila. Veliko smo skakali gumitwist. Spomnim se, da je en fantek v šoli gledal deklici pod krilo, ko je skakala, in je zato dobil podpis. Naslednji dan je povedal, da ga doma niso okregali. Ata se je samo nasmehnil, mama pa je podpisala. Zbirali smo prtičke, sličice, znamke in značke. Vse to smo nosili s seboj, kamor smo šli na obisk ali sem se šla igrati k sosedovim in smo zamenjevali. Ker so bili v moji dolini sami fantje, sem z njimi igrala nogomet. Največkrat sem bila golmanka. Pa med dvema ognjema smo se tudi šli in balinali smo! Za teden dni smo se s starši odpeljali z avtom na morje. Veliko smo hodili na obiske k prijateljem in v hribe. Ker si je mami veliko dopisovala z ljudmi po svetu, sem imela veliko igrač iz tujine: še posebno iz takratne Sovjetske zveze in Češkoslovaške. Kaja, še ti si se igrala z njimi!«

»O, eden mi je nekaj dropal,« je vzkliknila Kaja in se spet posvetila igri. Tudi pogovor o igrah nekoč je zamrl. Vsaka se je poglobila v svoje delo in svoj svet.

Mira Smrkolj

Ko zadiši po knjigi

BESEDILA ZBIRA: MAG. KATARINA PETERC

Bralci bralnih skupin Krajevne knjižnice Daneta Zajca vam priporočajo v branje naslednje knjige:

Jasna Tuta Vse barve Polinezije

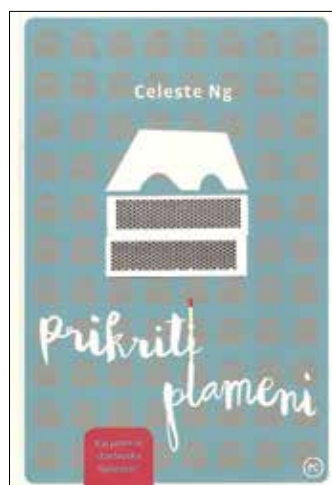
Članice kluba Bralne lučke smo v marcu brale potopis Vse barve Polinezije avtorice Jasne Tute. Avtorica je profesorica razrednega pouka, navdušena jadralka in ljubiteljica narave. Z njeno knjigo smo odpotovale v daljne kraje Francoske Polinezije v južnem Tihem oceanu. Občudovali smo bele peščene plaže in vse odtenke modre ter zelene barve morja. Čudile smo se podvodnemu svetu, se nasmejale dogodivščinam domačinov in predvsem uživale v lepotah narave, ki je v knjigi lepo opisana, besedilo pa so dodane čudovite fotografije. Jasna Tuta je s partnerjem, angleškim novinarjem, jadrala med otoki Polinezije tri leta. Kdaj je jadranje v tem delu sveta najbolj varno, kako v sožitju živeti na enajst metrov dolgi jadralnici? Kdo je turist in kdo popotnik? Kakšna je razlika med otoki Markezi in Družbenimi otoki (Tahiti)? Kako je plavati z morskimi psi, delfini in mantami? Je polinezijski zajtrk zdrav? Kaj domačinom pomeni poslikava teles, kako ohranjajo običaje, kakšni sta njihovi kultura in glasba? Kdaj so največja praznovanja in kako praznujejo? Kako sušijo kokos in zakaj je strok vanilje tako drag? Odgovore na vsa vprašanja lahko preberete v knjigi. Priporočamo v branje.

Milena Šuštar,
bralni klub Bralne Lučke

Pater Karel Gržan 95 tez pribitih na vrata svetišča kapitalizma za osvoboditev od zajedavskega hrematizma

Bralne lučke smo v zadnjih mesecih postale virtualne in tako je tudi februarja naše srečanje potekalo kot video sestanek. Večer smo posvetile pogovoru o knjigi z naslovom 95 tez pribitih na vrata svetišča kapitalizma za osvoboditev od zajedavskega hrematizma avtorja patra Karla Gržana. Ekonomija je v svojem izvornem pomenu besede skrb za dostojno sobivanje slehernega posameznika. Kljub številnim ekonomistom in politikom, ki naj bi služili skupnemu dobremu, je na svetu veliko očitnih krivic, ob katerih vsak dan duševno in telesno umira na stotisoče prebivalcev. Avtor pojasni, da sedanje stanje sveta obvladuje hrematizem, ker je očitno dejstvo, da peščica ljudi zlorablja večino človeštva kot vir za neomejeno kopičenje bogastva. Pisatelj nas vabi, da vsak posameznik v spoštljivem sodelovanju in dopolnjevanju z drugimi, drugačnimi prispeva k družbenim novostim, ki bodo omogočile odkrivanje in ohranjanje pravil sožitja za vse (ljudi, živali in rastline) na svetu, ki jim je skupni dom. Sreča korenini v srečanju, medsebojnem srčnem zaznavanju, zato je pomembno,

da v skupnost ostanejo vključeni starejši, ki s svojo modrostjo bogatijo, in ljudje s posebnimi potrebami, ki srčijo družbo. Pater Karel nas spodbuja, da trenutno nevzdržno stanje, ki ga narekuje hrematizem, ironiziramo, presežemo polarizacijo, v katero nas sili, in naredimo nenasičen evolucijski korak v novo resničnost, v kateri bo vsak posameznik prepoznan v svoji edinstveni osebni nadarjenosti in bo imel dovolj za dostojno bivanje.

Jožica Murko Bulič,
bralni klub Bralne lučke

Celeste Ng Prikriti plameni

Kljub korona času smo se bralne lučke ponovno srečale in razpravljale na daljavo iz varne razdalje in udobja domačega fotelja. Tokrat smo temo usmerile v roman azijske pisateljice Celeste NG Prikriti plameni, ki je bil večkrat nagrajen, preveden v trideset svetovnih jezikov in po njem je bila posneta mini serija. Njen drugi prvenec opisuje zgodbo o skritih, zatajevanih in kompleksnih odnosih znotraj družine. V zgodbi se križajo življenja dveh popolnoma različnih žensk in dveh popolnoma različnih družin. Elena, urejena in organizirana žena, zaposlena novinarka, mati štirih najstniških otrok skrbi za idealno podobo svoje družine, medtem ko druga, avanturistična, umetniška samohranilka Mia,

z najstniško hčerko Pearl, opravlja več slabo plačanih služb hkrati. Njuna svetova trčita, ko se Mia priselili v Shaker Heights in se namerava tam tudi ustaliti. Elena pa tam živi že od nekdaj. Njuni otroci se družijo v šoli, ob popoldnevih pa v vili skupaj gledajo televizijo in delajo domače naloge. Miji in Eleni je skupno to, da sta obe mami in da bi obe svoje najstniške otroke radi čim bolj obvarovali pred tem, da bi jih življenje preveč prizadelo. Elenina hčer Izzy se navduši nad življenjem, ki ga živi Mia, Mijina hčer Pearl pa se navduši nad življenjem, kot ga živijo v Elenini družini. Kaj je bolje? Živeti zelo udobno življenje z dovolj denarja in se odpovedati svojim življenjskim sanjam ali živeti iz rok v usta, ne imeti skoraj nič in slediti svojim življenjskim sanjam? Roman Prikriti plameni je vrhunsko napisana predmestna saga, ki bralca resno prevzame tako, da ga odloži šele, ko prebere zadnji stavek.

Tjaša Cigula,
bralni klub Bralne lučke

Rupi Kaur Sonce in njeno cvetje

Na drugem srečanju Bralnih lučk na daljavo smo preizkusile še branje poezije preko naših zaslonov in zvočnikov. Prebirale smo zbirko Sonce in njeno cvetje (2017) mlade kanadske pesnice Rupie Kaur

z indijskimi koreninami, ki je zaslovela z objavami svojih pesmi na družbenih omrežjih.

Njena besedila niso klasične oblike – ni velikih začetnic, razen pike ni ločil, ni rim. Ne začnejo se z naslovom, temveč se z njim zaključijo, ilustracije pa njihovo sporočilo še poudarijo. Toliko o obliki. Srce njenih pesmi je vsebina, ki zelo preprosto, vendar tenkočutno nagovarja (predvsem) ženske po vsem svetu, ki se najdemo v njenih v besede prelitih čustvih. Govori o ljubezni, odnosih, prebolevanju težkih izkušenj, iskanju identitete, korenin in lastne vrednosti. Kot rože nas skozi proces venenja, padanja in koreninjenja z mehkim in prijaznim načinom dojetja sebe vodi do brstenja in cvetenja. Poezija Rupi Kaur je fino branje, ki nam obenem daje razumevanje, tolažbo in spodbudo. Toplo priporočam.

"...takšen je recept za življenje, je dejala moja mati ko me je objemala vso objokano pomisli na rože ki jih vsako leto zasadiš na vrtu naučile te bodo da morajo tudi ljudje oveneti pasti koreniniti brsteti da lahko spet zacvetijo."
(Rupi Kaur)

Anamaria Lavrač,
bralni klub *Bralne lučke*

Ray Bradbury Fahrenheit 451

Vprihodnosti gasilci ne gasijo več požarov. Imenujejo se požarniki in njihova naloga je požiganje knjig in hiš, v katerih najdejo knjige

postanejo nevarne. Branje knjig ni po volji totalitarnega fašističnega sistema. Branje pisane besede, torej tudi knjig, ima tolikšno moč, da lahko spodbudi svobodnjaške misli, lahko ljudi pripravi do razmišljanja. Posamezniki, ki še berejo, so izvržki družbe. Spremljamo zgodbo požarnika Montaga, ki po naključju sreča deklico Klariso. Slednja začne spreminjati Montagov pogled na svet. Montag začne brati knjige in postane sovražnik Države.

»Moj ded je rekel, da mora vsakdo pustiti nekaj za seboj, ko umre. Otroka ali knjigo, sliko ali hišo, ali postavi steno ali naredi par čevljev. Morda urejen vrt. Nekaj, česar se je dotaknila tvoja roka in ima tvoja duša po smrti kam iti; ljudje pa gledajo drevo ali rastlino, ki si jo zasadil, in ti si tam.«
(Ray Bradbury)

mag. Katarina Peterc,
Eleganca besed

Ta nagajiva pomlad

BESEDILO: URŠKA BIRK, FOTOGRAFIJA: VRTNARIJA KOCJANČIČ

Takoj, ko sem prvič iz ust moje hčerke slišala pesmico o nagajivi pomladi, sem vedela, da bo tako naslov mojega članka. Letošnja pomlad je (zopet) nagajiva.

Če nam ne nagaja vreme, pa nam "nagaja" virus, ki nam še kar in spet omejuje vsakodnevno življenje ... Pa vendar si vsi želimo in verjamem, da se tudi trudimo, da bi se ti časi čim prej spremenili.

Ko pišem ta članek, je na koledarju 1. april – rada bi verjela, da so vse omejitve le prvoaprilska šala, vendar niso. Upam, da bomo, ko boste brali ta članek, že sproščeno prehajali meje regij in dihali svež zrak brez maske na obrazu.

V teh časih je vrt še bolj dragocen

Letošnja nagajiva pomlad je zato še toliko bolj pomembna za sproščanje telesa in duha na naših zunanjih vrtovih.

V preišljeno zasajenem vrtu pri ustvarjanju razpoložena grmi in drevesa tvorijo ogrodje, cvetoče enoletnice in trajnice pa poskrbijo za barvno razkošje.

Enoletnice posadite v dobro pognojeno zemljo. Dokler se ne ukoreninijo, jih je potrebno pogosteje zalivati, potem pa jih dobro zalivate le enkrat ali dvakrat na teden. Odstranjajte jim odcvetele cvetove, saj s tem spodbujate nastanek novih. Vsakih 14 dni jih zalijte z gnojilom. Enoletnice najdemo v vseh možnih barvnih odtenkih.

Cvetoče trajnice potrebujejo veliko sonca in zavetje pred močnim vetrom. Mnoge trajnice se precej razrastejo, zato jih ne potrebujemo veliko, da dosežemo močen cvetoč učinek. Trajnice zalivamo redkeje, vendar takrat obilneje. Ne pa jih potrebno veliko gnojiti. Dovolj je, če okoli zasajene rastline nanese malo komposta.

Narave ne moreš prehiteti

Pri vseh zasaditvah so zelo pomembne barve. Te na naše razpoloženje

zelo pozitivno učinkujejo. Živahne barve nas napolnijo z energijo, nežne barve nas pomirjajo. V vsakem primeru pa ima najbolj pomirjujoč učinek naravna zelena barva.

Sveža zelenjava z domačega vrta je najboljša in za vzgojo ne potrebuje veliko prostora. Pomembno je, da ne prehitimo časa. Včasih nas lepo vreme nekoliko zaslepi.

Za dober pridelek moramo imeti rodovitno in dobro odcedno zemljo. Starodavna metoda, s katero ohranjamo zdravo zemljo in rastline, je kolobarjenje pridelkov. To pomeni, da dve leti zapored na isto mesto ne sadimo istih rastlin. Zelenjavni vrt je potrebno redno zalivati. Zadnje čase je zelo moderno in priročno tudi vrtnarjenje v posodah.

Skratka, čisto vsak si lahko popestri življenje s svojimi pridelki. Pa naj bo to na vrtu ali balkonu. Vse je mogoče.

Počasi bo tudi že čas za zasajanje okenskih in balkonskih korit. Za skrbno izbrane kombinacije si vzemimo nekoliko več časa, da kasneje ne bomo razočarani, če kaj ne bo dobro uspevalo.

Če imamo senco, lahko v takšna korita posadimo gomoljne begonije, drobnocvetni mleček, pisanolistne koprive, navadne vodenke ..., tudi modra lobelija bolj uspeva na senčnih straneh kot na sončnih.

Če imamo sonce, so možnosti za kombinirane zasaditve bistveno večje. Pelargonije, enojne ali topelšne bršljanke, surfinije, petunije, dipladenije, sončne vodenke, bolivijske begonije ..., vmes pa kakšna bela bakopa, rumena sunvitalija, modri čudež, zeleni krompir, dišeči grobeljnik, mesnata aptenija, srebrni smilj ali dihondra. Morda moljevka, ki nam bo odgnala mrčes. Zadnje čase so vedno bolj iskane polvisočne pelargonije calliope. Odlikuje jih močnejša rast, ki se prevesi čez širino celotnega korita. Imajo dvojne polne cvetove, ki se ne otresajo prav veliko. Vsako leto je na voljo kakšna nova barva. Tako za senco kot za sonce pa so primerna zmajeva krila. Ta nas nikoli ne razočarajo.

Sedaj pa le na delo. Pozabimo skrbi, možgane dajmo »na OFF« in se prepustimo svojim vrtničarskim užitek in domišljiji.

Naj ne bo nagajiva samo pomlad, temveč naj bodo očem nagajiva tudi naša korita in vrtovi.

Pogled na pisano cvetenje nas bo vsak dan znova napolnil s pozitivno energijo.

Za dodatno zamisel in navdih pa obiščite kakšno vrtnarijo. Prepričana sem, da iz nje ne boste odšli praznih rok. Pa srečno!

S tem kuponom ob nakupu prejmete 10 % popusta.

Vrtnarija Kocjančič

BALKONSKO CVETJE / TRAJNICE IN DIŠAVNICE / SADIKE ZELENJAVE
DOMAČA VZGOJA

Senožeti – Dol pri Ljubljani, ob glavni cesti

Od ponedeljka do petka od 9.00 do 18.00. Ob sobotah od 8.00 do 13.00.

Za več informacij nas pokličite: **040 194 463**

Odprto od 19. aprila 2021 dalje

»Ko roža zasije, tudi vrt zasije.«

Skupaj bomo posrbeli za varen in kakovosten nakup. Vabljeni!

Zbirna vloga 2021

BESEDILO: PETRA BURJA

Trenutno še vedno velja, da bo redni rok za oddajo zahtevkov zbirne vloge (t. i. subvencije) za ukrepe kmetijske politike potekal do četrtega, 6. maja. Vlogo je možno oddati še v zamudnem roku do 31. maja 2021, vendar se za vsak delovni dan zamude izplačila znižajo za en odstotek oziroma tri odstotke za shemo osnovnega plačila v primeru dodelitve plačilnih pravic iz nacionalne rezerve. V času zamudnega roka je možna tudi oddaja kakršnihkoli sprememb, ki so nastale po oddaji zbirne vloge v rednem roku. Zaradi epidemioloških razmer v državi obstaja možnost, da bodo vloge, oddane v zamudnem roku, brez znižanega plačila. **POZOR!** Ob pisanju tega obvestila to še ni potrjeno, zato prosimo vse vlagatelje, da kljub temu pokličete na svetovalno službo, kjer boste dobili aktualne informacije. Torej, vlagatelji, takoj se naročite za oddajo zbirne vloge!

Po preteku zamudnega roka (31. 5. 2021) lahko oz. mora vlagatelj narediti spremembe:

- umik posameznega zahtevka,
- sporočanje višje sile ali izjemnih okoliščin (v 15 dneh, ko to lahko stori), umik živali v obdobju obvezne reje v primeru izvajanja ukrepa Dobrobit živali za drobnico ali govedo,
- sporočanje višje sile ali izjemnih okoliščin (v 15 dneh, ko to lahko stori), umik živali v obdobju obvezne reje v primeru izvajanja ukrepa proizvodno vezanih plačil za drobnico; če ni več izpolnjen vstopni prag 14 živali, je potrebno narediti umik zahtevka,
- sprememba kmetijske rastline, če vpliva na višino izplačila ali izpolnjevanje pogojev za ukrepe EK,
- sprememba kmetijske rastline pri izvajanju ukrepa KOPOP: poljedelstvo in zelenjadarstvo (KOL), pridelava semenskega materiala avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin (GEN_SOR, GEN_SEME),
- izločitev in nadomestitev v primeru reje avtohtonih in tradicionalnih pasem (GEN_PAS),
- sprememba kmetijske rastline, ki vpliva na izpolnjevanje pogojev za zeleno komponento v shemi neposrednih plačil (obveznost imajo kmetje z več kot 10 oz. 15 ha ornih zemljišč),
- če spremenite vrsto zelenjadnice oz. datum setve ali sajenja ali predvidenega spravila, ki jih navedete na podobrazcu »Prijava zelenjadnic in obdobj prisotnosti« – spremembe morate sporočiti ARSKTRP vsaj tri dni pred iztekom datumov setve ali sajenja ali predvidenega spravila,
- če se spremeni lokacija naknadnih posevkov ali podsevkov trave ali podsevkov stročnic za zagotavljanje površin z ekološkim pomenom (zeleno komponenta): sprememba lokacije je potrebno sporočiti najkasneje do 15. Avgusta,
- v primeru spremembe pri površinah s konopljo in vrtnim makom oz. če katerokoli drugo rastlino nadomesti s konopljo ali makom,
- oddaja obrazca za oddajo in prejem živinskih

gnojil, ki ga mora vložiti kmetija, ki tovrstna gnojila oddaja, in kmetije, ki so od bioplinarne prejele digestat – zadnji dan za oddajo je 15. december 2021,

- v primeru **smrti nosilca** iz kakršnegakoli razloga se pri nas elektronsko odda obrazec za spremembo transakcijskega računa,
- »Izjavo o prenosu kmetijskega

gospodarstva in zahtevo za plačilo v primeru celotnega kmetijskega gospodarstva po roku za pozno predložitev zbirne vloge za leto 2021« je v primeru spremembe nosilca treba poslati takoj, ko pride do spremembe nosilca, ter najpozneje do 2. novembra 2021.

Zgoraj navedene spremembe so možne le, če od ARSKTRP niste prejeli nobene napovedane kontrole.

Izobraževanje članov kmetijskih gospodarstev

Tudi v letošnjem letu so predvidena proračunska sredstva od Občine Moravče za namen izobraževanja vseh nosilcev in članov kmetijskih gospodarstev, ki razmišljate o razširitvi dejavnosti

Nesnice na prodaj

Prodamo jarkice – mlade kokoši v začetku nesnosti. Naše nesnice so zdrave, cepljene proti osmim boleznim. Brezplačna dostava v Krtino ali Moravče, po dogovoru tudi na dom.

Kmetija Šraj, Poljčane
Naročila: 031 751 675

na svoji kmetiji ali pa vas tovrstna tematika zanima. V okviru izobraževanj bodo organizirana predavanja, praktični tečaji peke sladkega in slanega peciva iz listnatega testa in peke z drožmi ter strokovna ekskurzija na Gorenjsko. Zbiramo predprijave za praktične tečaje, če bomo dobili odobrena sredstva od Občine. Predprijavljeni na KSS bodo imeli prednost pri udeležbi. Za več informacij pokličite naslednji telefonski številki: 041 310 167 (Petra) ali 031 310 984 (Lucija).

Osnovni in obnovitveni tečaji za izvajalce ukrepov FFS

S24. členom Zakona o dodatnih ukrepih za omilitev posledic COVIDa-19 (ZDUOP), ki je stopil v veljavo 4. februarja, se podaljšuje veljavnost vseh izkaznic o ravnanju s FFS, ki potečejo v času razglašene epidemije, do 31. decembra 2021.

Kljub vsemu bomo usposabljanje izvajali tudi preko spleta. Na KGZS bomo v mesecu maju organizirali več spletnih usposabljanj v naslednjih terminih:

- **osnovno usposabljanje: torek, 11. maja 2021, in sreda, 12. maja 2021,**

- **obnovitveno usposabljanje: torek, 4. maja 2021, in četrtek, 6. maja 2021.**

Na usposabljanje se lahko prijavite izključno, če imate računalnik ali mobilni telefon, ki mora biti opremljen s kamero in mikrofonom, ter ju imate možnost vključiti. Za več informacij se obrnite na Špelo Drnovšek (01 513 07 02).

Uradne ure:

ponedeljek in sreda od 8.00 do 11.00,

ostalo po dogovoru.

Kontakti:

01 724 18 45, 01 724 48 55,
petra.burja@lj.kgzs.si,
lucija.susnik@lj.kgzs.si,
pavla.pirnat@lj.kgzs.si in
matjaz.malezic@lj.kgzs.si.

Med cepljenjem in odločitvami v Bruslju

BESEDILO: LJUDMILA NOVAK, poslanka EP

V Evropskem parlamentu smo v začetku marca skupaj s kolegi in kolegicami podprli nov program EU za zdravje za obdobje 2021–2027. Namen programa, ki je vreden 5,1 milijarde evrov, je izboljšati zdravstvene sisteme in jih bolje pripraviti na večje čezmejne nevarnosti za zdravje, predvsem v okviru dostopa do cenovno ugodnih zdravil in medicinskih pripomočkov. Unija se bo tako v prihodnje lažje spoprijemala s pandemijami in dolgoročnimi izzivi, kot sta staranje prebivalstva in neenakosti v dostopu do zdravstvene oskrbe.

Program bo podprl tudi ukrepe na področju e-zdravja in oblikovanje evropskega zdravstvenega podatkovnega prostora. Spodbujal bo duševno zdravje, dostop do kakovostnega zdravstvenega varstva, vključno z dostopom do spolnega in reproduktivnega zdravstvenega varstva, ter podprl program za boj proti raku.

Na zadnjem plenarnem zasedanju smo sprejeli tudi nov program InvestEU za strateške in inovativne naložbe. Cilj InvestEU, ki ima zagotovljenih 26 milijard evrov jamstev v proračunu EU, je aktivacija za 400 milijard evrov javnih in zasebnih naložb po vsej EU. Program je del Junckerjevega naložbenega načrta, ki se je imenoval Evropski sklad za strateške naložbe.

Z novim programom bo tako vzpostavljeno evropsko jamstvo, ki bo naložbenim partnerjem omogočilo večja tveganja in podporo več projektom. Glavni naložbeni partner bo še vedno Evropska investicijska banka, neposreden dostop do jamstva EU pa bodo imele tudi banke v državah članicah, ki spodbujajo projekte, in mednarodne finančne inštitucije.

Medtem se cepljenje zoper covid-19 povsod po EU nadaljuje. Slovenija je doslej prejela že več kot 290 tisoč odmerkov cepiva, medtem ko je zgolj za mesec april po najnovejših napovedih predvideno, da bomo prejeli okoli 500 tisoč odmerkov cepiva. To je tudi dokaz, da je bilo skupno naročilo cepiva v sklopu EU, za katerega se je odločila Evropska komisija, uspeh predvsem za manjše države, kot je Slovenija.

A le količine cepiva brez ljudi, ki bi se bili pripravljene cepiti, ne bodo zaustavile virusa. Zato je nujno, da zaradi varnosti ljudi EU čim prej sprejme tudi tako imenovane cepilne potne liste, ki bi začasno veljali pri prehajanju notranjih meja ali za določene dejavnosti. Ob tem želim poudariti, da gre pri tovrstnih potnih listih le za začasno rešitev, ki vsekakor ne sme postati stalnica.

Najbolj pomembno tako je, da se cepimo, saj bomo le tako premagali to največjo zdravstveno krizo v zadnjih stotih letih in se vrnili nazaj v normalnost. Dobro bi bilo, da bi nova spoznanja in dobre rešitve iz časa krize vključili v načrte za prihodnost.

Štorklja je priletela

B.: BOJANA DORIČ, FOTO.: BOJANA DORIČ in DRUŽINA KODERMAN

Štorklje odletijo v toplejše kraje septembra in se k nam vrnejo marca. Zimo preživijo južno od Sahare, v savanah in na kmetijskih površinah zahodne, vzhodne in južne Afrike, kjer najdejo najboljše prehranske vire.

Prehranjujejo se z malimi in velikimi žuželkami, deževniki, mišmi, žabami, kuščarji in kačami. Med hojo po travniku iščejo gosenice, hrošče in črve.

Tudi na travniku – logu v bližini Moravč lahko opazimo štorkljo in štrka, ki se sprehajata po njem in iščeta hrano. Štrk se je vrnil v začetku aprila, verjetno presenečen, da je našel namesto tople pomladi hladno, skoraj zimsko vreme. Vrnil se je v isto gnezdo k Pekovčevim, kot je to storil že nekaj let zapored. Po pripovedovanju domačih je štrk takoj začel z urejanjem gnezda. Na tla je pometal gnilo travo, dračje in vse, kar se mu je zdelo, da ne sodi vanj. Domači so na visoko gnezdišče, ki so ga na dvorišču že pred leti pripravili prav zanje, uredili varovalno ograjo, namestili reflektor in vzpostavili video nadzor.

Po sedmih dneh se je samica - Štorklja pridružila štrku. Še v aprilu ali začetku maja bo izlegla že prvo jajce. Lahko jih izleže od tri do pet zaporedoma, vsak naslednji dan. V gnezdišču pri Pekovcu se je vsako leto izlegel le en mladič. Mogoče bo letos drugače.

Valila bosta oba starša. Po približno 30 do 32 dneh se izvali mladič, težak okoli 70 g. Dorašča dva meseca in oba starša ga pridno krmita. Eden od staršev ga stalno straži, greje ali varuje pred dežjem in soncem. S hranjenem mladičev na gnezdu stare štorklje prenehajo tik preden ti poletijo. Njihova masa se tako zmanjša. Mladiči – poletenci se po hranjenju vračajo prenočevati na gnezdo. Ko so stari dva meseca in pol, so mladiči že samostojni.

Mlade štorklje se pričnejo seliti pred svojimi starši in pot v Afriko najdejo samostojno. To jim omogoča tako imenovani »notranji kompas«. Stare štorklje se selijo vsako leto, mlade pa se vrnejo v gnezditvena območja po dveh do štirih letih, ko spolno dozori.

Le ugibamo lahko, kako bo potekalo življenje štorkelj, ki gnezdiijo na domačiji pri Pekovcu. Na svojih sprehodih jih le od daleč opazujemo v naravi ali gnezdišču, se veselimo vsakega snidenja z njimi in ne pozabimo: »Kjer domujejo štorklje, so doma dobri ljudje.«

Osnove prve pomoči – uporaba avtomatskega zunanje defibrilatorja

BESEDILO: AJDA LALIČ*, FOTOGRAFIJE: ARHIV PGD PEČE

*Ajda Lalič je gasilka bolničarka in članica ekipe prve pomoči OZRK Domžale.

V preteklih letih je vse večji poudarek na izobraževanjih iz prve pomoči za laike. Vsekakor je izjemno pomembno, da prav vsako zna pomagati, ko je to potrebno. Tudi v naši občini smo v lanskem letu v vseh petih PGD-jih organizirali delavnice prve pomoči, ker pa ta oblika podajanja informacij trenutno ni možna, bomo za vas pripravili kratke povzetke najpomembnejših znanj. Začeli bi lahko s čim osnovnejšim, a odločili smo se, da najprej povemo besedo ali dve o uporabi avtomatskega zunanje defibrilatorja (v nadaljevanju AED).

AED – kje se nahajajo, kako jih uporabiti

AED je naprava, ki v primeru srčnega zastoja lahko obolelemu pomaga s tem, da v srce spusti električni impulz. V naši občini imamo trenutno tri javno dostopne AED-je:

- na gasilskem domu v Pečah,
- na gasilskem domu v Moravčah,
- na zdravstvenem domu v Moravčah.

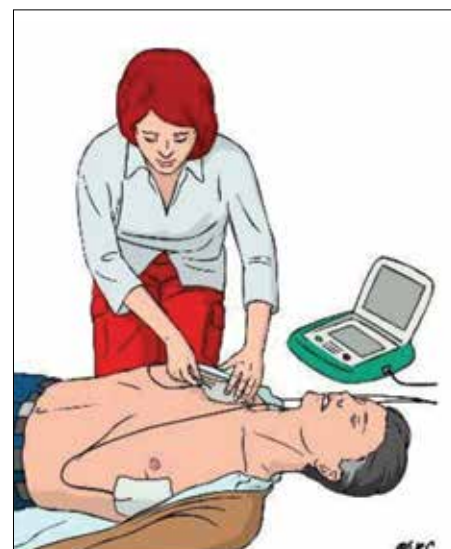
En AED se nahaja v vetrolovu OŠ Jurija Vege Moravče. Ta je dostopen v času odprtja šole. Nahajališče AED praviloma označuje zelen znak z napisom AED.

Veliko občanov se boji uporabiti AED, saj menijo, da je uporaba nevarna in zapletena. Na srečo lahko vsi, ki so na eni od delavnic že preizkusili AED, potrdijo, da ni res ne eno ne drugo.

Najprej ponovimo nekaj osnov pri pristopu do obolelega. Če osebo najdemo negibno, se najprej prepričamo o lastni varnosti; preverimo, da ni npr. električnega kabla ali česa podobnega, kar bi lahko ogrožalo tudi nas. Osebo ogovorimo, narahlo potresemo, stisnemo za ušesni mešiček – opazujemo kakršenkoli odziv. Če odziva ni, poslušamo, če oseba diha. Če se nam zdi, da oseba ne diha, velja, da dihanja ni! Pokličemo na 112 in poskušamo pridobiti AED. Če je možno, po AED

AED naprava

Ilustracija pravilne uporabe AED-ja

Naprava AED v Pečah

pošljemo kakšnega mimoidočega, če pa smo dovolj blizu, da se z AED-jem v dveh minutah vrnemo nazaj k poškodovancu, gremo ponj sami.

Uporaba AED

1. Prižig: AED ima ne glede na model le dva gumba, enega za vklop in enega za proženje električnega impulza. Ko bomo prižgali AED, nam bo le-ta v slovenskem jeziku podal navodila za nadaljnje ukrepanje (klic na 112, prilepi elektrode itd.).

2. Prilepimo elektrode: Elektrode so shranjene ob AED-ju v vrečki, ki jo odpremo. Na vsaki elektrodi je narisano, na katero mesto jo je potrebno nalepiti: eno nad levo prsno bradavico, drugo pod desno dojko. Kaj pa če se zmotim in nalepim ravno obratno? Nič hudega. Važno je, da elektrodi »objameta« srce, torej da nista na isti strani.

3. Poslušamo navodila, ki nam jih daje AED: Ko se navodilo glasi: Analiziram srčni ritem, ne dotikaj se bolnika, se odmaknemo od bolnika, da aparat lahko zazna, ali je potreben šok ali ne. Aparat nato javi, ali je šok potreben, in če je, poda navodilo: svetujem šok, polnim. Takrat poskrbimo, da se bolnika nihče ne dotika, in ko je aparat nared za šok, začne utripati rdeč gumb za šok. Gumb pritisnemo in takoj lahko nadaljujemo z oživljanjem. Sproti poslušamo AED, ki bo po približno dveh minutah zopet preveril, ali je šok še potreben.

Pomembno za skrbnike AED po uporabi: Po vsakem proženju pokličite podjetje, od katerega ste AED kupili, da vam da nadaljnja navodila, kako postopati, da bo AED čim prej spet na voljo in uporaben. Vedno je potrebno namestiti nove elektrode, pri nekaterih modelih zamenjati manjšo baterijo, včasih (glede na starost baterije in število proženj) pa celo AED peljati na servis ali zamenjati baterijo.

O temeljnih postopkih oživljanja bomo še govorili, do takrat pa lahko v YouTube vpišete naslov **Temeljni postopki oživljanja z AED**, kjer boste našli praktični prikaz tako temeljnih postopkov oživljanja kot tudi same uporabe AED.

Pa še nekaj pogostih vprašanj in pomislevkov:

AED-ja ne bom znal uporabljati.

AED je enostaven za uporabo, navodila so jasna in govor je dovolj glasen. Moramo pa se zavedati, da se srčni zastoji velikokrat pripetijo v hrupnih okoljih (trgovski centri ipd.), poleg tega pa smo ob takšnih dogodkih pod stresom. Skušajmo se umiriti in skoncentrirati na navodila in ne bo težav.

Kaj storimo, če je oseba zelo dlakava?

Včasih so bile v torbica priložene britvice, a s tem ne izgublajte časa. Potrudite se elektrode čim bolj prilepiti, le v ekstremnih primerih dlakavosti pa vendarle skrajšajte, pobrijte dlačice (če lahko).

Kako pa pri otrocih?

Pri otrocih do enega leta starosti naj ne bi uporabljali AED. Pri starejših lahko uporabimo AED z otroškimi elektrodami, če so na voljo, če jih nimamo, pa lahko uporabimo tudi odrasle, le da jih nalepimo eno spredaj na prsni koš, drugo na hrbet.

Kako je z uporabo AED-ja pri bolnikih s srčnim spodbujevalnikom?

Uporabljamo kot običajno, saj rešujemo življenje.

Me lahko šok ubije, če se dotikam obolelega med oživljanjem?

Načeloma je šok prešibak, da bi ubil človeka, a ne vemo, kakšne bolezni ima morda druga oseba – kakšno bolezen srca npr., zato seveda poskrbimo, da se bolnika med šokom ne dotika nihče.

Kaj pa, če aparat ne svetuje šoka?

To pomeni, da je oboleli le v nezavesti? Ne! AED svetuje šok, ko pride do fibrilacije – migetanja srca, ki ga elektrošok prekine in vzpostavi normalen srčni ritem. Pri popolnem zastoj srca to ne pomaga, a vendar lahko s stisi prsnega koša povzročamo, da kri še naprej kroži po telesu in oskrbuje možgane s kisikom.

Biti učitelj nekoč in danes

BESEDILO: MAJA DROLEC

Kakor ljubo sonce zemljo oživlja, ktero osije, tako naj vsak učitel šolo oveseljuje, v katero pride.

*(Anton M. Slomšek;
Blaže in Nežica v nedelskej šoli, v Celovcu, 1857)*

Sredi 18. stoletja je bilo na Kranjskem še malo šol, na vsem slovenskem ozemlju kakih 70 do 80, pa še te je obiskovalo malo otrok. Učitelj je bil po navadi tudi cerkovnik in organist, večkrat duhovnik ali kaj drugega. Cesarica Marija Terezija je 1770. leta proglasila šolstvo za »politicom«, to se pravi, da je država dolžna skrbeti zanj. Otroci so v šolah poslušali nemški jezik in imeli poleg verouka še branje, pisanje, računanje ter nekatere praktične vednosti in spretnosti. Pri nas so šole slabo uspevale, saj jih je obiskovala le petina otrok. Razlogi so bili ljudska revščina, prenizka izobrazba in preslabe plače učiteljev, predvsem pa odpor naših ljudi do šole.

Dolgo časa je preteklo, da so naši predniki spoznali, da je ljudska izobrazba možna samo v jeziku ljudstva. Po letu 1800 na Kranjskem začnejo nastajati šole s slovenskim značajem. Splošno šolsko obveznost na Slovenskem je vpeljal avstrijsko-osnovnošolski zakon, sprejet 14. maja 1869. Predpisoval je osemletno šolsko obveznost za vse otroke od šestega do štirinajstega leta starosti. Zaradi zaostalosti vzhodnih in južnih dežel monarhije pa je dopuščal, da smejo te dežele izjemoma skrajšati šolsko obveznost na minimalno šest let. Ljudska šola je morala biti ustanovljena povsod, kjer je bilo vsaj 40 otrok, ki bi imeli največ štiri kilometre do šole. Tako je nastalo večje število šol.

V letih med 1904 in 1913 so na Kamniškem prevladovale enorazredne in dvorazredne ljudske šole. V njih so poučevali strogi učitelji, ki so svojo avtoriteto dosegali s palico in nepopustljivostjo. Učenci so bili bogaboječi, skromni, večkrat lačni kot siti, pastirčki, ki so v šolo prihajali v pretesnih bratovih čevljih. Učitelja so se zelo bali in mu niso upali ugovarjati.

Tudi jaz sem učiteljica. Že od leta 1979. Moja prva služba je bila v **OŠ Jurija Vege v Moravčah**. Ko sem bila majhna, sem doma poslušala babico, ki je končala ljudsko šolo, da je najlepši poklic učiteljica. Moji mami ni uspelo končati učiteljsišča, a midve s sestro sva postali učiteljici.

Učiti učence v manjši vaški šoli pred 40 leti je bilo po svoje zelo lepo. Učenci so bili spoštljivi, delavni in poslušni. Njihovi starši skromni in spominjam se očeta, ki je imel dva fantička ne preveč bistre glave, ki me je prosil, naj ju naučim brati in pisati, da bosta opravila vozniški izpit, da bosta lahko vozila traktor.

O setvi ima sonce sijati, da se da lepše orati in njiva čedno obdelati, bodi, učitel, tudi ti pri nauku vesel in dobre volje, kar je prav.

(Anton M. Slomšek; Blaže in Nežica v nedelskej šoli)

Spominjam se dečka, ki je prihajal v šolo utrujen, večkrat brez domačih nalog, ker je cele popoldneve pomagal očetu porirati drevje v gozdu ali skrbel za živino v hlevu. Zgodilo se je, da je v topli učilnici zadremal. Seveda je imel težave pri branju in pisanju, zato šole ni maral.

Leta 1986 so na Duplici odprli osemletno osnovno šolo. Ravnatelj je sestavil učiteljski zbor za predmetno stopnjo in med njimi sem bila tudi jaz, učiteljica slovenščine in srbohrvaščine, ki smo jo imeli tedaj v petem razredu. Bila sem presrečna, da se mi ne bo več treba voziti v oddaljeni kraj, saj je dupliška šola v okolišju, kjer živim. Pouk je najprej potekal v dveh izmenah, dokler nismo dobili prizidka k šoli. To so bili začetki naše šole, OŠ Marije Vere, ki je ime dobila po prvi slovenski gledališki igralki, rojeni v Kamniku. Za mene, mlado učiteljico, so bile kar precejšnje spremembe.

Učenci na Duplici so bili drugačni kot v Moravčah. Niso bili iz kmečkega okolja. Do šole imajo le pet minut, saj živijo večinoma v blokkih in hišah na Duplici, pa kljub temu kdaj zamudijo k pouku. Redki prihajajo iz Šmarce in Volčjega Potoka. Le-ti se mi večkrat zdijo bolj delavni in pridni. Po letu 2000 šola dobi nov prizidek in vsak učitelj svojo učilnico. Prihajajo nove generacije učencev. Nastopi devetletka, nivojski pouk, novi učni načrti, računalniško opismenjevanje. Spreminja se način dela. Kreda in tablo zamenja računalnik, s pomočjo katerega projiciramo vsebine na interaktivno tablo. Novi delovni zvezki ponudijo privlačne in uporabne vsebine. Učencu ni treba več veliko pisati, kar se, na žalost, pozna pri njihovem znanju pravopisa.

Žal se vse dogaja s svetlobno hitrostjo v prid računalniških navdušencev, Wikipedije in Googla ter tablic in bralnikov. Kaj pa človek – učenec ali učitelj? Knjiga? Na žalost le-ta izgublja svojo moč. Med učenci ni več Tonka ali Filipa,

Borisa, Špele ali Nastje pa Mance, Barbare, Ane, Miha, Stanka ..., ki so prebrali vse knjige sveta. S svojo razgledanostjo so popestrili pouk književnosti, saj so poznali vse literarne junake. Na dnu omare najdem njihove spise in jih ponosna prebiram ob misli, da so našli smisel življenja v svetu besed, kajti moji učenci niso le zdravniki, pravniki, ekonomisti, trgovci, temveč tudi slavisti, pisatelji, novinarji in glasbeniki. Z vami, bralci tega razmišljanja, želim deliti dogodek, ki ga je zapisal moj učenec daljnega leta ....

Le tebi, dnevnik, zaupam ....

Moravče, 13. april 1984

Doživljaji, veseli ali žalostni, so dejstva, ki jih le redko pozabiš. Najrajši jih obdržiš zase in tudi, le komu bi zaupal vse svoje skrivnosti? Najbolj bi jih, morda, zaupal prijatelju ali pa peresu, ki bi vse to prelilo na papir. Naj vam zaupam dogodek iz svojega otroštva ...

Bilo je lepo sončno jutro. Prebudil sem se in vprašal mamo, kje je oče. Ko sem izvedel, sem brž tekel na travnik. Že od daleč sem ga videl, kako enakomerno kosi travo. Rosa se je bleščala v soncu. Včasih si je obrisal pot z obraza in kosil dalje. Ko me je opazil, sem videl, da je rahlo presenečen, ker sem tako zgodaj vstal. Brata in sestre so še vedno spali.

"Zakaj pa ne spiš?" me je vprašal.

Nisem mu odgovoril. Bil sem zamišljen in spraševal sem se, če je bilo tudi njemu tako dobro kot meni, ko je bil v mojih letih.

"Vidim, da si še zaspan, zato pojdi domov," mi je rekel ter delal dalje.

S počasnimi koraki sem odšel. Obrnil sem se in videl, kako me zamišljeno opazuje.

"O, današnji otroci," je vzdihnil in se znova zaveroval v delo, ki mu je bilo glavna skrb.

Ne jaz ne on nisva vedela, da kosi zadnjič.

To so spomini na otroška leta, ki hitijo in prehitro minevajo. Starejši nam pravijo, kaj bi vse delali, če bi bili še enkrat otroci. Ali je otroštvo res tako lepo, se potem sprašujemo. Za nekatere res. Marsikdo si dogodke zapisuje, da bo lahko na stara leta obujal spomine, ako jih bo dočakal. Jaz si bom nekatere dogodke tako rekoč zapisal v glavo, saj so nepozabni.

MK

Tudi jaz sem si zapisala v spomin vse lepe trenutke, ki sem jih preživela v svoji prvi službi v Moravčah. Zdaj, po štiridesetih letih, bi lahko rekla, da je bilo to v nekih drugih časih, z drugimi prednostmi, odnosi do ljudi, narave in družbenega življenja ter dogodkov. Sploh zdaj, po odhodu v pokoj, človek razmišlja, primerja, se z nostalgijo spominja mladosti in zdravja, dobrih ljudi in prijetnih trenutkov ...

Biti učitelj je lepo. To je poslanstvo, saj daš generacijam svoje znanje, lahko si jim vzor. Življenje pa je žal neusmiljeno. Trenutno nas pesti koronakriza. Zmanjkuje nam časa za družino, pogovore, knjige. Stanovanja so podnevi prazna, ker se starši pehajo za zaslužkom, otroci so v varstvu starih staršev, kasneje, ko odraščajo, ulice in računalnikov. Večkrat bi se morali ustaviti in prisluhniti ptičjemu ščebetju, malemu zvedavemu otroku, ki prosi za pravljico.

Vseh svojih učencev se bom vedno rada spominjala.

Nasilje v družini

BESEDILO: RENATA BARAS in NATAŠA KERŠIČ

Nasilje v družini, v veliki večini nad ženskami, je splošna težava naše družbe. Vse premalo se zavedamo, da je vsako nasilje kršitev temeljnih človekovih pravic: pravice do življenja, človekovega dostojanstva, zaščite pred fizičnimi in psihičnimi poškodbami. Zato smo za preprečevanje nasilja odgovorni prav vsi; še posebno pomembno je, da žrtve nasilja ne molčijo, temveč se povzročitelju postavijo po robu.

Temeljni namen **Zakona o preprečevanju nasilja v družini** je preprečevanje nasilja v družini, zaščita žrtev in nudenje pomoči žrtvam tovrstnega nasilja. Zakon o preprečevanju nasilja v družini opredeljuje nasilje v družini, hkrati pa določa postopke obravnave nasilja, naloge različnih organov in organizacij ter ukrepe in storitve za zaščito žrtev. Organi in organizacije smo dolžne primere nasilja obravnavati prednostno in storiti vse za zaščito žrtve. Ukrepi so odvisni od stopnje ogroženosti žrtve.

Na Centru za socialno delo Osrednja Slovenija Vzhod opažamo več obravnav na področju nasilja v družini. Ob tem zaznavamo, da je nasilje v družini še vedno prikrito, zato je pomembno, da tako inštitucije kot vsak posameznik namenijo pozornost temu pojavu.

Centri za socialno delo zagovarjamo ničelno toleranco do nasilja

V prvem valu epidemije ni bilo večjega porasta prijav nasilja, kar pa ne pomeni, da je bilo nasilja manj, temveč je bil lahko razlog tudi v tem, da žrtev zaradi stalne prisotnosti nasilneža pomoči sama ni mogla poklicati. Nasilje v družini pomeni dlje trajajoče nasilje, ki se stopnjuje, zato ga je potrebno zaustaviti.

Število prijav nasilja od jeseni dalje kaže na porast nasilja v družini. Žrtve nasilja se na center za socialno delo obračajo, ko se zaradi nasilja znajdejo v stiski in želijo pridobiti informacije, kam se še lahko obrnejo po pomoč, kako se lahko zaščitijo, komu lahko nasilje prijavijo in podobno. Ob tem jim pomagamo tako, da jih najprej dobro informiramo, naredimo varnostni načrt, načrt pomoči, nudimo podporo in pomoč pri nadaljnjih korakih. Žrtev nasilja seznanimo z možnostmi, katere oblike pomoči lahko prejme za svojo zaščito. Žrtve napotujemo v različne programe pomoči. Znotraj centra jim nudimo strokovno pomoč v okviru socialnovarstvenih storitev in javnih pooblastil, zunaj CSD pa v veliki meri pomoč in tudi varno zatočišče nudijo nevladne organizacije (SOS, DNK...). Predstavimo jim tudi možnost umika v varno okolje (krizni center, varna hiša, materinski domovi...). Ena od oblik pomoči žrtvi je tudi izrek prepovedi približevanja, katero izreče najprej policija in se lahko na predlog žrtve tudi podaljša. V takšnem primeru takojšnji umik v varno okolje ni nujen, temveč žrtev lahko ostane doma.

Center je v zadnjem obdobju pomagal kar nekaj ženskam z otroki pri namestitvi v varno okolje, ni pa to zelo

pogost pojav. Žrtve si največkrat poiščejo namestitev v svoji socialni mreži.

Nasilje v družini se največkrat dogaja za štirimi stenami in vedno bo obstajal odstotek žrtev, ki pomoči ne bodo poiskale. Posledično jim CSD ne more nuditi pomoči, ker za nasilje ne vemo. Ob tem je potrebno poudariti, kako je pomembna družbena ničelna toleranca do nasilja in kako pomembno za žrtev je, da pride do pomoči.

Prijave na CSD s strani drugih oseb, ki opazujejo nasilje od daleč, so izjema. V večini primerov žrtve same prijavijo nasilje, bodisi na CSD bodisi na PP. Nasilje je lahko tudi zelo prikrito, skrito zunanemu svetu in ga je v takšnih primerih težko prepoznati oziroma odkriti, dokler žrtev ne spregovori sama. Žrtev nemalokrat o nasilju ne spregovori, saj jo je lahko sram, nima moči, nima podporne mreže v okolju, ima občutek krivde, se povzročitelja zelo boji ...

Vsako nasilje je nedopustno in nasilje v družini je kaznivo dejanje, zato je pomembna prijava nasilja v družini, pomembno je, da žrtev prepozna nasilno vedenje (da ga ne minimalizira, ga ne opravičuje), zato se žrtvam razloži tudi krog nasilja, usmerjamo jih v svetovanja, ki jim pomagajo pri opolnomočenju .... Žrtev ima pravico tudi do spremljevalke/spremljevalca, ki jo spremlja v postopkih, ji pomaga pri zaščiti njene integritete, iskanju rešitev in ji nudi psihično oporo.

Sporočilo žrtvi nasilja

Ne krivite sebe! Imate pravico živeti brez nasilja in strahu. Ne pozabite: niste sami! Raziskave kažejo, da ena od štirih žensk živi v zlorabljaljočem odnosu. To se dogaja ženskam vseh starosti, vseh družbenih slojev, vseh ver, vseh izobrazbenih stopenj, z otroki ali brez njih.

Niste vi krivi! Niste odgovorni za nasilje. Nasilnež ima možnost, da izbere druge načine obnašanja, na primer, da odide, dokler je še miren. Nasilnega obnašanja ne morete spremeniti! Verjetno ste že opazili, da to, kar počnete, da bi pomirili povzročitelja nasilja, ne pomaga – še naprej je nasilen. Edini način, da se nasilnež spremeni, je, da spozna, da ima težavo in si poišče pomoč.

Zanemarjanje nasilja je nevarno! Nasilje se redko zgodi le enkrat. Pogosto postaja hujše in resnejše, dlje ko traja. Nasilneži kljub svojemu dominirajočemu obnašanju ob grožnji, da jih bo ženska zapustila, obljublajo, da ne bodo več nasilni, da bodo prenehali ipd. Ženskam se včasih smilijo in privolijo, da bodo ostale. Žal, kajti izkušnje kažejo, da so izboljšave v obnašanju nasilneža kratkega roka; nasilje se ponovi.

Prebijte tišino – ne ostanite izolirani! Nimate se česa sramovati. Ne delajte iz nasilja skrivnosti. Poiščite pomoč osebe, ki ji zaupate, ali se obrnite na organizacije in društva za pomoč žrtvam nasilja. Ne trpite v samoti, kajti na voljo vam je zunanja pomoč!

Obstaja tudi življenje po nasilnem odnosu! Čeprav se zdi nov začetek zelo težak, prinaša številne prednosti. Veliko žensk ugotovi, da je življenje brez nasilneža veliko lepše, saj spoznajo, da stvari, ki jim jih je govoril nasilnež (da je neumna, grda, nesposobna ...), niso resnične.

Kontakti za pomoč žrtvam

113 – POLICIJA

112 – Nujna medicinska pomoč

01 724 63 70 – Center za socialno delo OSV, enota Domžale
(gpcsd.domza@gov.si)

080 11 55 – SOS telefon za žrtve nasilja (24 ur na dan).

Področje dela: svetovanje za žrtve nasilja v medosebnih odnosih (nasilje v družini, spolno nasilje, spolne zlorabe), spletno svetovanje, svetovanje po e-pošti

01 434 48 22 – Društvo za nenasilno komunikacijo Ljubljana

01 431 33 41 – Združenje proti spolnemu zlorabljanju

031 233 211 – Krizni center za ženske in otroke, žrtve nasilja
(Društvo Ženska svetovalnica Ljubljana)

040 508 785 – Študijsko-raziskovalni center za družino (ŠRCD). Področje dela: družinska psihoterapija in svetovanje):

Izpostava Radomlje: **040 820 899**

Uveljavljanje pravic iz javnih sredstev v primeru socialne in materialne ogroženosti

BESEDILO: DRAŽEN LOGAR

V primeru socialne in materialne ogroženosti lahko na centru za socialno delo uveljavljate naslednje pravice:

1. denarno socialno pomoč,
2. izredno denarno socialno pomoč,
3. izredno denarno socialno pomoč kot pomoč pri kritju stroškov pogreba (pogrebna),
4. enkratno izredno denarno socialno pomoč po smrti družinskega člana (posmrtnina),
5. varstveni dodatek.

Denarna socialna pomoč

Denarna socialna pomoč (DSP) je namenjena zadovoljevanju minimalnih življenjskih potreb v višini, ki omogoča preživetje. Uveljavite jo lahko, če dohodek na osebo ne dosega meje dohodkov, ki je zakonsko predpisana, in so hkrati izpolnjeni tudi drugi pogoji. Trenutno osnovni minimalni dohodek za samsko osebo znaša 402,18 evra.

Pridobite jo lahko, če bivate v Republiki Sloveniji (RS) in ste:

- državljan RS s stalnim prebivališčem v RS,
- tujec z dovoljenjem za stalno prebivanje in s stalnim prebivališčem v RS,
- oseba, ki lahko uveljavlja denarno socialno pomoč in varstveni dodatek na podlagi mednarodnih aktov, ki obvezujejo RS, hkrati pa nimate dovolj sredstev za preživetje, nimate premoženja in prihrankov, ki bi vam omogočali preživetje, si ne morete zagotoviti preživetja sami z delom, s pravicami iz dela ali zavarovanjem, z dohodki iz premoženja in iz drugih virov.

Višina je odvisna od višine dohodkov, števila družinskih članov, premoženja, prihrankov.

V primeru upravičenosti oz. izpolnjevanja pogojev za DSP ste upravičeni tudi do dodatnega zdravstvenega zavarovanja in osnovnega dodatnega zavarovanja. Predlagamo vam, da v primeru, če nimate sklenjenega dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja pri kateri od zavarovalnic, le-tega sklenete. Če vam bo priznana pravica z odločbo CSD (za dodatno zdravstveno zavarovanje), vam bo zavarovalna polica pri zavarovalnici v takem primeru mirovala (premier vam ne bo treba plačevati), v primeru izgube le-te pa ne bo veljala trimesečna čakalna doba. Za pridobitev pravice do osnovnega zdravstvenega zavarovanja ni potreben status brezposelne osebe na Zavodu za zaposlovanje (ZRSZ).

Izredna denarna socialna pomoč

Izredna denarna socialna pomoč je namenjena za kritje izrednih stroškov, ki so vezani na osnovno preživetje in jih z lastnim dohodkom ali lastnim dohodkom družine ni mogoče pokriti. Namenjena je tudi v primeru, če se oseba ali družina iz razlogov, na katere ni imela vpliva, znajde v položaju materialne ogroženosti.

Po prejetju izredne denarne socialne pomoči ste dolžni predložiti dokazilo o namenski porabi v roku 45 dni po prejetju pomoči oz. najkasneje ob vložitvi nove vloge. Pomoč je treba porabiti v roku 30 dni od prejema. V nasprotnem ne morete uveljaviti nove izredne denarne socialne pomoči 14 mesecev po mesecu prejema pomoči.

Pogrebna

Pogrebno lahko uveljavlja družinski član umrlega, ki je poskrbel za pogreb v Republiki Sloveniji (račun se mora glasiti na vlagateljevo ime), in sicer zakonec oziroma oseba, s katero je umrli živel v zunajzakonski skupnosti ali v registrirani istospolni partnerski skupnosti, otroci in pastorki, starši oziroma oseba, s katero eden izmed staršev živi v zakonski zvezi ali v zunajzakonski skupnosti ali v registrirani istospolni partnerski skupnosti, bratje ali sestre, nečaki ali nečakinje ter vnuki ali vnukinje pokojne osebe.

Dohodek vlagatelja ali skupni lastni dohodek družinskih članov (premoženja se ne ugotavlja) ne sme presegati 617 evrov za samsko osebo oziroma 925 evrov za družino.

Do pogrebnine je vlagatelj lahko upravičen samo za stroške pogreba v RS oz. za stroške, ki so nastali v RS. Znesek pogrebnine, ki se dodeli, je v višini pogrebnih stroškov, vendar največ do 804,36 evra.

CENTER ZA SOCIALNO DELO

Posmrtnina

Posmrtnino lahko uveljavljajo iste osebe kot pravico do pogrebnine. Posebni pogoji, ki morajo biti še izpolnjeni:

- vlagatelj je na dan smrti pokojnika upravičen do denarne socialne pomoči ali do varstvenega dodatka ali

- dohodek vlagatelja ali skupni lastni dohodek družinskih članov (premoženja se ne ugotavlja, prav tako se ne upošteva denarna socialna pomoč, varstveni dodatek, otroški dodatek in državna študentska stipendija) ne presega zakonsko določenega cenusa.

Varstveni dodatek

Upravičenci do varstvenega dodatka so osebe, ki so trajno nezaposljive z odločbo ZRSZ, ki so trajno nezmožne za delo z odločbo ZPIZ-a, ima status invalida po zakonu, ki ureja varstvo duševno in telesno prizadetih oseb in/ali izpolnjujejo starostni pogoj 63 let za ženske, 65 let za moške, ter izpolnjujejo premoženjske in dohodkovne pogoje. V postopku ugotavljanja upravičenosti do varstvenega dodatka se kot oseba, ki je trajno nezmožna za delo, šteje oseba, ki:

- ima status invalida I. kategorije (odločba pristojne komisije),
- je invalidsko upokojena,
- ima status invalida po zakonu, ki ureja varstvo duševno in telesno prizadetih oseb ali
- ima mnenje invalidskih komisij Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije.

Vsi obrazci vlog so dostopni na spletni strani <https://www.gov.si/teme/denarna-socialna-pomoc/> in v pritličju CSD na **Masljevi ulici 3, Domžale**.

Za več informacij pokličite na tel. **01 724 63 70** ali pošljite elektronsko sporočilo na naslov:

gpcsd.domza@gov.si.

Klišejeva dobrodelna štrikalnica

BESEDILO: ERIKA HORVAT, FOTOGRAFIJE: ERIKA HORVAT, DOM TISJE

V Klubu litijskih in šmarskih študentov smo spletli medgeneracijsko, meddruštveno, medkrajevno in srčnosti polno dobrodelno zgodbo. S pomočjo donatorjev smo preko dobrodelne licitacije kar 150 pletenih izdelkov zbrali 1294 evrov. Sredstva bodo namenjena oskrbovancem Doma Tisje, ki si težje plačujejo oskrbo.

V letošnjem letu smo Klišejevci izvedli že tretjo zaporedno štrikalnico, tokrat v malo drugačni preobrazbi. Klišejeva štrikalnica je projekt medgeneracijskega sodelovanja in prenosa znanja, ki smo ga prvič izvedli januarja 2019 z varovanci Doma Tisje. Zaradi dobrega odziva smo delavnico ponovili tudi v letu 2020, ko smo se januarja zopet odpravili k njim na obisk, kjer so nas varovanke naučile novih pletilskih trikov.

NA KLIŠEJEVI DOBRODELNI ŠTRIKALNICI SO SODELOVALE TUDI ČLANICE ROKODELSKEGA CENTRA MORAVČE.

V tem času žal ni bil mogoč obisk Doma Tisje, zato smo se odločili našo štrikalnico preleviti v dobrodelno akcijo, izkupiček katere je namenjen prav varovancem Doma Tisje, v zahvalo za prejšnji leti. Poskrbeli smo za rdečo nit projekta – medgeneracijsko povezovanje in predajanje znanja o ročnih spretnostih, zato smo k sodelovanju povabili Univerzo za tretje življenjsko obdobje Litija ter Šmartno, ki pa je glas razširila med številna druga društva v regiji, s katerimi smo sodelovali v tem srčnem projektu. Mednje spadajo: Društvo upokojencev Litija, Društvo upokojencev Hrastnik, Svet za medgeneracijsko sodelovanje občine Litija, Krajevna organizacija RK Sava, KS Gabrovka in Rokodelski center Moravče.

Poleg sodelovanja z društvi smo v našo dobrodelno štrikalnico povabili tudi nadobudne posameznike, ki so domov prejeli paket »naredi sam«. Paketi so vsebovali volno in pletilke, za katere je poskrbela Stara

šola Litija, trgovina iz druge roke, saj smo v projekt želeli vključiti tudi trajnostni razvoj in ponovno uporabo predmetov ter materiala. Da dober glas seže v deveto vas, so nam potrdili udeleženci, saj so se na štrikalnico prijavili srčni pletilci in pletilke širom Slovenije: od Jelšan, Ljubljane, Polšnika, Litije, Save, Šmartnega pri Litiji, Gabrovke, Krke, Uršnih Sel, Brežic pa vse do Maribora.

Svoje izdelke so nam tako društva kot posamezniki poslali nazaj, mi pa smo jih objavili na naši Facebook strani v obliki dobrodelne licitacije. S pomočjo pridnih rok in srčnih ljudi smo zbrali kar 150 ročno pletenih in kvačkanih izdelkov od šalov, rokavic, nogavic, copatov, trakov za ušesa in kap za vse generacije, igračk ter nekaj ogrlic, pulover, brezrokavnik ter par kuhinjskih prijemalk.

Licitacija je trajala 14 dni, prodali pa smo 73 izdelkov. Izkupiček licitacij je, tako kot številčna udeležba na projektu, presegel vsa naša pričakovanja. **Skupaj smo zbrali kar 1294 evrov, ki smo jih podarili Domu Tisje za plačilo oskrbe varovancem, ki si jo sami težko privoščijo, in za nakup opreme, ki je nujno potrebna za izvajanje terapij.**

Od neprodanih pletenin bodo izdelki za dojenčke vključeni v nov dobrodelni projekt za študentske družine, ostale izdelke pa smo poleg izkupička podarili Domu Tisje, ki jih bo razdelil med svoje varovance.

Naš projekt je tako zaključen, ob tej priložnosti pa bi se želeli zahvaliti vsem društvom in posameznikom, ki ste sodelovali v naši dobrodelni štrikalnici. Posebna zahvala za medgeneracijsko sodelovanje gre gospe Mileni Dimec in gospodu Karlu Lemutu ter Brigiti Rozina, ki nam je pomagala na vsakem koraku naših licitacij. Prav tako hvala bivšima predsednikoma Klišeja, ki sta prav tako podprla licitacijo: Ernestu Mrzelu in Aljažu Zupanu. Za konec pa se želimo zahvaliti še Rdečemu Križu Litija, ki nam je pomagal pri zbiranju donacij.

Preveč vas je, ki ste dokazali, da se skupaj da naredi več, zato vsem skupaj hvala, da ste z nami pletli to čudovito zgodbo.

Kri ni voda

BESEDILO: BRANKA BIZJAN, FOTOGRAFIJE: RANČ PR'OSOLET

Bila je nedelja, 28. marca 2021, ko sta fant in dekleta z belima konjema prišla v naše kraje in iskala prenočišče. Na Grmačah sta srečala Bojana iz Dešna in ga vprašala, kje bi lahko našla prenočišče.

Bojan ju je po dogovoru z Osoletovimi napotil na njihov ranč. Sandi Močnik je nato povedal, da sta se Katja in Gregor, potomca ruskih izgnancev z zahoda Francije, odločila, da se vrneta v Rusijo peš z dvema konjema. Do prihoda v Dešen sta bila na poti že šest mesecev. Kljub epidemiji in dolgi poti sta zdrava prispela, prenočevala sta pri dobrih ljudeh. Tako je bilo tudi pri Osoletovih, kjer so jima ponudili hrano za konja in njiju, večerjo ob prijetnem klepetu in s pripovedovanjem prigod na popotovanju sta popestrila nedeljo. Osoletovi so jima dali napotke, kako naj nadaljujeta pot proti Celju. V ponedeljek zjutraj sta se odpravila po cesti proti Štance lazom, kjer sta ju na poti srečala tudi Branka Bizjan in Sead Čurak, ju usmerjala na pravo pot in jima zaželela vso srečo.

Vsi smo bili veseli, da smo mlada popotnika pospremili vsaj delček poti na njuni dolgi poti do Rusije in da sta s seboj odnesla lep spomin na Moravško hribovje ter Ranč Pr'Osolet.

Rotary klub Domžale in tridnevni tabor rejniških družin

BESEDILO in FOTOGRAFIJE: M. VRESK

Rotary klub Domžale kot del mednarodnega združenja rotarijcev že triindvajseto leto poskuša na območju občin Domžale, Mengeš, Moravče, Lukovica in Trzin vsaj malo dodati k lepšemu življenju nekaterih skupin ljudi.

Rotarijstvo ni konkurenca drugim dobrodelnim organizacijam. Svojo pomoč namenja ljudem, ki se morda v očeh nekaterih vidijo kot manj kritični, pa po drugi strani nimajo vsega tistega, kar bi si v življenju zaslužili. Najpomembnejši projekt naše krovne organizacije, ki ima svoje klube v velikem številu držav, je izkoreninjenje otroške paralize, ki se je pričel leta 1979 s cepljenjem otrok po celem svetu. Danes je ta bolezen praktično premagana.

Naš klub veliko svoje pozornosti namenja rejništvu, ki je v državnem merilu že dolga leta močno zastopano prav v naših krajih. Že od začetka delovanja kluba vsako leto pripravimo za rejence in otroke rejniških družin Miklavžev večer, kjer otroci navdušeno pozdravijo Miklavža, prisluhnejo igrici, Miklavž pa nikoli ne pozabi na obdaritev. Letos nameravamo, tudi kot odgovor na te čudne »koronske« čase, skupaj s Centrom za socialno delo Osrednja Slovenija Vzhod, Enoto Domžale in Društvom rejnic in rejnikov pripraviti tridnevni tabor za rejniške družine, ki jih seveda sestavljajo rejniki, njihovi otroci in rejenci. Vsebino tabora najbolje opišejo besede gospe Marte Tomec iz Centra za socialno delo, ki že dolga leta res zgledno in prizadevno skrbi za rejence in rejniške družine:

» Program tridnevnega tabora družin je usmerjen v pomoč otrokom in mladostnikom v rejništvu, kako jih okrepiti in s tem olajšati njihovo poseb-

no stanje, v katerem živijo. Pri tem mislimo tudi na celotno delovanje družine, ki izvaja rejniško dejavnost, torej tudi pomoč rejniškim staršem in ostalim članom rejniške družine, da bodo skupaj zmogli svoje poslanstvo.«

Tabor bo potekal v maju ali juniju glede na vremenske obete in ostale razmere. Stroške tabora v klubu ocenjujemo na 4.700 evrov. Uspeli smo zbrati že skoraj polovico potrebnega zneska. Poleg rotarijskih sredstev računamo tudi na pomoč ljudi dobre volje, ki radi obiskujejo hribe in vrhove v naši bližini.

Zato smo akcijo poimenovali HODIM IN POMAGAM ali skrajšano HIP. Na nekaterih vrhovih – Gobavica pri Mengeški koči in pri Fartku, na Vrhju Staneta Kosca na Rašici, Kmetija pri Mežnarju – Katarija pod Miklavžem, Planinski dom Ušte-Žerenk, Gostišče Urankar na Limbarski gori, Okrepčevalnica na Svetem Primožu, Domžalski dom na Veliki planini – so nameščeni »šparovčki«, kjer je možno vanje kaj vreči.

Lahko pa ljubitelji hoje pomagajo tudi z enim evrom, če pošljejo SMS s ključno besedo HIP na 1919.

Donacijo je možno tudi nakazati na TRR Rotary kluba Domžale na **SI56 6100 0001 5856 549**, ki je odprt pri Delavski hranilnici d.d. Ljubljana.

Sredstva bomo zbirali do 31. maja 2021, ko jih bomo predali Centru za socialno delo, ki bo poskrbel za organizacijo in izvedbo tabora.

Projekt: tridnevni tabor rejniških družin

HODIM IN POMAGAM

Kako lahko pomagaš/ daruješ/ sodeluješ?

- ob vsakem vzponu na hrib v šparovček vržeš **1 EUR**
- pošlješ sms s ključno besedo HIP na 1919 in prispevaš **1 EUR**
- nakažeš donacijo na TRR Rotary kluba Domžale št. **SI56 6100 0001 5856 549**

Zakaj?

- ker vsi otroci nimajo možnosti odraščati v svojih matičnih družinah,
- ker cenimo delo in vzgojna prizadevanja rejniških družin,
- ker ima rejništvo na našem območju dolgoletno tradicijo.

Pobudnik projekta: **Rotary klub Domžale**

Več informacij: - spletna stran kluba <http://www.rcdomzale.si/>
- 041 697 462 (Martina Oražem)

Obdobje: od 1. oktobra 2020 do 31. maja 2021

Izdano oznanilo za sejme v Moravčah pred 170 leti

št. 2386. Oznanilo. (11.) 2

C. k. ministerstvo kupčije je od 16. julija 1849 št. 5451 moravški županii dovolilo tri letne in živinske somnje pri podružnici sv. Hermagoru, ki poleg Moravče leži in sicer tretji dan po sveti Jederti in vtorek pred binkuštni in 1. julija vsaciga leta.

Ljubljanski časnik, 1851, 1. april, št. 26, str. 20
(Hermagor = Mohor; op. B. B.)

Zapise in zanimivosti iz Moravške zgodovine
zbira in ureja g. Bogomil Brvar

Hitro učenje tujih jezikov nekoč

Kako se je Janez učil evropskih jezikov

Moravče, 28. marca.

Janez je za svojo okolico več kot navaden človek. Izbere si kako preprosto sredstvo, nekaj zamrma, pa ti oddela vse, kar je komu narejeno. Vraga ti užene v štedilnik kakor psa pod mizo. In strahov se ne boji, kar je nekoč dokazal, ko jih je namlatil s cepcem. Lov na brezžične brzovjavke, katere prenašajo zračni valovi, je njegova najnovejša iznajdba. Nerodno mu je edinole to, ker ne zna evropskih jezikov. Pa se je obrnil na veščaka, kako bi se jih najhitreje naučil. Ta mu je svetoval, naj si nabavi časopisov vseh onih jezikov, katere bi rad govoril. Kolikor izvodov, toliko litrov vode; nato pa kuhati vse dotlej, dokler se papir ne razkuha. Goščo je treba precediti in popiti takočino do slednje kapljice — seveda naskrivaj, ker so ljudje nevoščljivi. Janez si je kupil časopisov in kuhal po navodilu. Ko je odlil tekočino, pa v skrivališče, da bi jo spravil vase. Začetek je bil menda dobre; že se mu je valil in obračal jezik po angleško in po francosko. Tedaj ga je iznenadila žena, ki je hotela vedeti, kaj počenja. Mož ji je nekaj odgovoril, pri čemer se mu je zaletelo. To mu je bilo v pogubo. Sredstvo je izgubilo čudovito moč ter ni več delovalo. Poskus ga je veljal toliko, kolikor je bil dal za časopise. Huje je bil oškodovan pred leti v družbi nekega sleparja. Janez bi bil rad izpopolnil svoje znanje, zato je opravil vse, kar mu je bilo naročeno. Slepar pa je izrabil njegovo odsotnost ter mu odnesel več predmetov. Na svetu je pač tako, da vsaka skušnja nekaj stane.

Slovenski dom, 3, 28. marec, 1938, št. 69

Tramvaj in avtomobilska cesta v Pečah

Napredujemo.

(Peče.)

Napredujemo vsestransko. Napredujemo v varnostnih naredbah: nabavljamo si lastno brizgalno, da ne bo treba v slučaju požara zopet prijeti za kolo in hiteti v Moravče klicat na pomoč. Napredujemo v gradbeni stroki: kako lepo se poda ob vходу v vas nova vila — vila Jakoval Za letovištarje kot nalašč: krasno opremljene sobe, centralna kurjava in kuhinja po najbolj izbranem okusu. Napredujemo v prometnem oziru: saj imamo svoj tramvaj. Središče je na veliki cesti pod Vertačo. Od tam gre glavna proga mimo šole in župnišča proti Jakovi vili na levo in zopet nazaj. Druga stranska proga je na vas, tretja pa na Pretrž do srednje hiše in zopet nazaj. Pa recite, da nismo res napredni. Ko dobimo v kratkem še novo asfaltno avtomobilsko cesto, pa bodo Peče najmodernejšje mesto v srezu Kamniškem.

Domoljub, 48, 3. april 1935, št. 14, str. 184

O zamenjavi pirhov v Moravčah
so slišali tudi v Ameriki

Pirhe je zamenjal

Moravče, 24. aprila.— Med mladimi ljudmi je še vedno navada, da si o Veliki noči poklanjajo pirhe. Njih vrednost je različna, kakor pač dopuščajo razmere. Janez, čeden kmečki fant, je bil vso zimo brez dela, zato ni mogel kupiti svoji izvoljenki drugega, kakor 2 pomaranči. Izbral si je najlepši, kar jih je bilo v trgovini; zavil ju je v svileni papir in položil na dogovorjeno mesto v drevesno votlino. Marička — brhka, toda majhne postave — je že vedela, kje jo čaka darilo. Našla pa je dve debeli, v papir zaviti repi in listič, na katerem je bilo zapisano: "Zate, ki si kakor kepa — dobra je za pirhe repa." Dekle je bilo žalostno in jezno obenem. Krepko je oštela fanta ter mu povedala, da mu ne bo za norca. Janez se je opravičeval na vse pretege; na tistega, ki mu je pirhe zamenjal, pa kuha še danes silno jezo.

Amerikanski Slovenec, 48, 1939, št. 93, str. 1

Znamenite osebnosti iz Moravške doline

JANKO GRAD

Fotografija na "Uslužbenskem listu" leta 1926 (vir: SI AS 231, t.e. 60, p.e. 537, Grad Janko)

BESEDILO: BOGOMIL BRVAR

V zadnji številki Novic smo predstavili pedagoga in pisatelja dr. Lovra Požarja, rojenega na Vrhpoljah, v rubriki Znameniti Moravčani pa ima tokrat svoje mesto pedagog in pedagoški pisatelj Janko Grad, rojen v Pečah.

Stražar je Janka Grada predstavil predvsem kot pedagoškega pisatelja. Podatke o življenju in družini sem našel v arhivih. Zahvala gre predsedniku Kulturnega društva Košana iz Dolnje Košane gospodu Janezu Cucku in s sodelovanjem sva osvetlila življenje našega rojaka iz Peč.

Življenje in učiteljska kariera

Janko Grad je bil rojen 26. decembra 1875 očetu Janezu in materi Ivani, rojeni Avbelj, Peče št. 35. V krstni knjigi je zapisan pod imenom Johann, slovenska različica tega imena je Janez. Oče Janez je bil peški organist. Botra sta bila zakonca Janež.

V Ljubljani je obiskoval petrazredno ljudsko šolo in dva razreda državne gimnazije, v letih 1892–1895 pa tri letnike državnega učiteljskega študija. Stane Stražar je zapisal, da mature ni opravil, v arhivu pa zvemo, da je bil zrelostnega izpita oproščen z odlokom Ministrstva za uk in bogočastje, izdanim februarja 1899. Državni strokovni izpit (usposobljenostni izpit) je opravil maja 1900 na državnem učiteljskem v Kopru.

Janko Grad je leta 1898 poročil Cecilijo – Ilico, roj. Juriševič. Zgodaj je ovdovel, žena Cecilija je umrla februarja 1912. Leta 1921 se je na Brezjah ponovno poročil, tokrat s Pavlo Kosino. Po zapisu v Službenem listu sta se v prvem zakonu rodili hčerki Cecilija in Darinka, v drugem pa sin Pavel in hčerka Majda. Na listu je zapisan še drugi sin Boris, ne vemo pa, kdaj se je rodil.

Učiteljsko kariero je začel kot pomožni učitelj leta 1895 v Prežganju pri Litiji, nadaljeval v Orehku pri Postojni, v letih 1899–1900 pa v Planini pri Vipavi, zadnje leto kot stalni učitelj. Jeseni 1900 je odšel v Podrago, konec leta 1903 pa za nadučitelja v Košano, kjer je ostal enajst let.

Sredi leta 1914 je odšel iz Košane za nadučitelja na osnovno šolo v Mostah pri Ljubljani, že naslednje leto pa je bil postavljen za okrajnega šolskega nadzornika (cesarsko-kraljevski okrajni šolski nadzornik) za okraja Novo mesto in Črnomelj, od leta 1920 do jeseni 1924 samo za okraj Novo mesto.

Leta 1925 je bil stalni učitelj na Rakovniku, nato eno leto šolski upravitelj deške šole v Novem mestu, se vrnil za stalnega šolskega upravitelja v Moste, imenovan pa je bil tudi za okrajnega šolskega nadzornika za Ljubljano-okolico. Jeseni leta 1937 je prejel prvo pokojnino, ki jo je užival sedem let. Umrl je leta 1944.

Član Slomškove zveze, pedagoški pisatelj in kulturni delavec

Slomškova zveza je bila katoliško učiteljsko društvo, ki je učitelje in vzgojitelje povezovalo z glasilom *Slovenski učitelj*. Ustanovljeno je bilo leta 1900. Temeljilo je na katoliških načelih. Nastala je kot odgovor učiteljem, ki so zagovarjali bolj liberalne vrednote in so bili združeni v Zavezi avstrijskih jugoslovanskih društev. Izdajali so glasilo *Učiteljski tovariš*. Leta 1926 je Slomškova zveza prenehala delovati, njeni člani pa so se priključili skupnemu Udruženju jugoslovanskih učiteljev.

Glasilo *Slovenski učitelj* je že leta 1908 postal skupno glasilo Slomškove zveze in Društva slovenskih katehetov in je izhajalo tudi po prenehanju Slomškove zveze, vse do leta 1944.

1875
1944

Bil je zelo dober predavatelj in so ga kot člana Slomškove zveze in *Protialkoholne učiteljske zveze* vabili na stanovska srečanja. Grad si je zelo prizadeval za ozaveščanje o škodljivosti alkohola. Njegovo geslo je bilo: "Učiteljstvo, v boj proti alkoholu!"

Napisal je več pedagoško didaktičnih člankov za pedagoške revije, največ za list *Slovenski učitelj*, nekaj pa tudi za list *Popotnik, časopis za sodobno pedagogiko*. Omenimo samo nekatere:

Ob 25-letnici Slomškove zveze je napisal brošuro *Učitelj mladini*.

Del Gradovega službenega lista (vir: SI AS 231, t.e. 60, p.e. 537, Grad Janko).

PEDAGOG

Učitelj varuh in širitelj slovenskih narodnih pesmi (1909),

PEDAGOŠKI

Nekaj smisli o spisju (1910),

PISATELJ

A niso jih zapisovali; šle so od ust do ust, iz vasi v vas in tudi v trge in mesta — in pel jih je rad ter z navdušenjem ves narod. Pojemo jih še dandanes in skrbimo, da jih bo pel še pozni rod; saj one so znanilke naše žalne preteklosti, one so del naše zgodovine!

Popotnik, 30, 1909, št. 8, str. 239–244).

Spisje prištevamo med najbolj tehtne predmete ljudske šole; imenuje se po pravici zrcalo šole, venec jezikovnemu pouku. Spisje je glavno sredstvo duševnega razvoja in neovrgljivo spričalo duševne zrelosti; ogledalo, ki v njem vidi učitelj samega sebe, slika, ki predočuje šolo z učiteljem vred.

Šola zoper trpinčenje živali (1911), Pedagogični momenti v kmetijskih nadaljevalnih tečajih (1912), Šolski vrt (1915), Kaj zahteva sedanja doba od nas (1916) in Česar je narodu treba, ti podeli mu ljubo (1921).

„Košansko pevsko društvo v Košani“ je na občnem zboru dne 13. januarja izvolilo soglasno in z velikim navdušenjem svojega predsednika in pevovodjo g. Janko Grada častnim članom.

Notranjec, 3, 1907, št. 3, str. 20.

Iz Košane. Prekrasno se je izvršilo razvitje zastave košanskega pevskega društva dne 25. t. m. Ne le Dol. Košana, kjer se je vršilo razvitje in ljudska veselica, nego vse okoličanske vasi bile so praznično okrašene.

Notranjec, 3, 1907, št. 35, str. 274-275.

Z Gradovim prihodom v Dolnjo Košano leta 1903 je postalo tamkajšnje kulturno življenje zelo živahno. Konec leta 1905 so ustanovili Košansko pevsko društvo. Uspešen je bilo tudi tamkajšnji Tamburaški klub (Dolgan, 2006. str. 238).

Janko Grad je eden od tistih znamenitih Moravčanov, ki so zelo zgodaj odšli iz Moravske doline, s poklicnim in kulturnim delom pa so se zapisali v zgodovino. Viri so na voljo v uredništvu.

Svetniška skupina Liste župana Martina Rebolja smo opozicija, ki ima nalogo, da opozarja na netransparentno porabo denarja nas občanov Moravč.

V Novicah iz Moravske doline je veliko lepih besed kaj vse se BO naredilo, ampak notri ne boste našli, da se namerava občina zadolžiti za najmanj 2 mil.€!!! Podpiramo širitev šole in telovadnice, vendar v okviru normativov, ki jih postavlja Ministrstvo za šolstvo in zmožnosti proračuna občine Moravče.

Da župan in podžupan dobita na postavki Dejavnost župana in podžupanov 65 543€ več kot v prejšnjem mandatu župan in 2 podžupana!!! Ne boste prebrali, da je za medije namenjeno več kot 79.000€, za primarno zdravstvo pa le 50 000€!!! Tisti, ki delujete v društvih, pa naj bo ljubiteljska kultura, šport ali kaj drugega, veste da dobite manj denarja za delovanje.

Kar se tiče obvoznice je v državnem proračunu namenjeno 2,038 mil €, pa še to po letu 2024. V občinskih NRP-jih pa je zapisano leta 2023 4 mil €, za leto 2024 pa še 4,4 mil €. Glede na to, da je to državna investicija, bi bilo lepo, da so občinski NRP-ji usklajeni z državnimi.

Ne bo pisalo niti o tem, da so se prek Medgeneracijskega centra Bistrica Domžale prijavi na razpis za koncesijo za Dom upokojencev Moravče, vendar ker niso oddali popolne vloge, koncesije niso dobili. Tudi to ne piše da od občine nismo dobili še niti centa, ki nam pripada kot svetniški skupini.

Ker svetniki Liste župana Martina Rebolja nismo podpisali Partnerstva za razvoj občine (Vsak svetnik mora soustvarjati in podpirati razvoj občine. Mi smo se tega zavedali in temu zavezali že ob volitvah.), ker smo zavrnilo sprejetje statuta, (zaradi vnašanja točk, ki niso predmet spremembe statuta, kot zahteva država), ker opozarjamo na netransparentno porabo proračunskega denarja, se je župan odločil, da nam ne izplača denarja, ki je namenjen naši svetniški skupini.

Pa naj spomnimo, da se je v času župana Martina Rebolja zgradila šola na Vrhpoljah, vrtec in kotlovnica za daljinsko ogrevanje v Moravčah, knjižnica, novi prostori občine, večnamenski prostor in čistilna naprava v Pečah, ob izdatni podpori občine planinski dom na Uštah, vodovodi, kanalizacije, ceste... In to v 8 letih, ko smo prvič kandidirali kot Lista župana Martina Rebolja.

Vsem občankam in občanom čestitamo ob 1.maju in želimo lepo praznovanje! Lepo vas pozdravljamo!

**Svetniki Liste Župana Martina Rebolja,
vodja Brigita Barlič**

Glede na navajanje števil in trditev, ki so bile večkrat obravnavane na sejah Občinskega sveta, smo direktorja občinske uprave mag. Ivana Kendo prosili za pisne razlage. Objavljamo njegov odgovor. (uredništvo)

Zavajajoče trditve

Prva zavajajoča trditev: Zadolževanje za 2 milijona

Pri investiciji v šole in telovadnice je glede na trenutne razmere na trgu predvidena vrednost investicije 6 milijonov evrov z DDV. Pri načrtovanju financiranja omenjene investicije je res predvideno zadolževanje občine v višini 2 milijona evrov, kar predstavlja 33-odstotni delež financiranja investicije. Vrednost investicije, finančna konstrukcija in terminska izvedba investicije so razvidni iz sprejetega rebalansa proračuna občine za leto 2021 in Načrta razvojnih programov Občine Moravče za obdobje od 2021 do 2024. Vse je sprejel Občinski svet na seji 17. februarja 2021. Celotna dokumentacija je objavljena v Uradnem vestniku Občine Moravče in vsem dostopna na občinski spletni strani.

Za lažjo primerjavo z delovanjem občine v prejšnjih mandatih navajamo naslednje:

Višina investicije za nadomestno gradnjo POŠ Vrhpolje leta 2015 je bila dobrih 1,5 milijona evrov, za kar se je občina dolgoročno zadolžila za 850.000 evrov, to je 56,3 % celotne investicije. Dolg bomo odplačevali do 31. julija 2024.

Gradnja vrtca nad kurilnico DOLB leta 2013 je stala dobra 1,2 milijona evrov. Občina je 44 % investicije pokrila s kreditom v višini 530.941 evrov, ki ga bomo odplačevali do decembra 2022.

Proračun vedno potrjujejo svetniki in so sproti obveščeni o možnosti zadolžitve. Na več zaporednih sejah, tudi na zadnji, so bili svetniki obveščeni, da bodo sproti seznanjeni z odločitvami grede financiranja gradnje.

Druga zavajajoča trditev: Več sredstev za dejavnosti župana in podžupana

Za delovanje podžupana občina nameni polovico manj sredstev kot v prejšnjem mandatu. Temu je namenjeno enako sredstev kot v prejšnjem mandatu, razlika je v tem, da ima občina zdaj enega podžupana, prej sta bila dva. Prejšnji župan je poleg pokojnine prejemal letno še 20.500 evrov za opravljanje nepoklicne županske funkcije, zdaj pa ima občina poklicnega župana.

Tretja in četrta zavajajoča trditev: Več sredstev za medije, manj za delovanje društev

Pri sredstvih za medije gre za podobne zneske. Bistvena razlika je pri občinskem glasilu, ki je zdaj barvno in v večjem obsegu zaradi manjšega omejevanja objav. Pri pogodbi z ATV smo dosegli nižji mesečni strošek za pripravo in predvajanje prispevkov. Nižja izplačila društvom za leto 2020 so posledica vračil sredstev zaradi odpovedi dogodkov zaradi pandemije. Slednje narekuje zakonodaja.

Peta zavajajoča trditev: Neusklajeni NRP z državnim proračunom

Umeščanje projektov v državni proračun je bilo vedno odvisno od ažurnosti občinske uprave in izvedenih postopkov za umestitve. Glede na to, da se od leta 2008 do 2019 ni naredilo nič, smo veseli, da nas je država ponovno sprejela v obravnavo. Več o tem je pisalo v prejšnji številki glasila.

Šesta zavajajoča trditev: Neuspešna prijava na razpis za koncesijo

Očitno opozicija še vedno ne razume ali noče vedeti, da koncesije ne pridobiva občina in se ne prijavlja na razpise. Na ta razpis se je prijavil MGC Bistrica in upamo, da bo dobil koncesijo.

Ostale zavajajoče trditve:

Plačilo svetniškimi listam ni nikakor povezano s podpisom Partnerstva za razvoj občine ali delovanjem v vlogi opozicije. Zakaj svetniki Liste ŽMR niso prejeli sredstev, je bilo ničkolikokrat odgovorjeno na sejah Občinskega sveta.

Statut in poslovnik sta močno zastarela in neuporabna, v določenih delih protiustavna, torej v celoti neusklajena s trenutno zakonodajo. Predlagan statut bi vrnil pomen lokalnim enotam – vaškim skupnostim.

In še za konec: g. Martin Rebolj je bil župan štirinajst let, ne le osem, temu primerna bi morala biti njegova 'zapuščina'.

mag. Ivan Kenda

Pisma bralcev

Rubrika *Pisma bralcev* je namenjena vsem, ki želite s predlogi, pobudami in kritičnim razmišljanjem izboljšati ali popestriti življenje v občini. Namenjena je tudi javnim vprašanjem občinski upravi, kadar gre za teme, zanimive za širši krog bralcev. Preko pisem bralcev lahko javno postavite vprašanja ali predloge glede samega časopisa. *Pisma bralcev* ne smejo biti žaljiva in zlonamerna. V kolikor gre za vprašanje, naslovljeno na javno osebo ali ustanovo, je objava omejena na dva zapisa z vsake strani na posamezno temo. Teksti naj praviloma ne presegajo 3500 znakov s presledki. *Pisem bralcev* ne lektoriramo in ne popravljamo slogovno. Opravimo samo osnovni pregled teksta in popravimo le tipkarske napake.

Ali nam je tega treba, gospod župan?

Zelo dolgo že spremljam in prebiram *Novice iz Moravske doline*. Vedno so me informirale, kaj se dogaja in razvija v naši dolini. Žal pa danes ni več tako. Večina informacij, ki jih dobimo krajani, se nanaša na politični boj sedanjega župana z bivšim županom. To je zame nesprejemljivo. Nesprejemljivo je, da se občinsko glasilo uporablja za politično promocijo župana. Ne posegam v pravilnosti ali nepravilnosti trditve župana glede njegovega predhodnika, ampak to je naše glasilo, ne samo vaše.

Pričakujem, da bi kot župan sprožili pravne postopke pred sodiščem, v kolikor menite, da prejšnji župan ni izvajal svojih nalog v skladu s svojimi pristojnostmi.

Moram se vrniti na zadnjo številko *Novic iz Moravske doline*. V županovi kolumni me je zbudila misel: »postaviti je potrebno prednosti: preden ne poskrbim za širitev pretesne šole in izgradnjo doma starejših občanov, ne bom gradil športnega parka, čeprav pride tudi ta kmalu na vrsto, tako kot otroška igrišča«.

Ne razumem, kako si kot župan upate govoriti v prvi osebi, kot da je odločitev vaša, kot da gre za vaš denar. Na tak način lahko odločate doma, na svoji parceli, dvorišču, v občini žal ne. Lahko so vaše prioritete pravilne, vendar vaš zapis prav gotovo ne. Vi imate samo mandat voditi občino, občinski svet pa bo odločal, kako in kaj. Vsaj upam, da je pri nas še tako.

Torej, da se vrnem na zadnjo številko *Novic iz Moravske doline*. Urednik glasila je dovolil objavo komentarjev na objavo na Facebook strani bivšega župana (stran 8). Halo? A sedaj se že Facebook objave komentirajo v občinskem glasilu? Oprostite, ampak, če se kdo čuti ogroženega, napadenega, naj se odzove na Facebook zapis ali pa terja svoje zadoščenje na sodišču, lepo prosim, ne izrabljajte pa občinskega glasila, ki se financira iz naših sredstev.

Zdi se mi enako nespodobno, da direktor občinske uprave odgovarja na »pamflet« nekdanjega župana v tem glasilu. V kolikor bivši župan poizkuša povedati svojo resnico ljudem preko »pamfleta«, kot to tiskano obvestilo krajanom imenuje direktor občinske uprave, bi pričakoval enako pot odgovora tudi od njega. Ne izkoriščajte pa za to občinskega medija. V nasprotnem primeru bi bilo smiselno omogočiti tudi bivšemu županu, da objavi svoje mnenje v občinskem glasilu.

Gospod župan, na 16 strani glasila je objavljen vaš prispevek Čudna moravska naveza, v katerem ste omenili gospo Ljudmilo Novak. Čudi me, da povzimate take objave, v katerih se zaničuje sodelovanje levih in desnih strank. Kot županu vam je verjetno jasno, da so na lokalni ravni v ospredju želje ljudi, ne pa politikov, kot se to dogaja v državnem zboru. Naša občina je majhna, tako po površini, kot po številu prebivalstva in tukaj ločevati se na leve in desne? Zakaj? Čemu? Ali ni naša skupna želja lepo in mirno življenje v tej naši Prelepi moravški dolini, kot je napisal že Rado Kokalj. Vedno bodo ljudje različnih prepričanj, kar pa ne pomeni, da ne morejo sodelovati v skupno dobro. Tako se je zgodilo v preteklosti in tako se bo tudi v bodočnosti. Če ljudje dobro mislijo za svojo malo občino, potem so tukaj vedno rešitve, ne delitve.

Zato mene, kot občana te lepe doline, zanimajo vaši rezultati, gospod župan, pralne stroje imamo doma in tam peremo umazano perilo, v našem glasilu pa pričakujem informacije o razvoju naše občine, o vaših uspehih za naš boljši jutri. Za to ste bili tudi izvoljeni.

Nenazadnje pa še nekoliko pozabljena zadeva, v vsej tej vaši bitki proti prejšnjemu županu. Vaš predvolilni seznam. Prijazne Moravče, Podjetne Moravče, Poceni Moravče, Mlade Moravče, Gostoljubne Moravče, Čiste Moravče, Moravče kjer šteje vsak glas, Poštene Moravče. To so točke vašega programa. Termita ne bom omenjal, ker bo verjetno na koncu sodišče podalo svoje mnenje. Mene osebno in verjetno še mnogo drugih zanima tretja točka omenjenega predvolilnega seznama: Poceni Moravče. Zagotavljali ste, da boste znižali komunalne prispevke, konkretno omrežnino za vodo, ki je po mojem vedenju ena najvišjih, če ne celo najvišja v državi. Kje smo glede tega? Na koncu pa še Poštene Moravče: (prepis iz vaše vizije razvoja) revizija vseh samovoljnih odločitev obstoječega župana Rebolja, kjer je podan utemeljen sum korupcije, klientelizma, prekoračitve pooblastil in oškodovanja občine. Zanima me, v kateri fazi postopkov so vse obtožbe, kakšni so sodni stroški, ki jih je plačala občina, v kolikor so bili postopki seveda vloženi. Povolilni boj je že za nami, predvolilni je pred nami. Ne želim in ne dovolim, da se naše občinsko glasilo uporablja v predvolilni boj, na račun nas, davkoplačevalcev.

Rad bi dobil vaše odgovore gospod župan, ker mislim samo dobro, dobro za prebivalce Moravske doline. Kaj pa vi?

Marko Skušek, Spodnja Javoršica

Ne, tega nam ni treba, gospod Skušek

Tudi sam že dolgo spremljam in prebiram Novice iz Moravske doline. Razumem vašo nostalgijo za časi, ko so vas »informirale«: večina Novic je bila podpisana z VR (Vojka Rebolj) ali RV (Rebolj Vojka). Oh, ti zlati časi moravskega novinarstva, ko je za vse poskrbela žena bivšega župana.

Zdaj naj bi »večina informacij« opisovala »politični boj sedanjega župana z bivšim«. Sveta pomagavka. Ne bojujem se jaz, se pa moram od prvega dne mojega županovanja braniti pred nezaslišanimi neresnicami. Malo ste pomešali vloge, kdo je napadalec in kdo žrtev. Nisem jaz užaljena veličina, ki se maščuje za svoj volilni poraz. Niso Moravčani tisti, ki kopljejo ogromne luknje in jih zasipavajo z nevarnimi odpadki.

Naše občinsko glasilo ne služi promociji župana, temveč promociji resnice. V časih, ki jih objokujete, se je bivši župan pojavljal na skoraj vseh naslovnih in tako rekoč ni bilo strani brez njegove fotografije. To je bilo najbrž vse ok. Resničnost mojih trditev, utemeljenih na stroki, vas ne zanima, čeprav prav vsebina odloča o tem, kdo ima prav: je županovo delo dobro ali slabo, nas dejavnost Termita (ki jo je bivši župan podpiral) zdravi ali zastruplja – o tem odloča to, kar vas ne zanima.

Naše glasilo ostaja vaše glasilo – naše skupno. Odkar je ukinjena cenzura zakoncev Rebolj, lahko vsakdo svobodno objavlja, seveda brez laži in žalitev. Kar je tudi videti. Če zanemarim zadnjo številko, je lokalni politiki praviloma namenjena ena desetina prostora, vse ostalo kar vrvi od bogatega družabnega, kulturnega in športnega življenja ter informacij širšega pomena za naše občane.

Kaj dela župan, je vse lepo določeno z zakoni in občinskim statutom. Ker imate tu težave, naj vam pojasnim. Ker je župan občinska vlada v eni osebi, predlaga dnevni red in na ta način skrbi za izvajanje proračuna ter njegove prioritete. Potem sledi odločanje Občinskega sveta. Enostavno in učinkovito. Zato ste lahko brez skrbi, nimam diktatorskih tendenc. Za demokracijo sem se boril, ko je bilo to še nevarno. Sicer pa pridite kdaj naokrog, seje Občinskega sveta so javne (razen v času epidemije). Pa temu ni bilo vedno tako. Ni bil vsakdo dobrodošel na sejah v mandatih bivšega župana. V ilustraciji: ko sem se kot gost udeležil zadnje seje Občinskega sveta v njegovem mandatu, je pred drugimi svetniki s prstom pokazal name in rekel: »Kdo pa je pripeljal tega izdajalca?« Priznam, bil sem šokiran.

Zanima me, kako se vi odzovete, ko o sebi ali svojem poslu slišite kakšno debelo laž. Najbrž vam je vseeno, saj ste očitno pristaš novodobnega relativizma več resnic: ena naj bo moja, druga od bivšega, tretja morda vaša. Pri meni to ne gre tako: zame obstaja ena resnica, podprta s preverjenimi dokazi, stroko in znanostjo. O tem, da je $1 + 1 = 2$, nimam namena

razpravljati z nikomer. Ker pa je politika področje različnih razlag števil, je veliko razprave, sporov, argumentov. Harmonije ni, temveč večinsko odločanje. Dobrodošli v demokracijo, Moravska jo je doslej imela bolj malo, kar vam je bilo ob videzu ubranosti kajpada všeč. Videz vara.

Gospod Skušek, skušajte brati pozorneje: članek »Čudna moravska naveza« ni moj. Sanjate o sodelovanju levih in desnih – ga že imamo: moja koalicijska Partnerstvo za razvoj je sestavljena iz desnih (NSi, SLS, bivši član SDS) in levosredinskih (ljudje, ki so zaradi svoje moralne drže prestopili iz Liste bivšega župana). Vsem nam je »verjetno« jasno, da so v ospredju želje ljudi. Če res berete Novice, potem veste, kaj vse gradimo, da izboljšamo življenje ljudi v Moravški dolini. Imamo skupni cilj – »lepo in mirno življenje«, a ne na račun blatenja našega trdega dela in spregledovanja uničevanja naše doline. Bivšemu županu sem večkrat ponudil sodelovanje, ki ga je grobo zavrnil; predsednika lokalne SDS sem imenoval za podžupana, pa sem že po prvem mesecu pobiral nože iz svojega hrbta.

Da si podamo roke in skupaj zapojemo, mora za začetek obstajati temeljna spodobnost, ki je v opoziciji ne vidim. Vse ostalo je neuporabna in rahlo naivna filozofija nekoga, ki bi ga pregnani in pokvarjeni bivši moravški politiki takoj peljali žejnega čez vodo. Skratka, o rezultatih svojega dela v Novicah redno poročam. Zato se vam zahvaljujem za poduk o tem, za kaj sem bil izvoljen. Za razvoj te občine izgorevam iz dneva v dan. Verjetno si bom uničil zdravje. Hvaležnosti itak ne pričakujem.

Pa so tudi med nami takšni ljudje, ki me bodrijo in pravijo, naj nadaljujem. Vse več jih je, ki vidijo razvojni napredek občine in nove okoljske standarde. Vi seveda Termita ne boste omenjali, ker mislite, da živite na varni oddaljenosti. Vsi nimajo te sreče. Če bi videli umirati ljudi z rakom v okolici deponij, bi tudi takrat ne storili ničesar? Hkrati postanete kar malo krvoločni, ko terjate sodne pregone bivšega župana. Tu ga moram vzeti v zaščito: odgovarjal bo samo za tisto, kar je kriv pred zakonom. Sodni mlini pa žal meljejo počasi. Tudi višina omrežnine, ki jo omenjate, je dediščina bivšega župana. Časa ne morem zavreti nazaj. Lahko pa vam zagotovim, da se bom – kot že večkrat v tem mandatu – najostreje upiral novim povišanjem. Na drugi strani sem ukinil plačevanje za uporabo vseh občinskih prostorov za različne dejavnosti, povišal cel kup socialnih in drugih pomoči, uvedel oprostitev nekaterih občinskih dajatev za kmete in podjetnike, denarno nakazilo za mamice naših novorojencev, sofinanciranje cepljenja proti klopnemu meningoencefalitisu in tako naprej.

Ljudje imajo pravico vedeti, kaj se dela in dogaja v občinski politiki. Predvolilni boj, ki ga očitajte, z manipulacijami in klevetami vodijo bivši politiki – na moj račun, pa tudi na račun vas, davkoplačevalcev

in delavcev Termita. Če je komu v kuhinji prevroče, lahko odide v hladnejši prostor. Če vam nove Novice niso všeč, jih lahko mirne duše uporabite za to, da zakurite ogenj. A tudi vi niste lepa duša, saj mi pišete, kot da bi bili politik: nastopate v imenu občanov, v imenu davkoplačevalcev, v imenu ... Imate tudi nekaj programa. Kandidirajte! Zakaj ne? Vseeno naj vas dobrohotno opozorim: voditi občino je najtežji posel, kar jih je. Vem, o čem govorim: z veliko zahtevnih zadev sem se prej ukvarjal in videl svet. Potem ti pa na revno dediščino predhodnika priletita še epidemija in destruktivna opozicija, ki preprečuje delovanje novih organov lokalne demokracije. Si predstavljate?

Naj zaključim. Lepo, da mislite dobro, gospod Skušek. Na vaše vprašanje, »kaj pa vi?«, naj vam odvrnem takole: ne le, da dobro mislim, ampak tudi izvajam, delam, gradim. Ste kdaj gradili hišo z vsemi potrebnimi papirji vred? Zdaj si pa zamislite hišo za šest tisoč ljudi z vso dokumentacijo, vodovodi, cestami, kanalizacijo, optiko itn. Razumete? Torej: »Ali nam je tega treba, gospod župan?« Ne. Imam že itak resnega dela čez glavo. A tudi Moravska dolina ni iz Lennonove pesmi »Imagine«. Dobrodošli v resničnost, kakršno živimo, dobrodošli v moravško politiko, katere grobost so mi vsilili. Če bi vedel, da obstaja najmanjša možnost, bi za mizo povabil svoje nasprotnike, da se kulturno pogovorimo. Mislite, da bi sprejeli moje povabilo? Staviva? Zame ne skrbite: županovanje bom oddelal po svojim najboljših močeh. Potem boste odločali vi, občanke in občani. Mirno bom sprejel vsako vašo odločitev.

Dr. Milan Balazic, župan

P.S. Vse vaše dušebrižništvo izhlapi ob dejstvu, ki so mi ga posredovali zaupanja vredni občani iz vaše okolice: ljudem se predstavljate kot najožji Reboljev sodelavec in svetovalec. To pojasni marsikaj. Pravzaprav vse.

Čudna moravska naveza

Članek z naslovom Čudna moravska naveza, ki ga omenjate v pismu, sem napisala jaz in ne župan. Strinjam se z vami, da je sodelovanje med strankami dobrodošlo in to sem tudi v članku zapisala: **»Sicer ni nič narobe s tem, da stranke oz. liste sodelujejo, če je to sodelovanje plodno.«** V nadaljevanju pa sem dodala našo žalostno resničnost: **»Ko pa je posledica takšnega sodelovanja destruktivno delovanje, ki smo mu priča na vseh sejah občinskega sveta, lahko razumemo nezadovoljstvo občanov.«** Ker sem takšno obnašanje obeh list doživela na vseh sejah občinskega sveta, na katerih sem prisostvovala, sem vedno bolj prepričana, da je tovrstno sodelovanje dveh polarno nasprotnih strank namenjeno zadovoljevanju osebnih interesov in ne poslanstvu, ki so ga svetnikom zaupali občani – zagotavljanju razvoja občine v dobro vseh.

Tatjana Čop, odgovorna urednica

Lažni FB profili in sovražni govor

V zadnji številki Novic iz Moravške doline sta bila dva zapisa, ki sta pritegnila mojo pozornost in sem se nekoliko poglobil v obravnavani tematiki. Prvi prispevek je opozarjal na lažne FB profile, ki uporabljajo sovražni govor. Med slednjimi izstopa profil domnevnega »Cirila Homarja«, ki komentira politična dogajanja na Moravškem in ob tem ne izbira besed. Zakaj mislim, da gre za lažni profil? Pozornost pritegne že dejstvo, da ga nihče v moravški dolini ne pozna. Pa sem spraševal prav na vse konce občine. Po pregledu javno dostopnih podatkov sem našel samo enega Cirila Homarja, ki se je kot mlad fant leta 1983 smrtno ponesrečil v gorah. Sprašujem se, kdo je lahko tako sprevržen, da prevzame identiteto mladeniča s takšno tragično usodo? Očitno obstajajo tudi takšni ljudje.

Kdaj lahko podvomimo v izvirnost identitete nosilca FB profila? Prvi znak je (kot v zgoraj opisanem primeru), da na FB strani ni objavljene nobene fotografije lastnika profila, družjenj s prijatelji ipd. Vse objave so usmerjene v boj s političnim nasprotnikom. Zadevo strokovnjaki preverjajo, po prvih ugotovitvah pa gre za vidnega veljaka SDS.

Drugi prispevek pa je obravnaval nenavadno moravško navezo med SD/Listo bivšega župana in SDS. V Moravčah sta skupaj v opoziciji leva in desna stranka, tako da imamo črno SD in rdeči SDS. Španovija, kakršne na državni ravni in po Sloveniji ne obstaja. Si predstavljate koalicijo Janše s Fajonovo? Videti je, da sta Rebolj in Cerar pripravljena izdati vsa načela svojih strank zgolj zato, da bi se še enkrat dokopala do občinske oblasti za vsako ceno. Ker se mi je to zdelo zanimivo, sem želel bolj poglobljen pogled v zgodovino te naveze in ugotovil, da ni bilo vedno tako. Pobrskal sem po starih Novicah in prišel do zanimivih zapisov. Pred desetimi leti je namreč med obema strankama / listama prevladovalo povsem nasprotno razmerje. Roman Cerar je o takratnem županu Rebolju pisal takole (Novice iz Moravške doline, št. 3, avgust 2011): »Nezakonita dejanja in nepotrebno zapravljanje našega denarja s strani župana se dogaja z blagoslovom njegovih svetnikov in se izvaja s takšnim tempom kot še nikoli do sedaj. Kar nekaj zadev zato že preiskujejo državni organi in sodišče.«

Potem Roman Cerar nadaljuje takole: »Očitno za veliko večino občanov ni nič običajnega, če jim župan v treh dneh z nekaterimi neznanimi župani zapravi za zabavo, pijačo in jedačo 12.000 evrov in pri tem vseskozi poudarja kako denarja v proračunu ni in da z občinskim denarjem ravna kot s svojim. Ste mar tako naivni, da mu to verjamete??? Letos si je celo privoščil izlet na Irsko, kar nas bo stalo 8.500 evrov. Župan svoje laži uspešno prodaja in kar lepa večina občanov mu celo slepo verjame in mu zaupa.«

Najbolj zanimiv pa je tisti del Cerarjevega zapisa, v katerem bivšega župana Rebolja obtoži, da bo za

dokumentacijo za izgradnjo doma za starejše občane že leta 2011 zapravil milijon evrov: »Zadnjih pet let imamo v planu tudi projekt doma starejših občanov, ki se kljub nenehnemu govoričenju in načrtnemu zavljanju občanov ne premakne z mrtve točke in očitno je, da se verjetno tudi ne bo. Tudi za ta projekt je župan zapravil za študije in projektno dokumentacijo že skoraj 300.000 evrov. Zaradi tega projekta smo v SDS vstopili v programsko koalicijo v prejšnjem mandatu in pridobili koncesijo, župan pa je samo zapravil, zapravil in lagal, da smo tik pred začetkom gradnje. ... Že po začetnih mesecih smo ugotovili njegov pravi obraz, za katerim se je skrivala čisto drugačna, predvsem pretkana, politikantska, hinavska in pokvarjena oseba, ki je za oblast pripravljena narediti prav vse in to dobesedno.« (Citata iz Novic iz Moravške doline, avgust 2011)

Sprašujem se, kdo je danes za oblast pripravljen narediti prav vse in kako jih ni sram?

Branimir Mikulaš

V uredništvu smo preverili navedbe glede identitete Cirila Homarja in v arhivih res beležijo nesrečo mladega alpinista s tem imenom in priimkom, ki se je zgodila v osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Na občini pa so potrdili, da je obravnavo suma lažnega FB profila v roke že vzel Nacionalni preiskovalni urad. (uredništvo)

Zahvala

Iskreno se zahvaljujem PGD Peče in PGD Moravče za hitro intervencijo in pomoč pri gašenju požara v gozdu dne 5. marca 2021.

Vinko in Marija Lavrinc

Zahvala za postavitve cestne razsvetljave

Želim se zahvaliti županu dr. Milanu Balažicu, podžupanu Marku Kladniku in občinskemu svetniku Ivanu Vidicu za postavitve novih luči v naselju Dole pri Kraščah.

Stanislav Jančigaj

Turistično društvo Moravče vabi k prijavi na ocenjevalno akcijo ZLATI LIPOV LIST 2021

Zlati lipov list 2021

Zakcijo želimo pritegniti občanke in občane k skrbi za urejenost stanovanjskih hiš, kmečkih domov in okolice.

V letu 2021 bomo izbrali:

- a) tri najlepše urejene stanovanjske hiše (videz hiše, okensko in balkonsko cvetje, okolica),
- b) dva najlepše urejena kmečka domova (urejenost stanovanjske hiše in gospodarskih poslopj z okolico, zelenjavni, sadni vrt).

Popis in prvo ocenjevanje bosta v začetku julija, drugo v avgustu. Akcijo bomo zaključili s podelitvijo priznanj in nagrad.

Cenimo Vaše znanje in izkušnje z gojenjem okrasnih rastlin ter stalno skrb za svoje domove, kar vse je Vaš prispevek k lepoti, urejenosti in privlačnosti celotne Moravske doline.

Vabimo Vas k sodelovanju in pričakujemo Vaše prijave do **30. junija 2021.**

Prijave pošljite na naslov: **Turistično društvo Moravče, Vegova ulica 7, 1251 Moravče** ali na e-naslov **td.moravce@gmail.com**, lahko pa se prijavite tudi s telefonskim klicem na številko **041 326 292**. *Dobitniki priznanj v prejšnjih letih so izvzeti iz ocenjevanja.*

Vabilo na cepljenje

Ponovno pozivamo vse osebe, starejše od 60 let, da se prijavijo na cepljenje proti covidu-19. V skladu z Nacionalno strategijo za cepljenje proti covidu-19 še vedno prednostno cepimo vse osebe, starejše od 60 let.

Na cepljenje se lahko naročijo na telefonsko številko 01 724 51 62 od ponedeljka do petka med 6.30 in 14.00 uro ali preko elektronske pošte **cepljenje.covid@zd-domzale.si**.

Obvezni podatki v elektronski pošti so: **ime in priimek, rojstni datum, številka kartice zdravstvenega zavarovanja in telefonska številka.**

Ob naročilu na cepljenje paciente uvrstimo na seznam, za točni termin cepljenja pa paciente pokličemo sproti, 1–3 dni pred predvidenim cepljenjem.

*Vse življenje si delal in bil pošten,
sedaj pa si utrujen zaspal.
Ostalo je delo tvojih rok
in lepi spomini.*

Zahvala

V 85. letu starosti nas je nenadoma zapustil naš dragi ata, ata, pradedek, tast, brat, stric in svak

Srečo Vidergar,

KAPSOV ATA IZ DVORIJ.

Iskreno se zahvaljujemo sorodnikom, sosedom, prijateljem, znanecem, bivšim sodelavcem, podjetju Količevo karton, Društvu rokodelcev Moravske doline, članom PGD Krašče, članom Občinskega odbora SLS za izrečena sožalja, podarjene sveče, svete maše in darove za cerkev. Zahvaljujemo se tudi zdravniku dr. Marjanu Dežmanu, medicinski sestri Saneli, patronažnim sestram za zdravstveno oskrbo, gospodu župniku Kancijanu Čizmanu za vso podporo in sočutne besede ob slovesu, pevcem za lepo odpete pesmi ter pogrebni službi Vrbančič.

Vsi njegovi

*Tam, kjer si ti, ni ne sonca in ne luči,
le tvoj nasmeh nam v srcih še živi.
Nihče ne ve, kako boli,
ko se zavemo, da te več ni.*

Zahvala

V 77. letu starosti se je od nas poslovila naša draga žena, mami, babica in prababica

Dragica Lemut,

ROJENA RIBIČ IZ ČEŠNJIC.

Ob izgubi se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom in prijateljem za vsa izrečena sožalja in podporo. Hvala pogrebni službi Verbančič za izvedbo pogreba.

Neskončno te bomo pogrešali!

Vsi njeni

*Prazen dom je in dvorišče,
moje oko zaman te išče.
Ni več tvojega smehljaja,
le delo tvojih rok ostaja.*

Zahvala

V 81. letu je utrujen od težke bolezni odšel od nas dragi mož, brat in stric

Janez Uštar,

PO DOMAČE VOGRINOV JANEZ IZ SPODNJE JAVORŠICE 6.

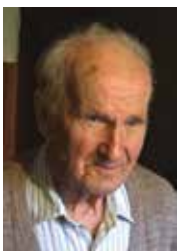
Iskrena hvala vsem sorodnikom, sosedom in prijateljem za darovano cvetje, sveče, svete maše in druge darove. Posebna zahvala dr. Dežmanu ter patronažnim sestram, ki so mu lajšali bolečino.

Hvala gospodu župniku za lepo opravljen obred, pogrebni službi Vrbančič za opravljene pogrebne usluge, pevcem za izbrane poslovilne pesmi, sosedu Čarlju za zaigrane skladbe v slovo, GD Vrhpolje za poslovilni govor in cvetje.

Hvala vsem sosedom in prijateljem, ki so ga obiskovali in mu krajšali samotne ure.

Hvala vsem, ki ga ohranjate v lepem spominu.

Žena Marinka

*Ko pošle so ti moči,
zaprl trudne si oči,
a čeprav spokojno spiš,
z nami v naših srcih še živiš.*

Zahvala

V 90. letu starosti nas je, utrujen od bolezni, zapustil dragi mož, oče, dedek, pradedek, tast, brat in stric

Franc Nolimal,

PO DOMAČE ČEŠKOV ATA IZ SPODNJEGA PREKRA.

Ob izgubi našega očeta se iskreno zahvaljujemo sorodnikom, prijateljem in sodelavcem za izrečena sožalja, darovano cvetje, sveče, svete maše in darove.

Hvala dr. Marjanu Dežmanu za dolgoletno zdravljenje, negovalkama Danici in Maji za nesebično pomoč pri oskrbi, gospodu župniku Kancijanu Čižmanu za večletno duhovno oskrbo in izbrane besede slovesa ob lepo opravljenem pogrebnem obredu, pevcem za čustveno zapete žalostinke, trobentaču za odigrano žalostinko ter Pogrebni službi Vrbančič za organizacijo pogreba.

Prav tako iskrena hvala sosedu Maksu Strmljanu za obisk in spodbudne besede v zadnjih dneh očetovega življenja ter vsem tistim, ki ste našli čas in način, da ste se poslovili od njega.

**Hvala vsem za vsako dobro misel nanj in vsem,
ki vam bo vsaj za trenutek obstal korak
pri njegovem novem domu.**

Njegovi domači

Pri pripravi prejšnje številke Novic iz Moravske doline (2/2021) je prišlo do napake v objavi v spomin Frančiški Uštar iz Negastrna, ki jo v celoti ponovno objavljamo. Družini se opravičujemo za napako.

*Vse na svetu mine,
vse se spremeni,
le spomin na tebe
ostaja in živi.*

V spomin

Mineva deseto leto, odkar nas je zapustila naša draga mami, babi, prababi in tašča

Frančiška Uštar,

– TRDINOVA IZ NEGASTRNA.

Hvala vsem, ki se jo spominjate, postojite ob njenem grobu, ji prižgete svečko in jo ohranjate v lepem spominu.

Pogrešamo te!

Vsi tvoji

Tišina

*Počasi, potiho te zadene.
Te objame.*

*Nekaj se dvigne.
Tja gor, k oblakom pobegne.
In te spomni.
Bila je borka,
ki je sedaj zmagovalka.*

*Bela obleka,
svetleča se krila,
spuščeni lasje,
obdajajo jo svetniški možje.*

*Na oblaku se desno usede,
opazuje tvoje ljubeče poglede.
Se zahvali in oblubi,
da na nas vedno pazi.*

*To je babi.
Bila je naša sreča,
ljubezen in družina.
Sedaj pa je naš najboljši del
lepega spomina.*

(Rahela)

Frančiška Gorjup

IZ MORAVČ

Sončen aprilski dan nas je pospremil na poti slovesa od naše drage mame, babi, pramame, sestre in tete, ki je v 86. letu starosti zaključila svoje zemeljsko potovanje in se izročila v Božji objem.

Zahvaljujemo se vsem za izraze sožalja, darove za svete maše, cerkev svetega Mohorja in za misijone.

Naj vam Gospod povrne s svojimi blagoslovi.

Hvala g. župniku za njegovo dolgoletno spremljanje, našemu stricu p. Paškalu, pevcem skupine Cvet ter vsem, ki ste polepšali pogrebno slovesnost.

Hvala Bogu, da smo lahko spremljali njeno poslavljanje, snahi Poloni, da nas je strokovno vodila, prijazni sosedi Francki za tiho prisotnost ter nečakinji Kati za pomoč.

Naj jo Gospod sprejme v svojih dvorih miru, usmiljenja in sladkosti!

Hvaležni otroci in vnuki z družinami.

Občina Moravče, Vegova ulica 9, 1251 Moravče, objavlja na podlagi
Pravilnika o sofinanciranju društvenih projektov v občini Moravče (Uradni vestnik Občine Moravče, št. 2/17)

JAVNI RAZPIS ZA SOFINANCIRANJE DRUŠTVENIH PROJEKTOV V OBČINI MORAVČE ZA LETO 2021

1. NAROČNIK JAVNEGA RAZPISA

Naročnik javnega razpisa je Občina Moravče, Vegova ulica 9, 1251 Moravče.

2. PREDMET JAVNEGA RAZPISA IN VIŠINA RAZPISANIH SREDSTEV

Predmet javnega razpisa so dejavnosti registriranih društev, ki jih ostali pravilniki o sofinanciranju programov in projektov iz proračuna Občine Moravče ne opredeljujejo.

Izvajalci dejavnosti in projektov, ki se sofinancirajo na podlagi tega javnega razpisa, so društva, ki s svojim delovanjem dokažejo vsebinsko učinkovitost in koristnost občini Moravče in pomenijo dvig kakovosti življenja svojih članov.

Sredstva za sofinanciranje društvenih projektov, v višini 10.000,00 EUR se zagotavljajo s proračunom Občine Moravče za leto 2021 (Uradni vestnik Občine Moravče, št. 9/19 in 2/21) na proračunskih postavkah:

089131 Dotacije vojnim društvom, v višini 1.000,00 EUR

089130 Sofinanciranje programov splošnih društev, v višini 9.000,00 EUR

3. RAZPISNI POGOJI

Na javni razpis se lahko prijavijo društva, ki izpolnjujejo naslednje pogoje:

- da imajo sedež v Občini Moravče,
- da niso registrirana za kulturno, humanitarno, kmetijsko ali športno dejavnost,
- da imajo materialne, kadrovske in organizacijske pogoje za izvajanje dejavnosti,
- da nimajo neporavnanih obveznosti do Občine Moravče,
- imajo urejeno evidenco o članstvu in uporabnikih njihove dejavnosti,
- da delujejo že najmanj eno leto,
- da so registrirana v skladu z Zakonom o društvih,
- da imajo urejeno evidenco o članstvu, plačani članarini in ostalo dokumentacijo, kot to določa Zakon o društvih,
- da občinski upravi vsako leto redno predložijo poročilo o realizaciji programov.

4. OBDOBJE ZA IZVEDBO IN PORABO DODELJENIH SREDSTEV

Prijavljeni programi oz. projekti morajo biti realizirani v letu 2021 (do 15. 11. 2021), dodeljena sredstva morajo biti porabljena prav tako najkasneje do 15. 11. 2021.

Občina bo dodeljena sredstva nakazovala na sledeči način:

- Sredstva, dodeljena za delovanje društva po merilu »števílo članov« iz priloge Pravilnika o sofinanciranju društvenih projektov v občini Moravče, bo občina nakazala društvu 30. dan po podpisu pogodbe o sofinanciranju,

- Sredstva, dodeljena po ostalih merilih, bo občina nakazala društvu na podlagi izstavljenih zahtevkov **po že realiziranih programih oziroma projektih**, pri čemer lahko društva zahtevke vložijo do: prvi (vmesni) zahtevki do 1. 9. 2021 in zadnji (končni) zahtevki do 15. 11. 2021.

5. RAZPISNI ROK

Rok za prijavo na javni razpis je petek, 28. 5. 2021.

6. NAČIN DOSTAVE VLOGE ZA SOFINANCIRANJE PROGRAMOV

Vlogo za sofinanciranje posameznih projektov mora predlagatelj izpolniti na prijavnih obrazcih (razpisna dokumentacija) in zraven predložiti vsa pripadajoča in zahtevana dokazila.

Vlogo je potrebno poslati na naslov: Občina Moravče, Vegova ulica 9, 1251 Moravče, v zaprti ovojnici s svojim naslovom in s pripisom **JR DRUŠTVENI PROJEKTI 2021 – NE ODPIRAJ**.

Šteje se, da je vloga prispela pravočasno, če je bila oddana zadnji dan roka za oddajo vlog na pošti s priporočeno pošiljko ali če je bila oddana v Glavni pisarni Občine Moravče, Vegova ulica 9, Moravče, do zaključka poslovnega časa občine na zadnji dan roka za oddajo vlog.

7. ODPIRANJE IN OBRAVNAVA PRISPELIH VLOG TER OBVEŠČANJE O IZIDU JAVNEGA RAZPISA

Postopek javnega razpisa vodi občinska uprava. Odpiranje, pregled in ocenitev prispelih vlog ter določitev predloga višine sofinanciranja opravi strokovna tričlanska komisija, ki jo s sklepom imenuje župan. Odpiranje vlog, prispelih na javni razpis, bo na sedežu Občine Moravče v torek, 1. 6. 2021.

Komisija posamezno društvo, ki je oddalo nepopolno vlogo, pisno pozove k dopolnitvi vloge. Društvo mora svojo vlogo dopolniti najkasneje v 8 dneh od prejema poziva. Nepopolna vloga, ki jo izvajalec v tako določenem roku ne dopolni, se s sklepom zavrne.

Komisija opravi strokovni pregled popolnih vlog ter jih oceni na podlagi pogojev in meril, ki so bila navedena v tem javnem razpisu oziroma razpisni dokumentaciji.

Na podlagi ocene vlog komisija pripravi predlog prejemnikov sredstev, ki ga podpišejo predsednik in člani komisije.

Na podlagi tega predloga občinska uprava izda za vsako društvo odločbo, s katero najkasneje v 30 dneh po končanem razpisu obvesti društva o izidu razpisa.

Zoper to odločbo je možen ugovor županu v roku 8 dni od prejema odločbe. Odločitev župana je dokončna.

Po pravnomočnosti odločbe o sofinanciranju izbrani upravičenci sklenejo pogodbo o sofinanciranju, ki jo podpiše župan.

8. NAVEDBA OSEB, POOBlašČENIH ZA DAJANJE INFORMACIJ

Informacije in navodila za sodelovanje pri javnem razpisu dobijo zainteresirani kandidati na sedežu: Občina Moravče, Vegova ulica 9, 1251 Moravče. Kontaktna oseba: Barbara Baša, telefonska številka: 01 724 71 48.

9. INFORMACIJE O RAZPISNI DOKUMENTACIJI

Predlagatelji lahko razpisno dokumentacijo prevzamejo v poslovnem času na sedežu Občine Moravče, Vegova ulica 9, 1251 Moravče. Razpisna dokumentacija je na voljo tudi na spletni strani Občine Moravče na povezavi www.moravce.si.

Številka: 430-0056/2021-3

Datum: 31. 3. 2021

Dr. Milan Balazic

Župan Občine Moravče

Občina Moravče, Vegova ulica 9, 1251 Moravče, objavlja na podlagi 6. člena Pravilnika o sofinanciranju ljubiteljskih kulturnih dejavnosti v Občini Moravče (Uradni vestnik Občine Moravče, št. 2/17) in Odloka o proračunu Občine Moravče za leto 2021 (Uradni vestnik Občine Moravče, št. 9/19 in 2/21) naslednji

JAVNI RAZPIS ZA SOFINANCIRANJE LJUBITELJSKIH KULTURNIH DEJAVNOSTI V OBČINI MORAVČE V LETU 2021

1. NAROČNIK JAVNEGA RAZPISA

Naročnik javnega razpisa je Občina Moravče, Vegova ulica 9, 1251 Moravče.

2. PREDMET JAVNEGA RAZPISA IN VIŠINA RAZPISANIH SREDSTEV

Med kulturne programe in projekte, ki so v javnem interesu občine in se financirajo po tem javnem razpisu, sodijo vse oblike ustvarjanja, poustvarjanja, posredovanja in varovanja kulturnih dobrin na področju književne, glasbene, plesne, gledališke, lutkovne, likovne in fotografske, filmske, video ter spletne umetnosti in na področju varstva in negovanja nematerialne in materialne kulturne dediščine in drugi programi, ki nastajajo ali se odvijajo v Občini Moravče v skladu z Zakonom o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK).

Proračunska sredstva v višini 30.000,00 EUR so zagotovljena na proračunski postavki 082105 Kulturna društva-programi, skladno s sprejetim Odlokom o proračunu Občine Moravče za leto 2021 (Uradni vestnik Občine Moravče, št. 9/19 in 2/21).

3. RAZPISNI POGOJI

Na javni razpis se lahko prijavijo kulturna društva, ki morajo izpolnjevati naslednje pogoje:

- da imajo sedež v Občini Moravče,
- da imajo materialne, kadrovske in organizacijske pogoje za izvajanje dejavnosti,
- da nimajo neporavnanih obveznosti do Občine Moravče,
- da delujejo že najmanj eno leto,
- da so registrirana v skladu z Zakonom o društvih,
- da imajo urejeno evidenco o članstvu, plačani članarini in ostalo dokumentacijo, kot to določa Zakon o društvih.

4. OBDOBJE ZA IZVEDBO IN PORABO DODELJENIH SREDSTEV

Prijavljeni programi oz. projekti morajo biti realizirani v letu 2021 (do 15. 11. 2021), dodeljena sredstva pa morajo biti porabljena prav tako najkasneje do 15. 11. 2021.

Občina bo dodeljena sredstva nakazovala na sledeči način:

- sredstva, dodeljena za delovanje društva po merilih »število članov«, »honoriranje umetniških vodij«, in sredstva, dodeljena za dodatne točke društvom s posebnim statusom, bo občina nakazala društvu 30. dan po podpisu pogodbe o sofinanciranju,
- sredstva, dodeljena po ostalih merilih (koncerti, predstave in prireditve; število vaj ter strokovno izpopolnjevanje mentorjev), bo občina nakazala društvu na podlagi izstavljenih zahtevkov **po že realiziranih programih**, pri čemer lahko društva zahtevke vložijo do: prvi (vmesni) zahtevek do 1. 9. 2021 in zadnji (končni) zahtevek do 15. 11. 2021.

5. RAZPISNI ROK

Rok za prijavo na javni razpis začne teči s prvim dnevom začetka veljavnosti Letnega programa kulture v Občini Moravče za leto 2021, ki bo objavljen v Uradnem vestniku Občine Moravče.

Razpis je odprt 30 dni. Datumski roki bodo objavljeni na spletni strani Občine Moravče pri predmetnem razpisu.

6. NAČIN DOSTAVE VLOGE ZA SOFINANCIRANJE PROGRAMOV

Vloga za sofinanciranje posameznih programov mora predlagatelj izpolniti na prijavnih obrazcih (razpisna dokumentacija) in zraven predložiti vsa pripadajoča in zahtevana dokazila.

Vloga je potrebno poslati na naslov: Občina Moravče, Vegova ulica 9, 1251 Moravče, v zaprti ovojnici s svojim naslovom in s pripisom »JR KULTURNE DEJAVNOSTI 2021 – NE ODPIRAJ«.

Šteje se, da je vloga prispela pravočasno, če je bila oddana zadnji dan roka za oddajo vlog na pošti s priporočeno pošiljko, ali če je bila oddana v Glavni pisarni Občine Moravče, Vegova ulica 9, Moravče, do zaključka poslovnega časa občine na zadnji dan roka za oddajo vlog.

7. ODPIRANJE IN OBRAVNAVA PRISPELIH VLOG TER OBVEŠČANJE O IZIDU JAVNEGA RAZPISA

Stranka lahko vlogo dopolnjuje oziroma spreminja do preteka razpisnega roka. Vloga, ki jo je stranka poslala po preteku razpisnega roka, je prepozna.

Do poteka razpisnega roka lahko stranka sodeluje v postopku le s tem, da na način, določen v razpisu in razpisni dokumentaciji, da vlogo za financiranje programa oziroma projekta, kakršen je razpisan.

Postopek javnega razpisa vodi občinska uprava.

Župan s sklepom imenuje tričlansko strokovno komisijo, ki odpre vse vloge, pripravi poročilo, opravi strokovni pregled popolnih vlog, pripravi predlog prejemnikov sredstev. Komisija sestavlja član ali članica odbora za kulturo in dva člana občinske uprave.

Po poteku razpisnega roka komisija hkrati odpre vse vloge, ki so do tedaj prispele. Odpiranju vlog sme prisostvovati vsaka oseba, ki kandidira na razpisu. Odpiranje vlog bo javno, lokacija in termin odpiranja bosta objavljena na spletni strani Občine Moravče www.moravce.si.

Za vsako vlogo komisija ugotovi, ali je pravočasna, ali jo je podala oseba, ki izpolnjuje v javnem razpisu določene pogoje (upravičena oseba) in ali je popolna glede na besedilo javnega razpisa. Vloga, ki ni pravočasna ali je ni vložila upravičena oseba, občinska uprava zavrže s sklepom.

Če je vloga formalno nepopolna, se stranko pozove, da jo dopolni. Stranka mora vlogo dopolniti v petih dneh. Če stranka vloge ne dopolni v zahtevanem roku, občinska uprava vlogo zavrže s sklepom.

Nadalje komisija opravi strokovni pregled popolnih vlog ter jih oceni na podlagi pogojev in meril, ki so bila navedena v javnem razpisu oziroma razpisni dokumentaciji.

Na podlagi ocene vlog komisija pripravi predlog prejemnikov sredstev, ki ga podpišejo predsednik in člani komisije.

Na podlagi tega predloga občinska uprava izda odločbo, s katero v 30 dneh po končanem razpisu obvesti vse prijavitelje o izidu razpisa. Zoper to odločbo je možen ugovor županu v roku 8 dni od prejema odločbe. Odločitev župana je dokončna. Po pravnomočnosti odločbe o sofinanciranju izbrani upravičenci sklenejo pogodbo o sofinanciranju, ki jo podpiše župan.

8. MERILA ZA OCENJEVANJE PRIJAV

Kulturnim društvom se lahko financira:

- program redne dejavnosti,
- udeležbo na tekmovanjih in prireditvah,

- organizacijo kulturnih prireditev,
- honoriranje umetniških vodij.

Za sofinanciranje programa redne dejavnosti, udeležbo na tekmovanjih in prireditvah, kulturnih prireditev se nameni 75 % v proračunu zagotovljenih sredstev, ostalo se nameni za honoriranje umetniških vodij.

Prijave se ocenjujejo tako, da se točkujejo po merilih, ki jih določa priloga Pravilnika o sofinanciranju ljubiteljskih kulturnih dejavnosti v Občini Moravče (Uradni vestnik Občine Moravče, št. 2/17).

9. NAVEDBA OSEB, POOBLAŠČENIH ZA DAJANJE INFORMACIJ

Informacije in navodila za sodelovanje pri javnem razpisu dobijo zainteresirani kandidati na sedežu: Občina Moravče, Vegova ulica 9, 1251 Moravče. Kontaktna oseba: Barbara Baša, telefonska številka: 01 724 71 48.

Občina Moravče na podlagi 8. člena Pravilnika o ohranjanju in spodbujanju razvoja kmetijstva in podeželja v Občini Moravče za programsko obdobje 2015–2020 (Uradni vestnik Občine Moravče, št. 3/15, 6/15, 8/15, 6/19 in 7/19), podaljšanju sheme državne pomoči po skupinskih izjemah v kmetijstvu in gozdarstvu (št. 440-12/2020/26), podaljšanju sheme »de minimis« pomoči po Uredbi Komisije (EU) 2020/972 in Uredbi Komisije (EU) 1407/2013, Pravilnika o postopkih za izvrševanje proračuna Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 50/07, 61/08, 99/09 – ZIPRS1011, 3/13 in 81/16) ter Odloka o proračunu Občine Moravče za leto 2021 (Uradni vestnik Občine Moravče, št. 9/19 in 2/21)
objavlja

JAVNI RAZPIS ZA DODELITEV DRŽAVNIH POMOČI ZA PROGRAME OHRANJANJA IN SPODBUJANJA RAZVOJA KMETIJSTVA IN PODEŽELJA V OBČINI MORAVČE V LETU 2021

I. PREDMET JAVNEGA RAZPISA

Občina Moravče razpisuje nepovratna finančna sredstva za programe ohranjanja in spodbujanja razvoja kmetijstva in podeželja na območju občine Moravče v letu 2021, ki se dodeljujejo po pravilih o dodeljevanju državnih pomoči v kmetijstvu, skladno z Uredbo komisije (EU) št. 702/2014, Uredbo komisije (EU) št. 1407/2013 v povezavi z Uredbo komisije (EU) 2020/972 in Uredbo komisije (EU) št. 1408/2013.

Občina Moravče bo dodelila nepovratna finančna sredstva za sledeče ukrepe:

Skupinske izjeme v kmetijstvu:

a) UKREP 1: **Pomoč za naložbe v opredmetena ali neopredmetena sredstva na kmetijskih gospodarstvih v zvezi s primarno kmetijsko proizvodnjo** (14. člen Uredbe komisije (EU) št. 702/2014):

- Podukrep 1.1: Posodabljanje kmetijskih gospodarstev
- Podukrep 1.2: Urejanje kmetijskih zemljišč in pašnikov

b) UKREP 2: **Pomoč za naložbe v zvezi s predelavo in trženjem kmetijskih proizvodov** (17. člen Uredbe komisije (EU) št. 702/2014)

Pomoči »de minimis«:

c) UKREP 9: **Pomoč za izobraževanje in usposabljanje na področju nekmetijskih dejavnosti na kmetiji ter predelave in trženja** (Uredba komisije (EU) št. 1407/2013 v povezavi z Uredbo komisije (EU) 2020/972)

d) UKREP 12: **Pomoč za gozdarstvo – sofinanciranje izgradnje gozdnih vlak** (Uredba komisije (EU) št. 1407/2013 v povezavi z Uredbo komisije (EU) 2020/972)

e) UKREP 13: **Sofinanciranje nakupa gozdarske mehanizacije** (Uredba komisije (EU) št. 1407/2013 v povezavi z Uredbo komisije (EU) 2020/972)

f) UKREP 14: **Pomoč čebelarstvu** (Uredba komisije (EU) št. 1408/2013)

10. INFORMACIJE O RAZPISNI DOKUMENTACIJI

Predlagatelji lahko razpisno dokumentacijo prevzamejo v poslovnem času na sedežu Občine Moravče, Vegova ulica 9, 1251 Moravče. Razpisna dokumentacija je na voljo tudi na spletni strani Občine Moravče, na povezavi www.moravce.si.

Številka: 430-0057/2021-2

Datum: 31. 3. 2021

Dr. Milan Balazic

Župan Občine Moravče

Ostali ukrepi občine:

g) UKREP 16: **Podpora delovanju društev s področja kmetijstva in razvoja podeželja.**

II. VIŠINA RAZPISANIH SREDSTEV

Sredstva v skupni višini 42.000,00 EUR so zagotovljena v proračunu Občine Moravče za leto 2021.

Višina sredstev po posameznih ukrepih:

1. Skupinske izjeme v kmetijstvu:

- za UKREP 1: Pomoč za naložbe v opredmetena ali neopredmetena sredstva na kmetijskih gospodarstvih v zvezi s primarno kmetijsko proizvodnjo:

- Podukrep 1.1: Posodabljanje kmetijskih gospodarstev: 18.000,00 EUR

- Podukrep 1.2: Urejanje kmetijskih zemljišč in pašnikov: 6.000,00 EUR

- za UKREP 2: Pomoč za naložbe v zvezi s predelavo in trženjem kmetijski proizvodov: 6.000,00 EUR

2. Pomoči »de minimis«:

- za UKREP 9: Pomoč za izobraževanje in usposabljanje na področju nekmetijskih dejavnosti na kmetiji ter predelave in trženja: 4.000,00 EUR

- za UKREP 12: Pomoč za gozdarstvo – sofinanciranje izgradnje gozdnih vlak: 5.000,00 EUR

- za UKREP 13: Sofinanciranje nakupa gozdarske mehanizacije: 1.000,00 EUR

- za UKREP 14: Pomoč čebelarstvu: 1.000 EUR

3. Ostali ukrepi občine:

- za UKREP 16: Podpora delovanju društev s področja kmetijstva in razvoja podeželja: 1.000,00 EUR.

Sredstva se bodo dodeljevala na podlagi pogojev in meril, ki so sestavni del tega javnega razpisa, ter skladno s Pravilnikom o ohranjanju in spodbujanju razvoja kmetijstva in podeželja v Občini Moravče za programsko obdobje 2015–2020.

V kolikor sredstva za posamezni ukrep ne bodo porabljena, se lahko prerazporedijo na drug ukrep v skladu z veljavnim Odlokom o proračunu Občine Moravče za leto 2021. V kolikor bo glede na število vlog in višino upravičenih stroškov predvidenih sredstev za javni razpis premalo, se bodo vsem upravičencem dodeljena sredstva sorazmerno znižala.

III. UKREPI

1. Pomoč za naložbe v opredmetena ali neopredmetena sredstva na kmetijskih gospodarstvih v zvezi s primarno kmetijsko proizvodnjo:

- posodabljanje kmetijskih gospodarstev in
- urejanje kmetijskih zemljišč in pašnikov.

1.1 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev:

Pomoč se lahko dodeli za naložbe v živinorejsko in rastlinsko proizvodnjo na kmetijskih gospodarstvih.

Upravičeni stroški:

- stroški izdelave projektne dokumentacije za novogradnjo (rekonstrukcijo) hlevov in gospodarskih poslopij na kmetijskih gospodarstvih;
- stroški gradnje, rekonstrukcije ali adaptacije hlevov in gospodarskih poslopij na kmetijskih gospodarstvih, ki služijo primarni kmetijski proizvodnji, ter ureditev izpustov (stroški materiala);
- stroški nakupa kmetijske mehanizacije do njene tržne vrednosti;
- stroški opreme hlevov in gospodarskih poslopij;
- stroški nakupa rastlinjaka, montaže ter opreme v rastlinjaku, z izjemo namakalnih naprav;
- stroški nakupa in postavitve zaščite pred neugodnimi vremenskimi razmerami (protitočne mreže ...);
- stroški nakupa računalniške programske opreme, patentov, licenc, avtorskih pravic in blagovnih znamk.

Upravičenci do pomoči so:

- kmetijska gospodarstva (vpisana v register kmetijskih gospodarstev), ki ležijo na območju občine, oziroma katerih naložba se izvaja na območju občine.

Pogoji za pridobitev:

- Poleg popolne vloge je potrebno predložiti še:
  - predložitev ustreznega dovoljenja za izvedbo investicije, če je s predpisi s področja gradnje objektov to potrebno;
  - projektno dokumentacijo za izvedbo naložbe ter dokazila o teh stroških, kadar so upravičeni do sofinanciranja;
  - za naložbo, ki mora biti v skladu z določili 14(5) člena Uredbe 702/2014, mora biti presoja vplivov na okolje, če je le-ta potrebna, predložena z vlogo za pridobitev pomoči;
  - ponudba oziroma predračun za načrtovano naložbo;
  - predložitev oddane zbirne vloge (subvencijska vloga) v tekočem oziroma preteklem letu, če rok za oddajo zbirne vloge v tekočem letu še ni potekel;
  - mnenje o upravičenosti in ekonomičnosti investicije, ki ga pripravi pristojna strokovna služba,
  - drugi pogoji, opredeljeni z javnim razpisom.

Finančne določbe:

- najvišji delež pomoči znaša do 50 % upravičenih stroškov naložb na kmetijskih gospodarstvih;
- najvišji skupni znesek za posamezno naložbo na kmetijskem gospodarstvu lahko znaša do 5.000 EUR.

Vlogo za pomoč v okviru tega ukrepa predloži nosilec kmetijskega gospodarstva.

1.2 Urejanje kmetijskih zemljišč in pašnikov:

Pomoč se lahko dodeli za namen urejanja kmetijskih zemljišč in pašnikov.

Upravičeni stroški:

- stroški izdelave načrta ureditve kmetijskega zemljišča (nezahtevne agromelioracije, pašniki);
- stroški izvedbe del za nezahtevne agromelioracije;
- stroški nakupa opreme za ograditev in pregraditev pašnikov z ograjo;
- stroški nakupa opreme za ureditev napajališč za živino.

Upravičenci do pomoči:

- posamezna kmetijska gospodarstva in ali več kmetijskih gospodarstev, vključenih v skupno naložbo (pašna skupnost, agrarna skupnost ...);
- kmetijska gospodarstva (vpisana v register kmetijskih gospodarstev), ki ležijo na območju občine, oziroma katerih naložba se izvaja na območju občine;
- z minimalnim obsegom primerljivih kmetijskih površin 0,5 ha.

Pogoji za pridobitev sredstev:

- Poleg popolne vloge je potrebno predložiti še:
  - ustrezna dovoljenja oziroma projektno dokumentacijo za izvedbo naložbe ter dokazila o teh stroških, kadar so upravičeni do sofinanciranja;
  - predračun stroškov, za katere se uveljavlja pomoč;
  - kopijo katastrskega načrta in program del, ki ga pripravi pristojna strokovna služba, kadar je predmet podpore ureditev kmetijskih zemljišč ali nezahtevna agromelioracija;
  - dovoljenje lastnika zemljišča za izvedbo naložbe v primeru zakupa zemljišča.

Finančne določbe:

- najvišji delež pomoči znaša do 50 % upravičenih stroškov naložb na kmetijskih gospodarstvih;
- najvišji skupni znesek za posamezno naložbo na kmetijskem gospodarstvu lahko znaša do 5.000 EUR;
- finančna pomoč se dodeli v obliki nepovratnih sredstev.
- Vlogo za pomoč v okviru tega ukrepa predloži nosilec kmetijskega gospodarstva oziroma pooblaščen oseba, ki jo pooblastijo vsi nosilci kmetijskih gospodarstev, ki so vključeni v skupno naložbo.

2. Pomoč za naložbe v zvezi s predelavo in trženjem kmetijski proizvodov

Cilj ukrepa je sofinanciranje naložb, ki se nanašajo na predelavo in trženje kmetijskih proizvodov.

Upravičeni stroški:

- gradnja ali izboljšanje nepremičnin, namenjenih predelavi in trženju kmetijskih proizvodov,
- nakup ali zakup strojev in opreme do tržne vrednosti sredstva;
- splošni stroški (stroški, ki se nanašajo na izvedbo naložbe);
- nakup in razvoj računalniške opreme ter patentov, licenc, avtorskih pravic in blagovnih znamk.

Pomoč se ne dodeli za:

- obratna sredstva;
- že izvedena dela, razen za izdelavo projektne dokumentacije;
- stroške, povezane z zakupnimi pogodbami;

- naložbe v zvezi s proizvodnjo biogoriv na osnovi hrane;
- naložbe za skladnost z veljavnimi standardi Unije.

Pomoč se ne dodeli ob kršenju kakršnih koli prepovedi ali omejitev, določenih v Uredbi (EU) št. 1308/2013, tudi kadar se take prepovedi ali omejitve nanašajo le na podporo Unije, določeno v navedeni uredbi.

Pogoji za pridobitev sredstev:

- Poleg popolne vloge je potrebno predložiti še:
- dokazila o registraciji dejavnosti in izpolnjevanju pogojev za opravljanje dejavnosti, v kolikor upravičenec še nima registrirane dejavnosti, jo mora registrirati v dveh letih od prejema pomoči;
  - predložitev ustreznega dovoljenja za izvedbo investicije, če je s predpisi s področja gradnje objektov to potrebno;
  - projektno dokumentacijo za izvedbo naložbe ter dokazila o teh stroških, kadar so upravičeni do sofinanciranja;
  - naložba mora biti skladna z zakonodajo Unije in nacionalnimi predpisi s področja varstva okolja;
  - za naložbo, ki mora biti v skladu z določili 17(4) člena Uredbe 702/2014, mora biti presoja vplivov na okolje, če je le-ta potrebna, predložena z vlogo za pridobitev pomoči;
  - poslovni načrt s ponudbo oziroma predračunom za načrtovano naložbo;
  - mnenje o upravičenosti in ekonomičnosti investicije, ki ga pripravi pristojna strokovna služba;
  - dejavnost se mora izvajati na kmetiji še vsaj 5 let po zaključeni naložbi.

Upravičenci:

- kmetijska gospodarstva, dejavna na področju predelave in/ali trženja kmetijskih proizvodov, vpisana v register kmetijskih gospodarstev, s sedežem dejavnosti na območju občine.

Finančne določbe:

- najvišji delež pomoči znaša do 50 % upravičenih stroškov.
- Vlogo za pomoč v okviru tega ukrepa predloži nosilec kmetijskega gospodarstva oziroma pooblaščen oseba.

3. Pomoč za izobraževanje in usposabljanje na področju nekmetijskih dejavnosti na kmetiji ter predelave in trženja

Cilj pomoči je doseganje višje ravni strokovne izobraženosti in usposobljenosti kmetov in njihovih družinskih članov s področja nekmetijskih dejavnosti na kmetiji ter predelave in trženja kmetijskih proizvodov, ki niso proizvodi primarne kmetijske proizvodnje.

Upravičeni stroški:

- stroški kotizacije in šolnin za tečaje, seminarje, predavanja in strokovne ekskurzije, povezane z nekmetijskimi dejavnostmi ter predelavo in trženjem kmetijskih proizvodov;
- stroški prevoza in stroški vstopnin za strokovne ogleda, povezane z nekmetijskimi dejavnostmi ter predelavo in trženjem kmetijskih proizvodov;
- stroški strokovnih gradiv, pomembnih za izobraževanje in usposabljanje, povezano z nekmetijskimi dejavnostmi ter predelavo in trženjem kmetijskih proizvodov;
- stroški udeležbe na sejnih, povezanih z nekmetijskimi dejavnostmi ter predelavo in trženjem kmetijskih proizvodov.

Upravičenci do pomoči:

- pravne in fizične osebe ter njihovi družinski člani, ki se ukvarjajo z nekmetijsko dejavnostjo ter predelavo ali trženjem na kmetijskem gospodarstvu, ki je vpisano v register kmetijskih gospodarstev in ima sedež na območju občine.

Pogoji za pridobitev sredstev:

- Poleg popolne vloge je potrebno predložiti še:
- pisno izjavo o vseh drugih pomočeh »de minimis«, ki jih je upravičenec oz. enotno podjetje prejelo na podlagi uredbe (EU) št. 1407/2013 v povezavi z Uredbo komisije (EU) 2020/972) ali drugih uredb v predhodnih dveh ali tekočem proračunskem letu;
  - pisno izjavo o drugih že prejetih (ali zaprosenih) pomočeh za iste upravičene stroške in zagotovilo, da z dodeljenim zneskom pomoči »de minimis« ne bo presežena zgornja meja »de minimis« pomoči ter intenzivnosti pomoči po drugih predpisih;
  - seznam podjetij, s katerimi je lastniško povezan, tako da se preveri skupen znesek že prejetih »de minimis« pomoči za vsa z njim povezana podjetja;
  - izjavo o ločitvi dejavnosti oziroma stroškov, vezano na določilo sedmega odstavka 16. člena Pravilnika;
  - program izobraževanja oziroma usposabljanja, povezanega z nekmetijskimi dejavnostmi na kmetiji, predelavo ali trženjem kmetijskih proizvodov.

K zahtevku za izplačilo sredstev iz občinskega proračuna bo moral izvajalec po opravljenem izobraževanju oziroma usposabljanju priložiti račun oziroma dokazila o plačilu stroškov, za katere se uveljavlja pomoči dokazila oziroma račun se morajo nanašati na datum opravljene storitve od 1. 1. 2021 do 25. 11. 2021.

Finančne določbe:

- najvišji delež pomoči znaša do 100 % upravičenih stroškov. Ne glede na to določilo se pomoč ustrezno zniža, če bi z odobreno pomočjo preseglji skupni znesek »de minimis« pomoči iz tretjega odstavka 17. člena pravilnika (200.000 oziroma 100.000 EUR);
- finančna pomoč se dodeli v obliki nepovratnih sredstev.

4. Pomoč za gozdarstvo – sofinanciranje izgradnje gozdnih vlak

Cilj pomoči je podpora občine pri izgradnji gozdnih vlak.

Upravičeni stroški:

- stroški, ki nastanejo z izgradnjo gozdnih vlak (delo z bagrom ali rovokopačem, žlica ali udarno kladivo).

Upravičenci do pomoči:

- kmetijska gospodarstva, ki so vpisana v register kmetijskih gospodarstev in imajo v lasti oziroma zakupu gozdne parcele/površine na območju občine, in sicer najmanj 1 ha.

Pogoji za pridobitev sredstev:

- Poleg popolne vloge je potrebno predložiti še:
- elaborat gozdnih vlak s strani Zavoda za gozdove Slovenije;
  - soglasja vseh lastnikov gozdnih parcel, preko katerih poteka gozdna vlaka.

Finančne določbe:

- najvišji delež pomoči znaša do 50 % upravičenih stroškov;
- najvišji skupni znesek za posamezno naložbo lahko znaša do 2.500,00 EUR;
- finančna pomoč se dodeli v obliki nepovratnih sredstev.

5. Sofinanciranje nakupa gozdarske mehanizacije

Cilj podpore je izboljšati učinkovitost gospodarjenja z zasebnimi gozdovi z uvajanjem proizvodnih izboljšav pri sečnji in spravilu lesa in povečati varnost pri delu v gozdu.

Upravičeni stroški:

- stroški nakupa nove gozdarske mehanizacije.

Upravičenci do pomoči so:

- kmetijska gospodarstva, vpisana v register kmetijskih gospodarstev, ki ležijo na območju občine in imajo v lasti najmanj 5 ha gozda.

Pogoji za pridobitev sredstev:

- popolna vloga.

Finančne določbe:

- najvišji delež pomoči znaša do 50 % upravičenih stroškov;
- najvišji skupni znesek za posamezno naložbo lahko znaša do 2.500,00 EUR;
- finančna pomoč se dodeli v obliki nepovratnih sredstev.

6. Pomoč čebelarstvu

Cilj pomoči je ohranjanje in spodbujanje razvoja čebelarstva.

Upravičeni stroški:

- stroški nakupa čebeljih družin,
- stroški nakupa panjev,
- stroški nakupa podničnih vložkov.

Upravičenci do pomoči so:

- čebelarji na območju Občine Moravče, ki so vpisani v register kmetijskih gospodarstev, v register čebeljakov, v skladu s pravilnikom, ki ureja vpis v register čebeljakov in izpolnjujejo pogoje, kot so opredeljeni v prvi točki prvega odstavka 6. člena Pravilnika o ohranjanju in spodbujanju razvoja kmetijstva in podeželja v Občini Moravče za programsko obdobje 2015–2020.

Pogoji za pridobitev sredstev:

- predložena popolna vloga, z zahtevanimi dokazili o nastalih stroških (plačanih računih ...), skladno z določbami iz javnega razpisa.

Finančne določbe:

- pomoč za nakup čebeljih družin je do 40,00 EUR na čebeljo družino;
- bruto intenzivnost pomoči za nakup panjev in nakup podničnih vložkov je do 100 % upravičenih stroškov;
- skupni znesek pomoči na upravičenca po tem ukrepu se ustrezno zniža, če bi z odobreno »de minimis« pomočjo presegli skupni znesek »de minimis« pomoči iz četrtega odstavka 19. a člena Pravilnika o ohranjanju in spodbujanju razvoja kmetijstva in podeželja v Občini Moravče za programsko obdobje 2015–2020.

7. Podpora delovanju društev s področja kmetijstva in razvoja podeželja

Cilj podpore je sofinanciranje delovanja različnih neprofitnih oblik sodelovanja podeželskega prebivalstva, ki so povezani s kmetijstvom in razvojem podeželja z namenom spodbujanja k ohranjanju tradicije med podeželskim prebivalstvom ter krepitev človeških virov. Za njihovo delovanje se poleg lastnih prihodkov zagotavljajo dodatna finančna sredstva v proračunu občine.

Upravičenci do pomoči:

- registrirana stanovska in interesna združenja in zveze, ki delujejo na področju kmetijstva na območju občine ali regije.

Upravičeni stroški:

- aktivnosti v okvirju ohranjanja kulturne dediščine, domače obrti, promocija dejavnosti društva (zgibanke),
- materialni stroški, povezani z izvedbo nepridobitnih aktivnosti programov društev in združenj,
- ogled dobrih praks,
- organizacija razstav,
- prikaz običajev,
- organizacija oziroma sodelovanje na različnih tekmovanjih na temo kmetijstva ter
- druge nepridobitne aktivnosti društev.

Bruto intenzivnost pomoči:

- do 100 % upravičenih stroškov.

Pogoji za pridobitev sredstev:

- popolna vloga.

IV. VLOGA

Vlagatelji oddajo popolno vlogo, ki vsebuje:

- izpolnjen prijavitni obrazec: »Prijava na javni razpis za dodelitev državnih pomoči za programe ohranjanja in spodbujanja razvoja kmetijstva in podeželja v občini Moravče v letu 2021«,
- obvezne priloge k vlogi (dodatna dokumentacija), ki so navedene pri posameznemu ukrepu in s katerimi dokazujejo izpolnjevanje pogojev za posamezne ukrepe, določene v tem razpisu.

Prijavitni obrazec – vloga je na voljo od dneva objave tega javnega razpisa do izteka prijavnega roka na sedežu Občine Moravče, Vegova ulica 9, 1251 Moravče, in na spletni strani www.moravce.si.

V. OBRAVNAVA VLOG

Postopek javnega razpisa vodi strokovna komisija, ki jo imenuje župan. O dodelitvi sredstev upravičencem po tem razpisu odloča na predlog strokovne komisije pooblaščenca oseba, imenovana s strani župana.

Pravnomočna odločba bo podlaga za sklenitev pogodbe o sofinanciranju. V pogodbi se bodo podrobneje uredili način in pogoji koriščenja odobrenih sredstev. Sredstva se bodo izplačala po že izvedeni naložbi. Podlaga za izplačilo bodo poleg sklenjene pogodbe tudi predloženi računi za izvedeno naložbo, ustrezná dokazila o plačilu računov, ki jih bo upravičenec predložil po končani naložbi, ter zapisnik o opravljenem ogledu realizirane naložbe, ki ga bo opravila tričlanska komisija občinske uprave Občine Moravče.

VI. ROK ZA PRIJAVO

Rok za prijavo na javni razpis je 20. 5. 2021.

Prijave z izpolnjenimi obrazci morajo biti oddane osebno v Glavni pisarni ali s priporočeno pošto na naslov: Občina Moravče, Vegova ulica 9, 1251 Moravče, v zaprti kuverti s pripisom »**JAVNI RAZPIS – KMETIJSTVO 2021 – NE ODPIRAJ**«.

VII. DODATNE INFORMACIJE

Dodatne informacije lahko dobite na telefonski številki 01 724 71 48. Kontaktna oseba je Barbara Baša.

Številka: 430-0090/2021-1

Datum: 16. 4. 2021

Dr. Milan Balažic

Župan Občine Moravče

Občina Moravče, Vegova ulica 9, 1251 Moravče, objavlja na podlagi
2. člena Pravilnika o sofinanciranju humanitarnih programov v občini Moravče (Uradni vestnik Občine Moravče, št. 2/17)

JAVNI RAZPIS ZA SOFINANCIRANJE HUMANITARNIH PROGRAMOV ZA LETO 2021

1. NAROČNIK JAVNEGA RAZPISA

Naročnik javnega razpisa je Občina Moravče, Vegova ulica 9, 1251 Moravče.

2. PREDMET JAVNEGA RAZPISA IN VIŠINA RAZPISANIH SREDSTEV

Predmet javnega razpisa je sofinanciranje dejavnosti društev, združenj in organizacij, ki delujejo kot:

- splošne dobrodelne organizacije,
- organizacije za kronične bolnike,
- organizacije za samopomoč in
- invalidske organizacije.

Proračunska sredstva v višini 9.000,00 EUR so zagotovljena na proračunski postavki 10109 Socialna društva, skladno s sprejetim Odlokom o proračunu Občine Moravče za leto 2021 (Uradni vestnik Občine Moravče, št. 9/19 in 2/21).

3. RAZPISNI POGOJI

Na javni razpis se lahko prijavijo društva, združenja in organizacije, ki so registrirane za izvajanje humanitarnih dejavnosti in izpolnjujejo naslednje pogoje:

- imajo sedež v Občini Moravče ali imajo sedež izven Občine Moravče, vendar so njihovi člani tudi občani Občine Moravče,
- prijavijo program, ki je predmet razpisa,
- program izvajajo na območju občine Moravče ali izven nje in v njem aktivno sodelujejo člani društva, ki izhajajo iz Občine Moravče,
- so ustanovljene v skladu z veljavnim zakonom in imajo registrirano vsaj eno od dejavnosti iz 3. člena tega pravilnika,
- imajo materialne, kadrovske in organizacijske pogoje za izvajanje dejavnosti,
- imajo urejeno evidenco o članstvu in uporabnikih njihove dejavnosti,
- delujejo že najmanj eno leto.

4. OBDOBJE ZA IZVEDBO IN PORABO DODELJENIH SREDSTEV

Prijavljeni programi oz. projekti morajo biti realizirani v letu 2021 (do 15. 11. 2021), dodeljena sredstva morajo biti porabljena prav tako najkasneje do 15. 11. 2021.

Občina bo dodeljena sredstva nakazovala na sledeči način:

- sredstva, dodeljena za delovanje društva po kriteriju št. 1 iz 11. člena Pravilnika o sofinanciranju humanitarnih programov v občini Moravče (sedež društva, delovanje društva v javnem interesu ter dobo delovanja društva), bo občina nakazala društvu 30. dan po podpisu pogodbe o sofinanciranju,
- sredstva, dodeljena po ostalih kriterijih, bo občina nakazala društvu na podlagi izstavljenih zahtevkov **po že realiziranih programih oziroma projektih**, pri čemer lahko društva zahtevke vložijo do: prvi (vmesni) zahtevek do 1. 9. 2021 in zadnji (končni) zahtevek do 15. 11. 2021.

5. RAZPISNI ROK

Rok za prijavo na javni razpis je petek, 28. 5. 2021.

6. NAČIN DOSTAVE VLOGE ZA SOFINANCIRANJE PROGRAMOV

Vlogo za sofinanciranje posameznih programov mora predlagatelj izpolniti na prijavnih obrazcih (razpisna dokumentacija) in zraven predložiti vsa pripadajoča in zahtevana dokazila.

Vlogo je potrebno poslati na naslov: Občina Moravče, Vegova ulica 9, 1251 Moravče, v zaprti ovojnici s svojim naslovom in s pripisom **JR HUMANITARNI PROGRAMI 2021 – NE ODPIRAJ**.

Šteje se, da je vloga prispela pravočasno, če je bila oddana zadnji dan roka za oddajo vlog na pošti s priporočeno pošiljko ali če je bila oddana v Glavni pisarni Občine Moravče, Vegova ulica 9, Moravče, do zaključka poslovnega časa občine na zadnji dan roka za oddajo vlog.

7. ODPIRANJE IN OBRAVNAVA PRISPELIH VLOG TER OBVEŠČANJE O IZIDU JAVNEGA RAZPISA

Postopek javnega razpisa vodi občinska uprava. Odpiranje, pregled in ocenitev prispelih vlog s predlogom izbora programov in projektov ter določitev predloga višine sofinanciranja pa v skladu s tem pravilnikom opravi strokovna tričlanska komisija, ki jo s sklepom imenuje župan. Komisija bo odpirala vloge 1. 6. 2021.

Komisija posamezno društvo, ki je oddalo nepopolno vlogo, pisno pozove k dopolnitvi vloge. Društvo mora svojo vlogo dopolniti najkasneje v 8 dneh od prejema poziva. Nepopolna vloga, ki jo društvo v tako določenem roku ne dopolni, se s sklepom zavrne.

Komisija opravi strokovni pregled popolnih vlog ter jih oceni na podlagi pogojev in meril, ki so navedena v javnem razpisu oziroma razpisni dokumentaciji. Komisija mora o opravljanju strokovnega pregleda popolnih vlog in njihovem ocenjevanju voditi zapisnik.

Na podlagi ocene vlog komisija pripravi predlog prejemnikov sredstev, ki ga podpišejo predsednik in člani komisije.

Na podlagi tega predloga občinska uprava izda za vsakega prejemnika sredstev odločbo, s katero najkasneje v 30 dneh po končanem razpisu obvesti vse prijavitelje o izidu razpisa.

Zoper to odločbo je možen ugovor županu v roku 8 dni od prejema odločbe. Odločitev župana je dokončna.

Po pravnomočnosti odločbe o sofinanciranju izbrani upravičenci sklenejo pogodbo o sofinanciranju, ki jo podpiše župan.

8. NAVEDBA OSEB, POOBLAŠČENIH ZA DAJANJE INFORMACIJ

Informacije in navodila za sodelovanje pri javnem razpisu dobijo zainteresirani kandidati na sedežu: Občine Moravče, Vegova ulica 9, 1251 Moravče. Kontaktna oseba: Barbara Baša, telefonska številka: 01 724 71 48.

9. INFORMACIJE O RAZPISNI DOKUMENTACIJI

Predlagatelji lahko razpisno dokumentacijo prevzamejo v poslovnem času na sedežu Občine Moravče, Vegova ulica 9, 1251 Moravče. Razpisna dokumentacija je na voljo tudi na spletni strani Občine Moravče na povezavi www.moravce.si.

Številka: 430-0055/2021-3

Datum: 31. 3. 2021

Dr. Milan Balažič

Župan Občine Moravče

Na podlagi 7. člena Pravilnika o dodelitvi nepovratnih finančnih sredstev za namen nakupa in vgradnje malih čistilnih naprav v občini Moravče (Uradni vestnik Občine Moravče, št. 03/17) Občina Moravče objavlja:

JAVNI RAZPIS ZA DODELITEV NEPOVRATNIH FINANČNIH SREDSTEV ZA NAMEN NAKUPA IN VGRADNJE MALIH KOMUNALNIH ČISTILNIH NAPRAV V OBČINI MORAVČE V LETU 2021

I. Naročnik javnega razpisa:

Naročnik javnega razpisa je Občina Moravče, Vegova ulica 9, 1251 Moravče.

II. Predmet javnega razpisa

Predmet javnega razpisa je sofinanciranje nakupa in vgradnje malih (individualnih ali skupinskih) čistilnih naprav za čiščenje komunalne odpadne vode zmogljivosti čiščenja do 50 populacijskih ekvivalentov (PE) na območju občine Moravče. Populacijska enota oziroma populacijski ekvivalent (PE) je enota za obremenjevanje vode, ki ustreza onesnaževanju, katerega povzroči en prebivalec na dan.

III. Upravičenci

Za sofinanciranje po tem razpisu lahko zaprosijo **fizične osebe s stalnim prebivališčem v občini Moravče**, ki imajo dokazila o načrtovani gradnji objekta za čiščenje komunalne odpadne vode, skladno s pogoji javnega razpisa.

IV. Višina sredstev

Sredstva so zagotovljena na proračunski postavki 052215 Subvencioniranje hišnih čistilnih naprav, konto 431400 Investicijski transferi posameznikom in zasebnikom v višini 15.000,00 EUR.

V. Razpisni pogoji in merila za dodelitev finančnih sredstev

1. Čistilna naprava mora imeti certifikat oziroma listino o skladnosti izdelka z zahtevami glede doseganja mejnih vrednosti parametrov odpadnih vod, kot jih predpisuje Uredba o odvajanju in čiščenju komunalne odpadne vode (Uradni list RS, št. 98/15).

2. Čiščenje komunalne odpadne vode v mali komunalni čistilni napravi mora biti skladno z določili 4. člena Uredbe o emisiji snovi pri odvajanju odpadnih vod iz malih komunalnih čistilnih naprav (Uradni list RS, št. 98/07 in 30/10) glede ustreznosti čiščenja v mali komunalni čistilni napravi.

3. Čistilna naprava mora biti izven območij naselij, znotraj katerih se predvideva izgradnja kanalizacije.

4. Lokacija objekta mora biti poznana, vlagatelji morajo razpolagati z lastniško pravico oziroma morajo predhodno skleniti služnostno pogodbo, overjeno pri notarju.

5. Čiščenje komunalne odpadne vode v mali komunalni čistilni napravi mora biti skladno z ostalimi določbami Uredbe o odvajanju in čiščenju komunalne odpadne vode (Uradni list RS, št. 98/15).

6. Upravičenci lahko pridobijo sredstva za isto naložbo le enkrat. V kolikor je upravičenec že prejel javna sredstva za isti namen, do sredstev po tem razpisu ni upravičen.

7. Do subvencije niso upravičeni investitorji objektov, kjer je bila gradnja MČN pogoj za izdajo gradbenega dovoljenja.

V primeru povezovanja lastnikov večstanovanjske stavbe oziroma večstanovanjskih hiš na skupno čistilno napravo, morajo vsi lastniki večstanovanjske hiše oz. posamezne stanovanjske hiše, priključene na skupno čistilno napravo, podati skupno vlogo za dodelitev sredstev.

Upravičenci, ki bodo za več objektov postavili skupno malo komunalno čistilno napravo, morajo priložiti podpisan medsebojni dogovor vseh uporabnikov MKČN, ki ni časovno omejen,

in določiti osebo, ki bo zadolžena za upravljanje MKČN ter kateremu upravičencu se nakažejo sredstva za prvo enoto.

VI. Vsebina razpisne dokumentacije

Upravičenec mora vložiti vlogo (izpolnjen obrazec z zahtevanimi prilogami).

Razpisna dokumentacija je od dneva objave javnega razpisa do izteka prijavnih rokov dosegljiva na spletni strani Občine Moravče www.moravce.si. Zainteresirani prosilci lahko dvignejo razpisno dokumentacijo v času uradnih ur tudi v vložišču Občine Moravče, Vegova ulica 9, 1251 Moravče.

VII. Rok in način prijave

Zainteresirani prosilci lahko oddajo vloge – prijavnice obrazce za dodelitev finančnih sredstev skladno s Pravilnikom do porabe sredstev oz. najkasneje do 30. septembra 2021.

Prijave oziroma vloge je potrebno oddati osebno na vložišču Občine Moravče ali poslati s priporočeno pošto na naslov: Občina Moravče, Vegova ulica 9, 1251 Moravče.

Vlogo je potrebno oddati oziroma poslati v zapečatenem ovitku, ovitek pa mora biti na sprednji strani označen z napisom »**NE ODPIRAJ-MKČN 2021**«. Na hrbtni strani ovitka mora biti označen polni naslov vlagatelja.

VIII. Postopek obravnave vlog in obveščanje o izidu razpisa

Vse prejete vloge bo obravnavala tričlanska komisija, ki jo imenuje župan. Odpiranje vlog ni javno. Komisija bo vsak začetek meseca odpirala vloge, ki bodo prispele v preteklem koledarskem mesecu, do porabe sredstev v proračunu. Upoštevala se bodo izključno v celoti izpolnjene vloge ter pravočasno oddane vloge na priloženem obrazcu.

V primeru, da vloga ni popolna skladno s pogoji in merili javnega razpisa za sofinanciranje, bodo prosilci pozvani, da v roku 8 dni vlogo dopolnijo. Če tega ne bodo storili oziroma bo vloga kljub dopolnitvi še vedno nepopolna, bo vloga s sklepom zavržena.

Občina Moravče bo vse prosilce obvestila o izidu javnega razpisa najkasneje v roku 15 dni od dne, ko komisija pripravi predlog dodelitve proračunskih sredstev. Z upravičenci bodo sklenjene pogodbe, v katerih bodo opredeljeni pogoji in način koriščenja proračunskih sredstev.

Komisija bo upoštevala pri oblikovanju seznama prejemnikov proračunskih sredstev datum prispelih popolnih vlog. Sredstva se dodeljujejo enkrat letno do porabe finančnih sredstev sprejetega proračuna. Popolne vloge vlagateljev, ki zaradi porabe finančnih sredstev v tekočem proračunskem letu ne bodo realizirane, se prenesejo v naslednje leto ob upoštevanju vrstnega reda prispelosti.

IX. Dodatne informacije

Dodatne informacije v zvezi s tem razpisom lahko zainteresirani pridobijo na Občini Moravče, na tel. št. 01 724 71 49.

Datum: 30. 3. 2021
Št.: 430-0085/2021-2

Dr. Milan Balažic
Župan Občine Moravče

Občina Moravče

t: 01 72 47 140 / f: 01 72 31 035

Ponedeljek: 8.00 - 10.30

in 11.00 - 15.00

Sreda: 8.00 - 12.00 in 13.00 - 17.00

Petek: 8.00 - 10.30 in 11.00 - 13.00

Karitas

Tretji četrtek v mesecu: 17.45 - 18.45

Rdeči križ

g: 031 291 564

Prvi ponedeljek v mesecu:

17.00 - 19.00

Župnijski urad

t: 01 72 31 055

Ponedeljek in petek: 9.00 - 10.00

in 16.00 - 18.00

Pošta

t: 030 718 533

Ponedeljek, sreda, petek:

9.00 - 12.00 in 13.00 - 16.00

Torek, četrtek: 9.00 - 11.00

in 15.00 - 18.00

Sobota: Zaprto

Policijska pisarna

Ponedeljek: 16.00 - 18.00

Petek: 8.00 - 10.00

Zadnje nedeljo v mesecu:

8.00 - 10.00

Osnovna šola Jurija Vege

t: 01 72 31 003 in 01 72 31 210

www.osmoravce.si

Od ponedeljka do petka: 7.00 - 15.00

Vrtec

t: 01 72 31 227

Od ponedeljka do petka: 7.00 - 15.00

Podružnična osnovna šola Vrhpolje

t: 01 72 31 233

Od ponedeljka do petka: 7.00 - 15.00

Zavod za gozdove

Revir Moravče, Vegova 7

g: 041 657 223

Gasilska zveza Moravče

t: 01 72 31 234

24-urna dežurna služba

na telefonu 112

Knjižnica Daneta Zajca

t: 01 72 31 359

Torek in četrtek: 14.00 - 19.00

Sreda: 9.00 - 14.00

Knjižnica je odprta za prevzem rezerviranega, naročenega in vnaprej pripravljenega gradiva. Prost dostop do gradiva žal še ni možen.

Ambulanta splošne medicine

t: 01 72 31 008

Ponedeljek in sreda: 12.30 - 19.30

(sprejem do 18.00)

Torek, četrtek, petek: 7.00 - 14.00

Amb. za otroke in mladino

t: 01 72 32 943

Ponedeljek in sreda: 13.00 - 20.00

Torek: 7.00 - 14.00 (ambulanta),

10.30 - 14.00 (posvetovalnica)

Četrtek: 7.00 - 14.00 (ambulanta)

8.30 - 11.00 (sis. pregledi),

Petek: 7.00 - 14.00 (ambulanta)

8.00 - 11.00 (ambulanta)

Diagnostični laboratorij

Ponedeljek in sreda: 12.30 - 19.00

Torek, četrtek in petek: 7.00 - 13.30

Odvzem za biokemične preiskave:

8.00 - 10.00

Zobna ambulanta

t: 01 72 31 150

Ponedeljek in sreda: 6.45 - 13.15

Torek in četrtek: 12.45 - 19.15

Petek: 6.45 - 12.45

Zobna ambulanta za otroke in mladino

t: 01 72 32 750

Ponedeljek in sreda: 7.00 - 14.00

Torek in četrtek: 13.00 - 19.00

Petek: 7.00 - 13.30

Patronažna služba

t: 01 72 32 944

Od ponedeljka do petka: 7.00 - 8.00

Lekarna

t: 01 77 70 245

Ponedeljek: 12.00 - 19.00

Torek, četrtek, petek: 7.30 - 14.00

Sreda: 13.00 - 19.00

Prva sobota v mesecu: 8.00 - 12.00

Kmetijska svetovalna služba KGZS - Zavod LJ, Izpostava KSS Domžale

Šaranovičeva cesta 21a, Vir

t: 01 724 18 45 ali 01 724 48 55

Uradne ure: ponedeljek in sreda

od 8. do 11. ure oz. po dogovoru

Slovenski okoljski javni sklad, mreža ENSVET

Brezplačno energetske svetovanje

gasper.stegnar@ensvet.si

(po predhodnem dogovoru)

LAS Srce Slovenije

Svetovanje s področja razpisov

v okviru LAS, Občina Moravče

Prva sreda v mesecu: 9.00 - 12.00

Avtohiša **KRULC**

Sklepanje avtomobilskih zavarovanj

  www.nissan-krulc.si ursa.rems@nissan-krulc.si 031-362-397**Nudimo tudi**

Cenitve kasko škod in karoserijska popravila

vse znamke vozil / traktorjev / delovnih strojev

Nagradna križanka

AVTOR-GREGA RIHTAR	NEKDANJA VEČJA UPRAVNA ENOTA	VOZNIKA TRAKTORJA	OBREŽJE, OBALA	OSEBA IZ BIBLIJE	KIJ, TOLKAČ	RUMENO FLUORESCENTNO BARVILLO, KI SE UPORABLJA ZA BARVANJE MIKROBAKTERIJ	NIKELJ	TRGOVSKI POSREDNİK	GESLO	GRENKO ANGLEŠKO SLADNO PIVO Z ZELO VELIKO ALKOHOLA, ZELO MALO ALI SPLOH NIČ HMELJENO	MARKO MLAKAR	PRITLİKAVO LJUDSTVO NA FILIPINIH	SPODNJI DEL NOGE PRI PRAŠIČU	PREBIVALKE RAKITNICE	TELEVIZIJA ŠIRCA ROŠ
ŽITNA LUSKINA						LETOVIŠČE OB ČRNEM MORJU					ZVODNIK				
						MAŠKARA									
SLOVENSKA PISATELJICA IN NOVINARKA															
ŠVICARSKI TEOLOG IN PISEC (JOHANN KASPAR)								ANTIČNO MESTO V J. ITALIJI DOLINA V AVSTRIJI			DENAR V BANGLAD. NOGE, ROKE (SLABŠAL.)				
AFRIŠKA JEZIKOVNA IN PLEMENSKA SKUPINA					REKA V FRANCIJI	NEKDANJA PERZIJSKA DINASTIJA				VRSTA SANI JAZONOV POMORŠČAK					OBARVANOST POLTI, KOŽE
STANE TRBOVC			IGRALEC SERBEDŽIJA	OTOK V EGEJSKEM MORJU PERZIJSKI VLADAR								ATA, OČE (LJUBKOV.)			
SLOVANSKO BAJESLOVNO BITJE, PODOBNO PEHTRI, KI KAZNUJE PREDICO	RAZUM, UM, PAMET					IVO ŽIDEK		IGRALKA JONES					NICK NOLTE		TURSKO-ČATAGAJ. PESNIK
	MOČEN, TRD PRIJEM					ME, VE, ?		PEČIVO IZ KRHKEGA TESTA							
								POGREBEC							
								VPREŽNA PRIPRAVA ZA KONJA							
BOSANSKI FILMSKI SCENARIST (ABDULAH)								KIND-DVORANA			PROZORNO TELO, KI GA OMEJUJETA DVE ALI ENA KRIVA PLOSKEV				
								GOJENJE (STAR.)			INDONEZIJSKI OTOK				
HONGKONSKI IGRALEC (NICHOLAS)				MESTO V SRBIJI							KAR JE NAVARJENO NA KAJ				
				ZELENI POLDRAGI KAMEN							HITER TEK				
IVAN TAVČAR			ŽELJKO IVANEK			ARABSKA DINASTIJA KALIFOV						IGRALKA BLYTH			
			LILI NOVY			NEDELJSKI DNEVNIK						TOPE TOMŠIČ			
SINTAKSA								LETALSTVO							
KDOR SE PRIJAVI K IZPITU									PRISTANIŠKO MESTO V ITALIJI, GLAVNO MESTO FURLANIJE - JULIJSKE KRAJINE				EDO TORKAR		

POMOČ: AVRAMIN-rumeno fluorescentno barvilo, EBLA-nekdanje sirsko kraljestvo, RTIČI-vrsta sani, SKLADNJA-sintaksa, TORKA-slovansko bajeslovno bitje

Geslo boste dobili v potemljenih poljih, ko pravilno rešite križanko. Gesla pošljite v zaprti ovojnici na naslov Občina Moravče, Vegova 9, 1251 Moravče s pripisom »Nagradna križanka« in v njej zapišite tudi svoj naslov. Ovojnico lahko tudi odložite v nabiralnik Občine Moravče (pred vhodom v prostore Občine Moravče). Med pravilnimi rešitvami bomo izžrebali nagrajenca oz. nagrajenko, ki bo prejel(a) nagrado. Izžrebani pošiljatelj(ica) pravilnega gesla bo prejel(a) nagrado **Vrtnarije Kocjančič** iz Senožeti (Dol pri Ljubljani).

Geslo križanke, objavljene v prejšnji številki Novic iz Moravške doline (2/2021), je bilo **ZAJCHEK WOODS**. Izžrebana pošiljateljica pravilnega gesla gospa **Kim iz Kresnic** bo po pošti prejela nagrado.

Montaža senčil, Veneta, Andrej Pergar s.p.

Drtilja 6, 1251 Moravče

Zun. žaluzije 'Krpan'
na elektro pogon

Rolo komarnik

Senčenje pergole

Tenda in zunanje
'Krpan' žaluzije

Plise zavese

Za naročilo ali več informacij pokličite na telefon **041 745 180**
ali pišite na e-naslov sencila.veneta@gmail.com.
<https://www.facebook.com/sencilarolete>

MIZARSTVO AVBELJ

IZDELAVA POHIŠTVA PO NAROČILU

Avbelj Milan s.p. –Mizarske storitve
Stegne 1, 1251 Moravče

www.mizarstvo-avbelj.si

info@mizarstvo-avbelj.si

GSM: 041 641 446

Prí Jurku

GOSTILNA IN PICERIJA

DOSTAVA HRANE NA DOM

tel.: 01 723 28 83

gsm: 040 144 783

Trg Svobode 15, 1251 Moravče

<https://www.facebook.com/PicerijapriJurku>

BORIS KOPITAR

SVETUJE

PREVERITE SLUH IN POSKRIBITE ZANJ

**POKLIČITE
ZA TERMIN**

059 044 055

BREZPLAČNO
PREVERJANJE
SLUHA IN TESTIRANJE
SLUŠNIH APARATOV
BTC LJUBLJANA

OBIŠČITE AUDIOBM
AUDIOBM.SI SLUŠNI CENTRI

BARVE LAKI PIRC

NOVA
TRGOVINA
ZA DOM

Sončna ulica 1a, Domžale - Vir

NASPROTI TRGOVINE HOFER

051 647 602

ODPRTO ŽE OD 6. URE

BARVE, AVTOLAKI, ČISTILA ...

3M

TEKNOS

ALCEA C.A.R.F.I.T

- brezplačna kontrola vida
- korekcijska očala
- sončna očala
- športna očala
- kontaktne leče

OK

optika
KRHLIKAR

Očesna optika Krhlikar

Trg svobode 2, 1251 Moravče

T: 01 723 28 22, M: 040 709 232

optika.krhlikar.pe@gmail.com

www.optika-krhlikar.si

RENAULT
Passion for life

Novi Renault servis Kruc v Moravčah

RENAULT STORITEV. Vozite dalje. Uživatej dalje.

Renault priporoča

KRULC d.o.o.
Cesta heroja Vasje 8
1251 Moravče

NUDIMO VAM:
servisiranje vozil, mehanična popravila,
garancijska popravila, karoserijska in ličarska popravila,
centivte škod, sklepanje zavarovanj ...

☎ 01-7231-200   🌐 www.renault.avtohisia-krulc.si   ✉ servis@avtohisia-krulc.si

NISSAN INTELLIGENT MOBILITY

Nissan Qashqai N-Connecta

Zares bogato opremljen

- + Inteligentni Around View Monitor
- + NissanConnect z navigacijo
- + Inteligentno zaviranje v sili
- + Samodejno upravljanje dolgih luči

ŽE ZA 199 € /MESEC*
BON OB FINANCIRANJU!

KRULC
ŽE 30 LET POOBlašČENI SERVISER
VOZIL NISSAN

KRULC d.o.o.
Cesta heroja Vasje 8, 1251 Moravče
Delovni čas 08-18, sobota 08-12.
Tel: 01 723 12 00   www.nissan-krulc.si

Kombinirana poraba goriva: 6,8-6,3 l/100 km. Emission CO₂: 154-143 g/km. Emission stopnja: Euro6D Full. Emission NOx: 0,0141-0,0194g/km. Emission trdnih delcev: 0,0095g/km. Št. delcev (x10⁷): 0,52-0,54. Vrednosti meritev porabe in emisij ustrezajo novemu standardu meritev WLTP (globalno usklajen postopek testiranja za lahka vozila). Ogljikov dioksid (CO₂) je najpomembnejši toplogredni plin, ki povzroča globalno segrevanje. Emission iz prometa onesnažujejo zrak in tako pomembno prispevajo k poslabšanju kakovosti zunanjega zraka. Prispevajo zlasti k čezmerni povišan koncentracijam prizemnega ozona delcev PM^{2.5} in PM¹⁰ ter dušikovih oksidov.

*Informativni izračun je narejen na dan 29. 8. 2021 za Nissan QASHQAI 1.600i 140 N-CON CLD. Maloprodajna cena z 3% upoštevanim popustom in DDV znaša 22.190,00 €. Informativni izračun za skupni znesek kredita v višini 12.978,25 € je narejen za obdobje obdobja 36 mesecev in upošteva nespremenljivo obrestno mero 7,49 % in polog v višini 9.211,75 € (80% + 10,3% te se lahko spremeni, če se spremeni referenčni element v izračunu). Skupni znesek, ki ga mora odplačati kreditogetnik, znaša 17.943,16 €, od tega zneska zavarovalna premija 765,59 €, in strošek obdobjne kredita 2.962,07 €. Kreditogetnik sme kadarkoli v 36 mesečnih obrokih v višini 199,00 €. V mesečni obrok, ki vključuje zavarovanje za brezposelnost, nezgodno smrt in nezgodno invalidnost. Pogoj avto je sklenitev finančne pogodbe z minimalno financirano vrednostjo 5.000 € in minimalnim trajanjem financiranja 24 mesecev. V financiranje je vključeno brezplačno 5-letno podaljšano jamstvo in boni za financiranje v vrednosti 500 €, z DDV. 5 let jamstva obnega 3 leta tovorniške garancije ter podaljšano jamstvo za 4, 5. leto od 100.000 km, kar koli se zgodi prej, po programu «As new». Priljubljen je pravico do napak: višja znesek Nissan financiranja. Akcija velja do 30. 6. 2021 od: do razprodaje zalog. Nissan si pridržuje pravico, da priložnostni zakupilci akcijo ali jo podaljšajo, pridržujemo si pravico do napak za morebitne napake ne odgovarjamo in se zanje ne odgovarjamo. Slike so simbolične. Pooblaščen uvoznik: Renault Nissan Slovenija, d. o. o., Dunajska 22, 1001 Ljubljana. Več na www.nissan.si

PEPLAST

Brizganje plastičnih mas - PVC ograje - Rolete - Žaluzije - Tende - Komarniki - Garažna vrata

ALU in PVC okna-vrata KRPAN ŽALUZIJE

PEPLAST d.o.o.
Šlandrova cesta 9a,
1251, Moravče, Slovenija
TEL: 01/7232-368
GSM: 041/753-617
info@peplast.si

www.peplast.si

Avtohiša Vesel

Martin Vesel s.p.

SERVIS

Češnjice 16b
1251 Moravče

- Priprava vozil za tehnični pregled
- Servisne storitve za vozila vseh znamk
- Brezplačno nadomestno vozilo
- Kleparska dela

t. 01 72 31 032
g. 041 687 336

• Delovni čas
pon - pet od 8^h - 18^h

www.avtohisia-vesel.si

TV - INTERNET

Slovenski in tuji TV programi z Limbarske gore in Krvavca - Kržišča. Brezžično do objekta!

ZANESLJIVO IN UGODNO!

- TV od 16€, INTERNET od 13€, MOBILNI TELEFON od 5€/mesec
- Najbolj gledani kabelski programi s SLO podnapisi, tudi v HD
- INTERNET in IPTV signal tudi s kamniškega gradu, Krma, Ambroža, Velike Planine, Zgornje Javoršice, Kališča, Rožična, Zasavske Svete gore, Peč, Črnivca, Slivne, Sv. Miklavža

☎ 040 997 007
www.zvezdatv.si   www.gorosan.com

ZANESLJIV SERVIS LCD TV

VRATA JERMAN

PRODAJA IN MONTAŽA

MARKO JERMAN s.p.

gsm.: 041 387 111
e-mail: mare.jerman@gmail.com
www: montaza-jerman.net

izmere • svetovanje • prodaja • montaža • servis